ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XV (L) ■ Nr. 9 (399) ■ Septembrie 2015 ■ 4 lei ■

Supliment:
Argeş 50 - *memoria revistei*
p. 15-18

CLAUDE MONET - Plopi pe malurile râului Epte (1891)

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Momente şi schiţe din actualitatea literară

O prevedere legală poate îndreptăţită – aceea de a echivala o operă de creaţie produsă în închisoare cu un anumit număr de luni sau ani reduşi din pedeapsă – a intrat şi ea pe mâna marilor escroci ai neamului. Ca prin miracol, indivizi, pentru care gramatica românească reprezintă un duşman ireductibil, au pus pe masa gardienilor tomuri şi tomuri scrise în recluziunea deloc îmbietoare a puşcăriei.

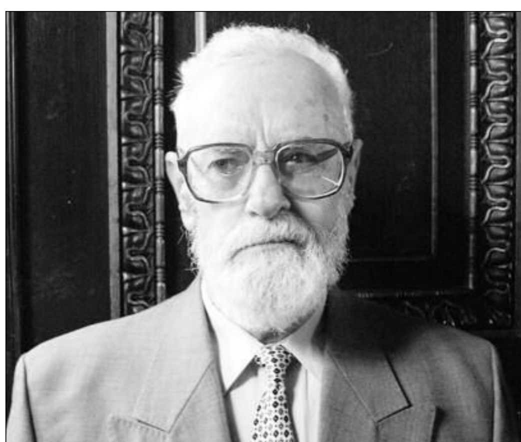
MIRCEA MIHĂIEŞ, în *România literară*

■ Aniversări grele în literatura română contemporană! Vârste grele şi rotunde. D. R. Popescu a împlinit 80 de ani. Revista *Tribuna* de la Cluj, gazetă păstorită peste un deceniu de însuşi sărbătorit, îi dedică un număr integral: 311/16-31 august 2015. O biobliografie cvasicompletă, tablete sentimentale, articole critice sau memoriale, numeroase fotografii din epoca nedigitală a acestei arte..., toate depun mărturie pentru o viaţă de scriitor total, cu cărţi esenţiale în toate genurile, de la poezie la roman şi eseu, până la proza scurtă şi dramaturgie plus scenarii de film. Alegem finalul textului lui Horia Bădescu: „A scris despre dor şi despre frică, despre regi şi măscărici, despre ape minerale şi sânge, despre vânători apocaliptice şi despre viscolite Ierusalimuri. A trecut prin istorie aproape egal cu sine însuşi, călare pe acel fabulos iepure şchiop legat la ieslea birtului celest. În care birt

D.R.-ul bea o bere povestind într-una pentru a nu se lăsa el însuşi povestit". Scriitorul este sărbătorit şi de revista *Scrisul Românesc* de la Craiova, dar lui D. R. P. i se dedică şi un volum semnat de criticul şi istoricul literar Constantin Cubleşan: *Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei contemporane.*

● Tot în această perioadă, un alt şaizecist a împlinit 80 de ani: poetul Ion Gheorghe. El este sărbătorit de revista *Fereastra* de la Mizil. Sunt reproduse poeme din diferite volume, interviuri şi aprecieri critice. Reproducem această „mărturie" analitică a lui Marin Mincu: „Ion Gheorghe nu a fost poet de curte precum Păunescu şi nici nu s-a bucurat de o existenţă prea roză sub regimul ceauşist. Dimpotrivă, dincolo de unele «închipuiri» ciudate, Ion Gheorghe este, în textele sale, cel mai coroziv poet

antdictatorial, descriind atrocităţile comuniste cu o pastă grea, incendiară şi vitriolantă, stârnind oroarea şi spaima precum Capriciile halucinante ale lui Goya. Prin angajarea sa vizionară acută, poezia lui Ion Gheorghe a avut un efect cathartic răscolitor asupra contemporanilor atinşi de o amnezie bizară. Sunt convins că timpul răbdător va netezi asperităţile deocamdată insurmontabile dintre bibliografie şi operă şi mă grăbesc să reiau cele câteva argumente în direcţia receptării critice, în prezent unica modalitate de evaluare onestă a poetului. („Poezia română actuală", Ed. Pontica, 1998).

● Tot în 1935, anul naşterii lui Labiş, luna aceasta a împlinit 80 de ani şi optzecistul poet Gheorghe Izbăşescu. El va fi omagiat de revista noastră printr-un interviu amplu realizat de Ştefan Ion Ghilimescu.

■ În nr. 35 al *României literare*, Mircea Mihăieş scrie un text pe cât de realist, pe atât de dureros. Se întreabă criticul şi profesorul ce-i mână-n luptă pe cei câţiva mii de scriitori să-şi aştearnă pe hârtie cărţile în lipsa acută de cititori. De asemenea, M. M. deplânge situaţia universitarilor care sunt buni profesori, dar – în acelaşi timp – plagiază în tezele de doctorat sau în alte lucrări. Pentru ca, în sfârşit, să ajungă la un subiect de strictă actualitate, la producţiile „scriitorilor din puşcării": „O prevedere legală poate îndreptăţită – aceea de a echivala o operă de creaţie produsă în închisoare cu un anumit număr de luni sau ani reduşi din pedeapsă – a intrat şi ea pe mâna marilor escroci ai neamului. Ca prin miracol, indivizi, pentru care gramatica românească reprezintă un duşman ireductibil, au pus pe masa gardienilor tomuri şi tomuri scrise în recluziunea deloc îmbietoare a puşcăriei. Din exemplele care-mi vin în minte, nu cel al lui Becali mă indignează cel mai mult. Era inevitabil ca un aranjor de calibrul lui să ia în vizor şi această metodă de a-şi curma detenţia. La puterea lui financiară şi la capacitatea de a găsi veriga slabă a oricărui lanţ, era o probabilitate de unu la şase miliarde ca Jiji să nu folosească şi acest prilej pentru a găsi o scurtătură spre libertate. Cel mai mult mă indignează un domn numit Copos. Din câte am văzut în presă, lucrările „scrise" de el în puşcărie sunt atât de „savante", bazate pe o bibliografie vastă, ultraspecializată şi dificilă, încât ar fi fost nevoie de munca unui întreg institut de cercetători pentru a redacta o astfel de lucrare. Dar de unde ştim că lucrurile nu au stat chiar aşa? De unde să ştim că numele invocat nu e pseudonimul colectiv al unui grup de cercetători care au lucrat de zor la eliberarea fostului negustor de îngheţată şi prăjituri, ajuns mare politician şi antreprenor? E încă una din enigmele a căror dezlegare e atât de simplă de ţi se face silă să te gândeşti la ea". Da, silă până peste poate este cuvântul.

■ Recent, la Editura *Eikon* din Cluj, Magda Ursache publică unul din interesantele şi percutantele sale volume: *Noi vrem Cuvânt! sau alte feluri de cenzură.*

Prefaţa *Ursăcheştii* este semnată de prozatorul Radu Mareş şi o defineşte cât se poate de exact pe autoare: „Magdei U. nu-i e teamă. Ea ştie să spună lucrurilor pe nume cu o directeţe care-ţi taie piuitul. N-are de apărat interese mari sau mici, de genul burse, decoraţii la care să tânjească, premii, stagii de creaţie sau mai ştiu eu ce. E orgolioasă atât cât e orice artist sănătos, dar se poate lipsi călugăreşte de multe. Spus altfel, e dintre cei, mulţi-puţini, care trebuie crezuţi pe cuvânt în judecăţile lor, nesuspectabili de vreun interes subteran, dar şi fără preconcepţii proaste". Cine are urechi de auzit!...

DAD

Concursul naţional de proză scurtă „RADU ROSETTI", ediţia a XVII-a 2015

Concursul (organizat de Primăria Municipiului Oneşti şi Biblioteca Municipală *Radu Rosetti*) este pe trei grupe de vârstă:

- 10-15 ani
- 16-20 de ani
- 21-35 de ani.

Condiţii de participare:

1-2 lucrări care să nu depăşească 10 p. A4 (text dactilografiat / tehnoredactat) şi care să nu fi fost premiate la alte ediţii ale concursului nostru

Textul va fi tehnoredactat în programul Microsoft Word şi salvat în format *.doc* (nu docx), cu font *Times New Roman,* mărime *12,* spaţiere *1 rând, cu diacritice, cu respectarea ortografiei,* marginile paginii setate la *2 cm,* aliniere *justify.*

Modalitatea de trimitere sau depunere a lucrărilor:

Lucrările se vor trimite într-un plic format A4, care va conţine:

* lucrarea, la începutul căreia nu se menţionează numele autorului, ci doar *titlul, categoria de vârstă şi un motto;*

* un plic mic, închis, pe care se va specifica mottoul lucrării şi care va conţine datele de identificare si contact ale autorului: numele *şi prenumele, data naşterii, adresa completă, numărul de telefon, ocupaţia şi adresa de email.*

În paralel, lucrarea în format electronic, având specificate acelaşi motto şi categoria de vârstă, va fi expediată pe adresa: bibli_on@yahoo.com ca ataşament tehnoredactat. Mesajul va avea ca subiect „pentru concursul de proză *Radu Rosetti".* Organizatorii garantează anonimatul expeditorului.

Participă tineri care nu au debutat editorial în proză şi nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor.

Lucrările (schiţe şi povestiri) vor fi expediate pe adresa:

Biblioteca Municipală ,,Radu Rosetti"

Bulevardul Oituz nr. 13 A, Cod poştal 601077, Oneşti, Jud. Bacău

Data limită de primire a lucrărilor: 1 octombrie 2015.

Premierea va avea loc în data de 29 octombrie 2015. Pentru laureaţii concursului cu domiciliul în alte localităţi, premiile vor fi expediate prin poştă.

Relaţii la telefon: 0234/324099, tel./fax 0234/312202.

OBSERVAŢII:

Versurile, fragmentele de teatru sau eseurile filozofice, istorice, lingvistice etc. nu vor intra în concurs.

Lucrările scrise de mână, precum şi cele care nu respectă prezentul regulament nu vor fi luate în considerare.

Gheorghe Grigurcu

De la o vîrstă la alta

Dumitru Augustin Doman: *Spuneţi/scrieţi undeva că „tinereţea priveşte îndărătnic, necruţător, doar înainte". Dar mai spuneţi că tinereţea dvs. „a privit doar înapoi", idealizînd trecutul. Alte vîrste ale dvs. încotro au privit? Vreţi să vorbiţi despre raportul dintre vîrstele dvs.?*

Întrucît despre perindarea mea biografică prin vîrste v-am mai vorbit, îmi voi permite acum să fac în marginea acestei teme cîteva consideraţii de ordin moral. Unii dintre noi au o vîrstă privilegiată, alţii n-au. Faptul depinde de gradul de integrare în lume al fiecăruia, căci vîrstele reprezintă un mod de-a accepta/refuza lumea. Cei ce socotesc a se fi regăsit în aceeaşi măsură la toate vîrstele sunt indivizi echilibraţi, stenici, olimpieni, dacă vreţi. Flacăra lor interioară arde la un grad egal, scutindu-i de mari confruntări cu condiţia existenţială ori cu mediul. Ceilalţi, în schimb, care posedă o vîrstă privilegiată, dispun de ea cum de un vîrf de lance pentru a înainta pe traiectul vieţii şi pentru a se apăra la nevoie (o nevoie care se iveşte frecvent). Eu unul mărturisesc că mi-am resimţit drept vîrstă de căpetenie copilăria. O perioadă edenică înspre care într-adevăr am privit înapoi ca spre o supremă ipostază a fiinţei, cu neputinţă de-a mai fi egalată, la care, fie şi reflex, m-am raportat mereu. Copilăria mi s-a înfăţişat ca o maximă coincidenţă cu ceea ce sînt şi, concomitent, ca o depersonalizare. Lipsită fiind de ambiţii, de prezumţii, de strategii de afirmare, precum un dar al unei naturi sufleteşti care, luînd act de sine prin trăire, nu avea nevoie de adjuvantele conştiinţei spre a relaţiona cu lumea. Din această pricină, copilul e impulsionat de curiozitate, nu de dorinţa de-a lua în posesie lumea. Curiozitatea infantilă e o inocenţă a cunoaşterii. Copilul vrea să ştie pentru a şti, nu pentru a se sluji de cunoştinţele dobîndite pe o scară a devenirii mai mult ori mai puţin convenţionale, pecabile. Ulterior, procesul gnoseologic apare ca un piedestal al delimitării eului de ceea ce-l înconjoară. Neavînd trecut, neangajat în viitor, copilul trăieşte într-un absolut temporal. Se arată capabil a absolutiza prezentul cel atît de relativ, de versatil la vîrstele următoare.

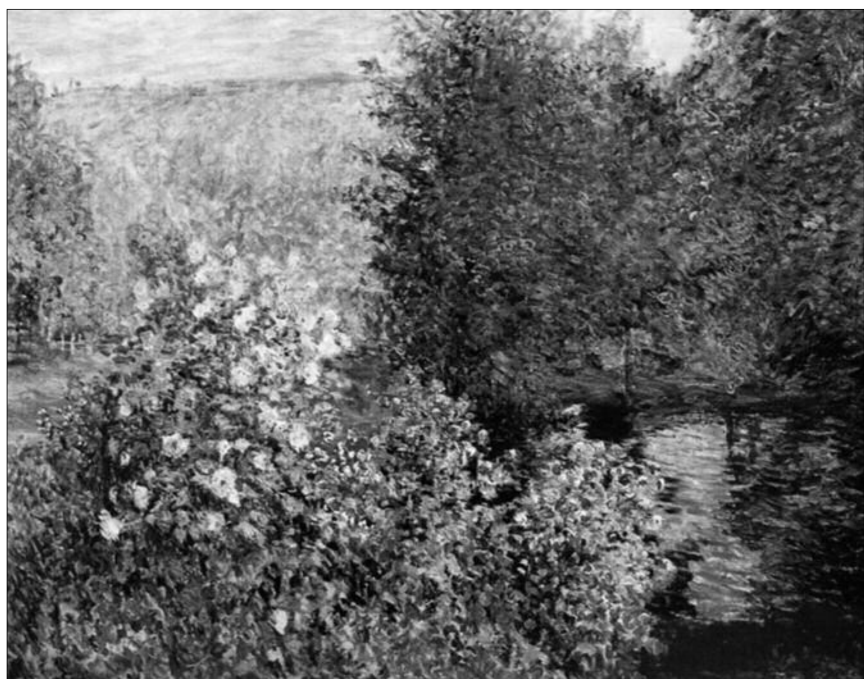
Adolescenţa e, *hélas,* o etapă tulbure, în care se ivesc semnele clivajului fiinţei cu lumea. Se înfiripă şi se consolidează judecăţile de valoare, aproximînd o axiologie. Lumea nu mai prezintă imaginea unei totalităţi, descompunîndu-se, livrîndu-se într-un joc de fragmente care pot naşte nostalgia întregului abolit. În acea prefaţă a tinereţii care e adolescenţa, am simţit, aşa cum aţi menţionat, nevoia unei retrospecţii. Segregîndu-se viaţa lăuntrică de viaţa exterioară, s-a impus obligaţia canonului obştesc. Cea dintîi s-a întors către trecut precum spre un reper de uz intim, de căpetenie, al fiinţei care balansează între sine şi ceea ce e în afara sa. Lumea e percepută ca o alteritate doldora de necunoscute, ca atare neliniştitoare, suspectă. În consecinţă, eul îşi caută modelele care, dat fiind acest conflict măcar virtual, au rol de pavăză.. În adolescenţă se manifestă şi cele dintîi afecte erotice, care, alături de una-două strînse prietenii, întemeiate atunci, sînt modalităţi de regăsire şi de confirmare a identităţii eului. Îndeplinesc funcţia unor alianţe naturale împotriva lumii tot mai dificultuoase în complexităţile sale ce se relevă treptat. Neexistînd încă prea multe prejudecăţi, atari relaţii elective precum dragostea şi prietenia se bucură acum de şansa unei intensităţi maximale. A unei purităţi ce le face memorabile.

Tinereţea: o perioadă în care starea de inadaptare se acutizează, devine nu o dată critică. Raporturile cu imixtiunile lumii, mai cu seamă în cazul unei firi introvertite, tind a deveni beligerante. Valéry aprecia tinereţea drept „un timp în care convingerile sînt, şi trebuie să fie, rău înţelese: sau combătute orbeşte sau orbeşte ascultate". Aceasta, să zicem, pentru condiţiile normalităţii. Dar adolescenţa şi tinereţea mea s-au petrecut în contextul unui regim politic abuziv la culme, mai ales în acei ani, în care cuvintele poetului francez puteau căpăta un alt înţeles. Cenzura, bibliotecile arse sau zăvorîte, îndoctrinarea obligatorie, crunta supraveghere poliţienească ne-au separat în două tabere. Chiar fără dreptul la cuvînt, cei ce nu se puteau ralia regimului discreţionar aveau dreptul la o conştiinţă a crezurilor juste. Nu fără un consum dureros de energie la acea vîrstă pe muchie a personalităţii, care trebuia să opteze pentru un anume drum. Incapabili a ne supune „orbeşte" sloganelor cîrmuirii comuniste, le opuneam o convingere izvorîtă din firescul existenţei, poate cu o precocitate dictată de circumstanţe, şi care, în pofida vîrstei crude, n-am impresia că s-ar fi manifestat „orbeşte". Vitregiile politice am impresia că ne-au impus un spor de luciditate... Şi un alt aspect de seamă. Tinereţea e vîrsta la care se precizează eventualele vocaţii sau aptitudini. Cînd e vorba de atari premise, ea poate prilejui o inadaptare suplimentară. Cu atît mai mult cu cît, în cazul celui ce vă vorbeşte, ambianţa civică punea în faţa unui tînăr iubitor de literatură şi istorie aproape numai piedici. De la alegerea lecturilor pînă la publicarea primelor încercări ale condeiului şi chiar pînă la conversaţiile pe subiecte prohibite (şi acestea erau puzderie), toate îi stăteau de-a curmezişul. Totuşi tinereţea conţine un romantism biologic. Sentimentalitatea nu o dată furtunoasă nu constituie oare o ultimă erupţie a candorii iniţiale, egotic-generoase? Zic egotic, pentru că tînărul încă mai doreşte a fi cu obstinaţie el însuşi, a nu ceda prescripţiilor ce i se par meschine, convenţiilor ce i se par oneroase. Oferind spectacolul unei majore dezadaptări, al unei revolte emoţionale nu o dată dramatice. Adică un exaltat prinos adus, la despărţire, anilor aurorali.

Cît priveşte maturitatea, aceasta ar fi vîrsta decisivă a individului, care-i deschide, în linii mari, două perspective (lăsăm la o parte interferenţele). Nu e atît vorba de o alegere, cît de o sumisiune la o anume structură, la o tipologie nativă. Sîntem puşi în situaţia de-a apuca fie pe calea adaptării, a docilităţii faţă de cutumele sociale, fie pe calea inadaptării incorigibile. A unei disocieri pe viaţă de imaginea omului standardizat. Tipul artist e în genere unul mai slab decît cel al umanităţii medii, mai vulnerabil, astfel cum l-a văzut Kafka, prin urmare se vede prea adesea expus marginalizării. Menit s-ar zice unui soi de sacrificiu abscons, în vederea efortului său creator, care însă s-ar putea să nu-l satisfacă suficient. Aşadar o îndoită presiune, din partea mediului şi din partea propriei conştiinţe anxioase, mai mereu cabrate. Astfel configurat, artistul se vede împărţit între un conflict cu semenii şi un conflict cu sine însuşi. Neposedînd virtuţile tipului pragmatic, nu poate beneficia decît de o integrare socială de grad secund (paradoxal, chiar atunci cînd se întîmplă a înregistra succese în planul creaţiei). În vreme ce eternul său oponent obiectiv, adaptabilul, e „realist", constructiv în sfera materială, integrat în obşte prin proiectul său izvorît din nevoile acesteia (paradoxal, chiar atunci cînd e profitor, rapace, malonest). Dacă Blaga afirma că omul în genere e „o erezie a naturii", cu atît mai vîrtos se apropie de o asemenea viziune omul dedicat artei.

Iar senectutea, ce-ar putea fi senectutea decît o vîrstă recapitulativă? Una de sinteză a modalităţilor morale şi comportamentale care au precedat-o, aidoma postmodernismului care nu dă semne că s-ar simţi complexat de condiţia sa. Întrebat ce vîstă are, un autor francez a declarat că n-ar putea răspunde, deoarece vîrsta i se schimbă mereu... Vîrstnic fiind, ai putinţa de-a apăsa cînd pe un buton cînd pe altul spre a reveni la impresiile, întrebările, emoţiile şi – de ce nu? – speranţele de odinioară, în unele momente prea puţin acoperite de aburul timpului scurs, care se întîmplă să nu fie cîtuşi de puţin perceptibil. Naturile introspective pot oficia în anii „vîrstei a treia" un cult al trecutului, pe care eu l-am avut dintotdeauna. Într-atît mă cufundam în starea mirabilă a începuturilor de viaţă, încît pe la 14-15 ani m-am pomenit descumpănit, stîngaci şi timid din cale afară, întristat că am abandonat copilăria. Mi-era pur şi simplu ruşine să-mi declar vîsta... Să ne întoarcem însă la bătrîneţe. N-aş crede că aceasta mi-ar mai putea aduce ceva nou, de-o anume semnificaţie, dacă trecem peste inerentele slăbiciuni trupeşti care se înmulţesc. Dar, mă gîndesc îndată, sincopele de memorie, distragerea, gafele în mărunţişurile traiului zilnic? Le-am putea oare omite? Desigur că nu, însă nu cumva ele prezintă şi o discretă parte favorabilă? Nu duc la o destindere, la o „copilărire" a spiritului obosit, orice s-ar spune, inclusiv prin undele de neant pe care le captează? Evitînd nota peiorativă, ne-am putea da seama că are loc o închidere circulară a vieţii noastre pămînteşti... A fi bătrîn înseamnă – ceea ce nu e puţin, ci dimpotrivă – a fi proprietarul trecutului tău în aproape integralitatea sa, limitrofă cu suprema experienţă finală. Un trecut tras mai întîi în materia brută, amorfă a memoriei, tot mai compromisă, care te poate mîhni, dar şi un trecut distilat în retortele nobile ale amintirii. Esenţializat astfel, amintirea fiind o ficţiune trasă direct din existenţial, o estetizare *sui generis* a acestuia. Dacă se vorbeşte cu aere sapienţiale despre o „artă a vieţii", care n-ar fi decît o formulă mai ingenioasă a adaptării, amintirea e, prin selecţia şi stilizarea sa sensibilă, o ultimă, decisivă formă a inadaptării. Prin gratuitatea sa similiestetică, n-am putea-o socoti o semnalizare a transcendenţei?

Totuşi tinereţea conţine un romantism biologic. Sentimentalitatea nu o dată furtunoasă nu constituie oare o ultimă erupţie a candorii iniţiale, egotic-generoase?

litere

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Debutul unui echinoxist de altădată

Format în spiritul ştiinţelor exacte, Valentin F. Radu cultivă un lirism concentrat, până la marginea ermetismului, cătând să aproximeze starea poetică de echilibru între răceala materiei şi freamătul trăirilor, armonizând aievea concretul cu abstractul.

În paginile celei mai longevive reviste studenţeşti de cultură, *Echinox,* s-au format din 1968 încoace promoţii dense de poeţi, prozatori şi dramaturgi, critici literari şi eseişti. Dintre aceşti ucenici în atelierele cenaclului şi revistei, cei mai numeroşi erau, fireşte, poeţii, chiar dacă unii au ajuns să publice sporadic şi au abandonat calea creaţiei după absolvirea facultăţii. Amploarea fenomenului poetic echinoxist a fost reliefată prin antologia temeinică din 2004, alcătuită de *directorul* revistei de la începuturi, Ion Pop: *Poeţii revistei „Echinox". Antologie (1968-2003).* Pe lângă poeţii care au ajuns în stadiul consacrării în ultimele decenii, „soliştii" precum Dinu Flămând, Ion Mircea, Adrian Popescu şi Mariana Bojan (ca să-i amintesc doar pe „întemeietorii" care deschid antologia), Ion Pop include în culegerea retrospectivă şi aspiranţii care formau „corul" de fundal, care „n-au mai ajuns să iasă în prim-planul scenei" – cum se menţionează în prefaţă. Printre ei se numără şi Valentin Radu, student la Politehnică în anii '70, ale cărui poeme de început „anunţau un interesant căutător de geometrii în coagulare în freamătul vieţii".

Din 1972, odată cu primenirea redacţiei, începe să se impună altă promoţie de poeţi talentaţi, cimentând tradiţia deschisă de Adrian Popescu et comp., dintre care se distinge Dan Damaschin, secondat de Virgil Mihai şi Werner Sollner (de expresie germană). Semnau adesea, însă, în paginile revistei şi câţiva poeţi, aşa-zicând, de plan secund, care s-au pierdut pe coridoarele literaturii, resimţind probabil impactul trecerii de la studenţie la profesorat, în condiţiile regimului totalitarist. Îi amintesc doar pe Viorel Ariton, Viorel Chirilă (colegii mei de an) şi istoricul de formaţie Ovidiu Mureşan. Dintre filologii de-atunci, numai regretatul Ion Vădan şi Olimpiu Nuşfelean au reuşit să facă pasul următor spre debutul editorial. Dar cel mai ataşat de echipa redacţională a momentului (fără a face parte din ea) era studentul politehnist Valentin Radu, mai mereu prezent la întrunirile din mansarda redacţiei sau de la „Arizona", în pofida timidităţii funciare, publicând aproape număr de număr câte un poem sau grupaje întregi în *Echinoxul* anilor 1972-1973.

Un grupaj din creaţia de tinereţe a lui Valentin Radu apare, totuşi, în 1974, selectat în volumul colectiv *Popas între poeţii tineri*, alcătuit de cronicarul aproape uitat al revistei *Tribuna*, Victor Felea, fiind remarcat în prezentarea elogioasă a acestuia: „Avem de-a face cu o poezie densă (...) Poetul trăieşte în însăşi materialitatea lucrurilor, ca o lume pe care o ridică la nivelul realităţii mitice, asumându-şi enigmatice metamorfoze". Dar pre-debutul editorial promiţător nu a fost împlinit printr-un debut singular în anii următori. Nu ştiu prin ce meandre existenţiale sau alchimii interioare presante – cazul multora dintre optzeciştii răzleţi - a trecut tânărul poet după absolvirea din 1975, stabilit în Bistriţa, când se dedică exclusiv ingineriei, părăsind literatura – după modelul îndepărtat al lui Ion Barbu (păstrând proporţiile). Cred că, mai degrabă, asprimea vieţii din totalitarism şi rigorile profesiei asociate cu absenţa climatului literar l-au îndepărtat de pasiunea care primeşte astfel statut de *violon d'Ingres*. Între timp a apărut în poezia contemporană alt Valentin Radu, un debutant precoce din Sibiu cu volumul *Înapoi în Arcadia* (2001). Aşa se face că poetul cu debut întârziat a fost nevoit să-şi adauge iniţiala tatălui (probabil) la numele de semnătură. Dar liceanul teribilist – fiul optzecistului consacrat Ioan Radu Văcărescu - a renunţat definitiv la poezie, după câte ştiu, în favoarea filosofiei.

Volumul de acum al poetului sexagenar, *Fluxul ninsorii de mai* (Ed. Ecou Transilvan, 2015), prefaţat de Ion Pop, recuperează, înainte de toate, două grupaje publicate în pagina denumită între noi *de consacrare* (pag. 5 a *Echinoxului*, faţă-n faţă cu Cronica literară). Mă refer la grupajul cu titlu generic *Nouă poezii* (din nr. 12/ 1972) şi la celălalt, publicat după un an sub titlul definitoriu *Forţa preajmei* (nr. 10/ 1973). În primul grupaj apare şi poemul care dă titlul volumului întârziat, unde se conturează coordonatele organice ale poeziei lui Valentin F. Radu: „Lumina ca un segment a căzut printre ziduri verzi/ adulmecând cercuri, mereu plecate cercuri/ spre-ndepărtatul, marele punct al inimii mele./ Dar iată fluxul ninsorii de Mai, / acum mai tânăr, iată privirea ca fluxul ninsorii de Mai,/ cum vine din ochii goi şi cuminţi ai triunghiului înflorit.// Cum există trecerea pură, cum există/ palma ca un ţărm cu degete de iarbă,/ cum exist eu cel alcătuit din oglinzi/ amare şi margini duse-n tumult./ Nu m-ar ierta fluxul ninsorii de Mai/ căzut peste trupul de somn al păpădiilor". Mai mult de o treime din poeziile culegerii de faţă, bag-seama, a apărut în *Echinoxul* de la începutul deceniului al optulea. Confruntând variantele din volum cu acelea din revistă, se poate observa că modificările sunt minime şi ţin îndeobşte de ordonarea versurilor în strofă, fără retuşuri care ar diminua naturaleţea discursului. Întreaga materie lirică este distribuită în patru cicluri omogene: *Fluxul ninsorii de mai, Forma aruncată, Gloria fumlui* şi *Forţa preajmei.*

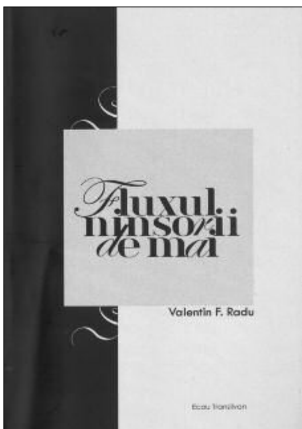
Format în spiritul ştiinţelor exacte, Valentin F. Radu cultivă un lirism concentrat, până la marginea ermetismului, cătând să aproximeze starea poetică de echilibru între răceala materiei şi freamătul trăirilor, armonizând aievea concretul cu abstractul. El adoptă ipostaza unui peregrin printre formele realului, iar călătoria sa spirituală are ca punct de plecare *preajma*, vecinătatea imediată a lumii *în dezordine*: „În camera cu pereţi opriţi/ de-a se desface fără vreo intenţie/ în surplusul de spaţiu cu aer şi străzi uscate/ în globul cu lumina strâmbă/ n-am pătruns cu prieteni cu haine lucitoare,/ cu ochi şi gulere înalte,/ n-am pătruns dominat de o fericire aparte/ să pot numi oricând domeniul/ de sunete şi nume defăimate -/ flamură şi povară peste nimbul/ obiectelor în dezordine". Reordonarea lumii obiectuale devine un proiect ideal, care nu poate fi concretizat decât prin tatonări repetate în registrul *umbrei* („Şi nu caut decât în penumbră/ un falnic murmur, chiar dacă/ azi mă socot mai alb şi mai uniform") sau al fumului ceţos (din ciclul *Gloria fumului*): „Tu zici: gloria fumului e mai mult/ decât vuietul unei civilizaţii,/ eu zic: şuieratul zilei e mai puţin/ decât mâhnirea desişurilor/ mai puţin decât ceasul generaţiilor/ suple şi grav ridicate-n miezul fructului".

Prospeţimea imaginilor, ineditul metaforic al discursului în sine derivă dintr-o viziune spaţială integratoare. Poetul surprinde cu privirea fermecată geometria lumii materiale, concentrată simbolic în *linii* (*ca un val solid exaltă linia*; *extremă, palpitantă linie*; *Dreapta*; *Verticala de soare*) şi *puncte* (*în ochiul meu se cutremură punctul*; *punctul ascuns în inima peregrinului*; *punctul de sprijin al văzduhului*; *Punct de cădere*), similare cu „nodurile" nichita-stănesciene (din *Noduri şi semne*). În construcţia imaginarului se simte, de fapt, influenţa modelatoare a lui Ion Barbu şi cred că poetul echinoxist adoptă tacit principiul înaintaşului despre interferenţa poeziei cu geometria prin simbolistica „formelor posibile de existenţă" corespondente. Figurile realităţii cotidiene reverberează în spirit printr-o serie de figuri geometrice: cercul şi arcul de cerc, unghiul, sfera, pătratul, rombul, conul ş.a. Predominantă este figura cercului (*Cercul cu margini de fum*), ca revers al percepţiei existenţei circulare. Dar şi agent al cunoaşterii poetice, cum sugerează enunţul definitoriu din *Dans*: „Motivul meu e cercul/ mai transparent şi mai agitat".

Dimensiunea istorică a formelor spaţiale este reflectată prin percepţia timpului („Sub fiecare floare din ierbar e un gol/ şi frunzele copacilor poartă frica toamnei,/ numai timpul fuge cu punctul de cădere/ uitat asemenea acului pe fundul mării"), oglindit în curgerea sa implacabilă: „Pe ziduri alunecă numai vremea/ ca noaptea pe filamente şi muchia oglinzii/ în vas se adună spaţiul trădând/ punctul ascuns în inima peregrinului.// Intuiesc acum ochiul plecat/ pe conuri şi inele verzi/ până ce vremea se-adună în cercul cu margini de fum..." Fluxul şi refluxul materiei condiţionează, în proiecţie poetică, creşterea şi descreşterea tensiunii lirice. Iar metamorfozele realului sunt surprinse prin contopirea privirii exterioare cu cea interioară, adâncită spre intimitate: „Desculţ aş umbla prin livezi/ acum când soarele a căzut/ în cireşi, lovindu-se de verde/ şi de partea mea vibrândă/ şi de partea mea vibrândă...// Desculţ aş umbla pe muchia ierbii/ ca pe câmpii de planete şi unghiuri verzi/ nu fără ca martor să fiu/ la jaf de stigmate şi cercuri pure".

Oscilând între centrul şi marginea existenţei circulare, poetul tinde să-şi stabilească punctul de echilibru: „marele punct al inimii mele". Astfel factorul de armonie al universului configurat geometric devine soarele: „Ah, turbioane cum vă-ncurcaţi în adânc, nu pe adânc./ Pe adânc e o foarfece mare. Prin gura ei/ merge soarele-n ape fără maica lui/ cum scrumul de ghimpi se repetă:/ încolo şi încoace pe întuneric, pe viaţă şi pe moarte/ într-o folie în care pe jumătate pier/ o mie de pături de piatră./ Mai presus de orice se-ndoaie vorba pe vorbă, lumina pe lumină,/ dorinţa pe baierele inimii...". Sub lumina solară se produce împăcarea fiinţei cu destinul ei efemer, pendulând între viaţă şi moarte. Întrucât lumina-cunoaştere, în sens blagian, înlesneşte concilierea contrariilor: „Cu viaţa scăpărând/ din multiple trunchiuri/ spre gura soarelui îngheţată-n caldarâm/ pluteşte-o veche lumină uimită./ Fără trupe vaporoase/ e-o înaltă curbă a ochilor mei./ Singură poate purta mâhnirea/ unei adieri, cât forţa preajmei sale/ lângă râu ţin plante cu zgomote-n fructe". Aş spune că seninătatea contemplaţiei poetice se susţine pe lumina germinativă.

Înstrăinat de generaţia sa, nu doar prin debutul mult întârziat, ci şi prin stilul particular şi prin tematică - o concepţie care poate conduce spre un manierism al formelor sterilizant -, Valentin F. Radu constituie un caz rarisim în poezia contemporană. Este posibil ca volumul *Fluxul ninsorii de mai* să reprezinte deopotrivă punctul de plecare şi finalul unei evoluţii poetice brusc întreruptă, cu bună-ştiinţă.

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

Șase zile la Casa Scriitorilor de la Neptun

Până în săptămâna de dinainte de 1 august (când mă programasem la binevoitoarea Adriana Stoica, la USR, din primăvară, în seria 1-10 august) n-am știut dacă ajung totuși la Casa Scriitorilor, la Neptun — din lipsă de bani. Ca un făcut, vara rămân fără bani, fără nici o rezervă, n-are rost să dau explicații (am mers la limită; mai mult pentru a-l forța pe fiul meu să iasă din casă într-o vacanță minimă cu iubita lui; în 25 iulie fiul meu a împlinit 40 de ani, de necrezut și pentru el). În principal, lucrurile au stat așa — îmi notam în 4 august: *La mare, la Neptun, la Casa Scriitorilor, cu Doina Popa, din 1 august. Jurnal-LIS: marți, 4 august — nouri tot cerul, apăruți din senin, pe ici pe colo mai iese soarele, plaja e plină (de la gardul de pe plajă cu „interzis" al Vilei Prezidențiale până la intrarea în Olimp; aud că e venit de azi la Vila Prezidențială Klaus Johannis, de aia s-o mai fi înnourat; în ultimele trei zile a fost soare fără nouri; în plus, mi-a dispărut internetul din cameră). Marea e și azi așa cum a găsit-o pe 1 august: agitată, cu valuri mari care se rostogolesc și te izbesc de-ți sar creierii, val după val, numai ziduri de apă, imposibil să înoți (cu nisipul mutat, la geamanduri apa e până la mijloc). Mulți fac „duș" la stabilopozi, unde marea aruncă în forță valuri împrăștiate. Plus briza răcoroasă, cu pale de vânt care te obligă să-ți ții prosoapele pe nisip cu pietre (mai greu de făcut rost). Altfel, ca niciodată (de la Revoluție încoace, când am avut acces la Casa Scriitorilor, am venit mai des pe aici), pe plajă, vânzătorii de porumb fiert și colaci „chiurtoș" recită poezii (e adevărat, publicitare, potrivite după client), probabil sunt inspirați de vecinătatea Casei Scriitorilor... Sunt prezenți în această „serie" (1-10 august) scriitori, dintre cei cunoscuți de mine: Mihai Zamfir, Bujor Nedelcovici (venit anume din Franța pentru masajele de la „Doina", un cunoscut complex de relaxare din stațiunea Neptun), Robert Șerban (cu familia lui superbă), Gina și Constantin Stoiciu (veniți din Canada cu nepotul, fiul lui Andrei, membru și el al USR), Cristian Livescu (cu familia; și revista „Antiteze"), Carolina Ilica, Silvia Chițimia, Lucia Verona, Bogdan Hrib (Editura Tritonic), Elisabeta și Fevronia Novac (Fevronia e cu familia, venită din Franța). Două zile a trecut pe aici Corneliu Antoniu (și Brândușa lui; au lăsat numărul nou din revista „Antares"), cazat la Costinești. L-am întâlnit pe plajă și pe fostul critic literar Dan Silviu Boerescu (își lansase la târgul de la Mangalia un jurnal legat de aventurile lui la „Playboy"), are o editură nouă.* Iar pe 7 august, consemnam: *Ne întoarcem (eu cu Doina Popa) în cuptorul de la București, irespirabil. Jurnal-LIS: azi, vineri, 7 august 2015, plecăm de la Neptun - continuă seria (plătită la Casa Scriitorilor) fiul, Laurențiu, cu iubita lui, Ana. Marea și-a făcut de cap, cu valuri care te dau peste cap (din 1 august numai așa a fost, valuri după valuri periculoase, care se rostogolesc pline de nisip sau care te izbesc de crezi că ți-a crăpat pielea pe spate; fiindcă le întâmpini cu spatele; e imposibil să înoți; nu spun că dau faliment cei din zona de agrement, cu skijeturile și „bananele" lor, le e imposibil să le manevreze). Ieri, joi, de Schimbarea la Față, în golful de la Casa Scriitorilor s-a înecat un bărbat vânjos - o oră și jumătate a fost resuscitat, până la urmă a venit o salvare și poliția și l-au luat, în aplauzele celor ce au asistat; cei de pe plajă erau convinși că rugăciunea colectivă l-a salvat (să sperăm că a fost salvat, din vânătă îi revenise culoarea pielii). Ieri au fost și valuri orbitoare de praf pe plajă, vânt puternic, prosoapele noastre erau înnegrite. Am pus destul bronz pe noi, am stat câte cinci ore pe zi pe plajă și în mare (numai la mijlocul golfului dintre Casa Scriitorilor și Vila Prezidențială), de la 10 la 13 și de la 17 la 19 (după prânz dormeam profund, după ce ne făceam reciproc masaj). Seara, după cină, preumblare cu Doina Popa pe faleză, cu ieșire la Amfiteatru, la Olimp (din ce în ce mai dezolant, cu hoteluri și restaurante părăsite, lăsate în paragină); sau cu ieșire, pe la Vila Președinției, în stațiunea Neptun, extrem de aglomerată (asemenea plajei; românii preferă luna august la mare, deși totul s-a scumpit), până la Biserică (tot neterminată, te simți stânjenit de prostul gust din interior) sau la iarmaroc, sau spre mare, din centru, „La Steaguri", la cele două lacuri cu apă dulce, colmatate (e o delăsare de rău-augur, păcat). Interesant, de când am venit la Neptun n-am deschis decât ieri televizorul din cameră (la meciul de fotbal al Stelei București la Belgrad, la Partizan, pierdut dramatic, în Liga Campionilor Europeni): nu mă mai interesează politica. Am frunzărit știrile și e-mailurile pe laptopul Doinei, la clubul Casei Scriitorilor, n-a mai prea revenit internetul în cameră.* Întrebând la recepția Casei Scriitorilor, am aflat că erau de față în această „serie 1-10 august" și scriitorii (mai puțin cunoscuți mie) Vasile Poenaru, Adrian Frățilă sau M. Antonescu și Victor Olaru. Pe de altă parte, Viorel Sâmpetrean (acum e consilier la Guvern, nu știam) a mers la înmormântarea fratelui lui și s-a întors. Era între noi și fostul ministru al Educației, Remus Pricopie. Am plătit la Casa Scriitorilor cazarea (care include micul-dejun) și o masă, cina (acasă facem la fel, avem o singură masă „consistentă" pe zi) — la prânz mâncam „hrană rece" pe balconul camerei noastre. E curios, de câte ori venim la mare nu ne e foame, mai mult „ne stricăm foamea". După plecare, marea a luat un număr impresionant de vieți la Neptun (și pe tot litoralul), nu știu din ce motiv era atât de nervoasă... Mă mir că scriitorii prezenți, cu care am schimbat o vorbă, habar nu au (dacă nu cumva „li se rupea", sau se făceau că plouă, în stil românesc) de „legea antilegionară, sau a simpatizanților legionarilor din secolul trecut" (fie ei și martiri ai comunismului), care a intrat în vigoare de la 1 august și care te condamnă la 3 ani închisoare dacă promovezi „cultul" lui Noica, Eliade, Cioran, Țuțea, Blaga, Vulcănescu, Ion Barbu, Arghezi, Radu Gyr, Vasile Voiculescu și tot așa (lasă că le vor fi demolate busturile, vor fi radiați de pe plăcuțele memoriale, le vor fi șterse numele date străzilor sau liceelor și bibliotecilor sau pur și simplu ale unor simpozioane sau colocvii naționale), sunt revoltat — personal, tot sper că n-am înțeles bine infamanta „Lege 217" (pentru mine politicianul Crin Antonescu e îngropat în memorie de viu, el fiind cel ce a semnat-o; altfel, din câte am citit, e o lege inițiată de Institutul „Wiesel").

20 august 2015. BV

Carte nouă

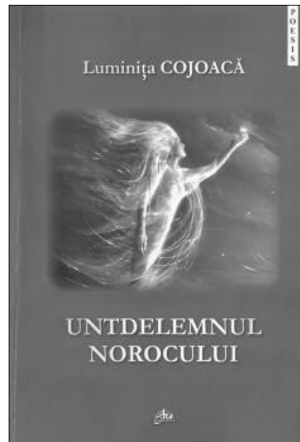
Dan Bistricean – Patruzeci
(Proilavia, Brăila, 2014)

La 40 de ani, poetul Dan Bistricean se sărbătorește cu volumul *Patruzeci*, volum cuprinzând exact 40 de poeme. Îmi amintesc cu tristețe și revoltă cum în 1984, Adrian Păunescu s-a sărbătorit de asemenea la împlinirea a 40 de ani, dar cu o cărămidă de peste 800 de pagini (!) și „peste rând", peste planul editorial care atunci se făcea cu vreo doi ani înainte. Bardul de la Bârca a consumat – cu o aprobare de la CC al PCR – hârtia și drepturile de autor a 12 scriitori, printre care și ale cărții mele de debut. Spre deosebire de conducătorul cenaclului Flacăra, Dan Bistricean, nu numai că nu consumă hârtia niciunui scriitor, dar e și decent, publică la aniversară o plachetă de 40 de poeme; dincolo de faptul că e puțin narcisiac și-și revendică ipocrit numele sfânt de Daniil: „Cu nevrednicie și fără lacrimi porți tu Daniile/Numele Proorocului/Numele Stâlpnicului/Numele Cuviosului ce doarme/în mormântul cald de la/Voroneț". Pe această linie, a liricii de esență creștină, se desfășoară poetul în cele mai multe din poemele din volum, toate fără titlu. Un poem apoftegmatic din 10 cuvinte este exemplar pentru lirica lui Dan Bistricean: „Păsări și fiare/mâncându-și pâinea lor/din palma sihastrului".

Marius Manta – Tată și fiu: momente
(Editura VICOVIA, Bacău, 2015)

Marius Manta este un tânăr critic de la revista băcăuană *Ateneu*, unul cu puncte de vedere de cele mai multe ori originale, ca să nu zice insolite. De data aceasta, apare cu un volum de poeme dedicate fiului său minor, un fel de *Învățăturile lui Marius Manta către fiul său Tudor Nicolae*. Autorul însuși face aluzie la Neagoe Basarab într-un text de patru versuri: „Neagoe de m-ar fi chemat/iar sânge nobil ar fi curs prin vine/ți-aș fi trântit învățăturile-ale-ntr-un sac/și-aș fi scăpat cu zile". Altfel, Tatăl este un înțelept și-i arată Fiului *Calea*: „Copile, ține minte că-n dor de duh/Se-ntâmplă toate cele-nalte/Acolo cuvântul tău se va împlini/Și va scăpa adevăr ce tainic fu ascuns/Doar acesta e drumul de urmat/Voință de a nu fi înfrânt/Putere de a te măcina în gând/în noapte vei avea un prieten/Și peste zi un tainic legământ:/Să nu îndrepți nicicând cuvântul/Asupra a orișice e sfânt". Este vorba de un interesant experiment, o carte scrisă pentru un copil care o va citi peste ani și va urma sau nu învățăturile tatălui, neștiind noi acum cum va arăta generația viitoare. Dincolo de temă, băcăuanul Marius Manta nu se poate abține să aducă un *Tribut* patronului Bacovia, fără a-i trăda spiritul expresionist: „Oraș amorf în interval/Sub semnul unui rar crepuscul/Se-ntinde fantomatic/Secular//Miraj al unui eu întors/Gravură-n violet cu vaiet dureros/Își scâlciază trăsăturile/Nervos".

Luminița Cojoacă – Untdelemnul norocului
(Editura Axa)

Poezia Luminiței Cojoacă se construiește pe elemente de toată lauda, elemente care au stat la baza poeziei moderne: zăpada, îngerii, izvoarele, piatra, mai ales piatra... Mai mult, poeta încearcă să-și tragă seva lirică din folclor, din poezia populară. Dar, această tendință se dovedește desigur foarte dificilă, reușind doar lui Eminescu și – pe urmele lui - lui Nichita Stănescu, Cezar Ivănescu sau Cezar Baltag și încă la câțiva poeți români importanți. Luminiței Cojoacă îi ies niște poezii dadaiste cu ritm și rimă, cu sensul abscons precum în aceste *Clopote ale ninsorii*: „Umblă ochiul în lung și în lat/Luminând carnea în aluat (!; n.m.)/Să se ducă scândura/Rasa morții piaza rea//Dorul floare stinsă în vânt/Schimbă secera din gând/Precum în cer și pe pământ/Lumina ninsă din cuvânt". Volumul este unitar în manierismul lui și în linia valorică a textului tocmai citat mai sus. Poate o oarecare excepție face cel intitulat *Floare de înger*, cu vădite ecouri din Cezar Ivănescu: „Când voi fi de voi mai fi/Ninsoare în muguri vii/Să mă stâmperi în noroc/Să mă fac carne la loc//Să-mi aprinzi dorul de urmă/Pe la tată pe la mumă/Ochiul dorului ursat/Să mi-l ningă fără păcat". **(DAD)**

Florea Turiac

eu exist

azi pe axa lumii mele sunt continuu în balans
că mă-mbată răsăritul contopit c-un colţ de cer
şi renaşte-n mine pofta paşii să îi fac în dans
să m-avânt spre libertate ca un pui de cuc stingher

eu exist cu toată lumea care-mi spune că exist
că-mi aude bunătatea cum trosneşte în genunchi
şi nimic din toată starea nu mă face să fiu trist
c-azi norocul mă colindă şi mă înverzeşte-n trunchi –

iar mă strigă-un glas de înger şuierând a paradis
să mă-ndoape cu luceferi cât să luminez mereu
doar iubiri pentru prăsilă ce-nfloresc în câmp deschis
când de nouri se despoaie un serafic curcubeu

copilărie în ploaie

târându-mă prin ceaţă ca vipera prin iarbă
ştiam şi eu că mâine norii s-or rupe-n ploi
şi îmi săltau plămânii precum la piept o salbă
cu bucurii multiple din drag pentru noroi

să îl frământ în palme să-i rotunjesc mirosul
ca pe-o comoară-a lumii de aer dens şi pur
să simt cum îmi cresc aripi să zbor peste pufosul
nour deschis vederii – rotindu-mă-mprejur –

şi zvăpăiat din fire strângeam răsfăţu-n braţe
tot auzind vioara rotundei picături
când agăţa de ierburi crescute prin postaţe
cerceii melancolici cei repezi şi maturi

ştiind să nu am teamă de nicio vijelie
îi îndrăgeam mătasea sonorului distinct
şi-atuncea dintr-odată intra-n copilărie
puterea frumuseţii scurgându-se-n instinct

iar ploaia pentru mine era o mulţumire
că-mi picura în suflet poemul ei de cer
şi eu vânam din fulger lumina cu uimire
că-mi modela gândirea cu-un strat aurifer

visând la nemurire

visând la nemurire norocul îţi serbezi
când steaua-nţelepciunii pe gratis te colindă
şi mai vrăjit de vise în gândul tău veghezi
cuvântul care-i gata cu nimb să te cuprindă

încât să simţi cum cerul plantează-n tine-un rai
care-nflorit în sânge cu vorbe dulci te-mbie
şi traversezi ţinutul împovărat de grai
să intri-n *cartea lumii* când nimeni nu te ştie...

Marian Hotca

vino cu vântul rece

spulberă-mi ochii și mintea și gândurile

și lasă-mă uscat

ca vreascurile de sub picioare

ultimul poem

viitorul nostru e atât de negru
încât îl vedem roz, cu steluţe verzi, prinţese, unicorni și ponei
nu vom mai avea capacitatea să visăm frumos noaptea,
căci visele ni s-au uscat
cu prima lacrimă ce s-a scurs în războiul nervurilor
de pe cuvinte

vom avea un alt somn adânc și pustiu
în cutia goală de la margarină
cineva ne-a scos definitiv din priză
și uite ne-am făcut albaștri
de la medicamente

geamurile sunt prea înghețate
uneori sunt pline de pământ
și în casă nu mai bate nicio venă subțire de lumină

uneori existăm de parcă n-am mai exista
privim focul albastru de la aragaz cum cugetă
maladiv printre oale scufundate în rugină
mai ungem o felie de pâine cu margarină
citim rubrica de decese și condoleanțe
ne autoanalizăm, ne bârfim
bem ceaiul de tei împreună
și mai zicem că afară e o toamnă frumoasă

suntem făcuți din resturile din ziar
sau poate din rebuturile rămase de la zidirea lumii
și ne întrebăm cu o jumătate de gură
când vom ajunge ziua să putem recicla ceva din noi

viitorul nostru e negru, cu steluțe moarte, unicorni
și ponei morți

azi vom merge la înmormântarea speranței noastre,
iar de mâine ne va mânca
un somn alb și fără vise

sunt proiectat să rezist

fiindcă am descoperit soarele
era dimineață și-aveam fața plină de cenușă
din viața paralelă din vis

erau drumuri lungi și bombele cădeau în pantofi
drumurile s-au mai scurtat
și viermele din pruna mare
dorea să respire o gură de aer rural

cana cu ceai lipită de buzele mele rusești
aruncă fum negru în bucătărie
să explodez acum sau mai încolo:
prea târziu am explodat

dulceața de prune
ca o baltă de sânge rudimentară
a înroșit soarele dimineții
eu nu mai sunt proiectat să rezist

gând

cu gândul la același înger
aștept pacea
să se așeze ca un soare
peste glasul
celor în suferință

copiii se joacă în fața blocului cu o bombă

imediat se va întâmpla o tragedie,
dar nu contează asta - orice minune ținea trei zile
acum că avem televiziuni la tot colțul
o minune ține mai bine de o săptămână

hai explodați și muriți odată, să avem audiență:
o vom duce în studio pe mama omida
să ne spună ce a prezis în boaba de mazăre:
noapte bună - acestea au fost știrile noastre
ne întâlnim mâine la aceeași oră

(dacă nu vom exploda și noi! buuuum)

lumină

lumina înainte
să devină lumină
a purtat războaie intergalactice
cu întunericul
să fie azi căldură
și suflete pentru noi

plâns

în fiecare ceapă
doarme câte un înger trist
când tăiem o ceapă
trezim îngerul, iar el plânge
în ochii noștri
că nu și-a terminat
visul din rădăcină

***

în singurătate
liniștea pare
mai albă

așteptând toamna

așteaptă-mă în toamna aceasta
cu inima goală ca o păstaie
urcă-te încet pe piciorul meu
precum iedera otrăvitoare
ce suie pe copac

vino cu vântul rece
spulberă-mi ochii și mintea și gândurile
și lasă-mă uscat
ca vreascurile de sub picioare

înainte de a pleca cum faci întodeauna
cântă-mi despre prăpăstii
și golurile ce nu se mai pot adânci în mine

sunt trist
și încă nu e toamnă

aripi

o aripă ce s-a împietrit în cer
ultima singurătate grea
înainte să-mi iau zborul
în sens invers

cineva spunea cu glas de piatră
că păsările trebuie să rămână un mit
și picioarele trebuie să se împace
pentru întotdeauna cu pământul

Nicolae Coande

Vară Tequila

„Înţelepciunea străluceşte pretutindeni” – aşa că ia tot ce poţi aduna cu tine
s-ar putea să ne folosească dincolo
pe unde nimic nu zboară şi nimeni nu lasă vreo urmă în eter
ce am putut noi să facem a fost destul – am salvat apoi am omorît ce salvasem.
La asta ne pricepem cel mai bine.
„Este-adevărat că Mater Dolorosa l-a trimis pe Fiul său pe cruce
Pentru a salva ce se mai putea salva? Sau e răutatea lumii care spune asta?
Vreun bizantin pedant”?
Puteam să jur cîndva că omul are nevoie de poezie cum are leul de carne zilnic
dar de cînd am aflat că fiara trebuie să mănînce 7 kilograme pe zi pentru a fi în formă
nu mai sînt atît de sigur. E posibil să supravieţuim şi fără. Un os-două.
Vara asta am prins muşte pentru Max am citit poezie băut doze mici
de tequila Sauza Hacienda Hecho en Mexico tres generaciones la fiecare înfrîngere
multă vreme nu am înţeles nefericirea literaturii şi nici astăzi nu cred c-o înţeleg
în felul în care voi citiţi generaţiile ca pe distilerii clandestine unde faci
alcool fără foc dar mai ales fără instinctul albastru al alcoolului – băutorul.
Trebuie să-nveţi să lucrezi cu cei mai buni chiar în timp ce te fereşti de ei.
Nu zicea Rilke – „Traducerea este cel mai pur procedeu prin care poate fi recunoscut
Talentul poetic”? Ce este neclar aici?
Acum, Max e mort şi penele lui doar îşi mai amintesc de el sub grămăjoara de nisip
unde l-am îngropat pe seară. Andrei crede c-ar putea învia, dar eu i-am spus
că nimeni nu l-a trimis pe cruce
aşadar nu trebuie să demonstreze nimic. Să bem pentru înfrîngeri
şi pentru felul subtil în care vom fi citiţi şi îngropaţi cîndva.
Un os-două.

Greaca lui Dumnezeu

Felul în care filozofii obişnuiesc să danseze cu lucrul cel mai inutil
din existenţă
sunetul unui ţînţar în scalpul muzicii de cameră
face ca vara asta lungă să fie falsă ca o propoziţie falsă
o carte lipsită de farmec fără vreo şansă de a topi inima
vreunei femei cu maniere şi urechi de bărbat.
Greaca lui Dumnezeu atît de imperfectă vechiul şi noul terorism
al celui care trage în piept
acel „timid epochistik asexuat” din odată bogatele grădini ale minţii
mă mai seduc între pîinea săracă a muncitorului
şi prima otravă adusă pe înserat inimii în cupa în formă de inimă.
Doar aici mai există formă – şi subiect.
Pînă la urmă filozofii dansează cu ceea ce pot băga lejer
în buzunarul de la spate – iluzia spartană a minţii unui copil.
Buzele mele subţiri dispreţuiesc configuraţia filozofică a lumii
dar gustă cu plăcere carnea ei neagră
imperialismul plăcut al celui care a făcut lumea fără copie –
un supravieţuitor aidoma lui M. Laruelle, personajul lui Lowry,
cel care a scăpat cu bine din Primul Mondial „în ciuda faptului
că Guillaume Apollinaire îi fusese pentru o vreme comandant“.
(Îmi place să-mi închipui lucruri care mă scot din sărite).
Moartea se păstrează excelent în fotografii.

Poemul cu pîini

L-am visat şi cred că există cu adevărat scris şi acum
pe o masă de fier
l-am înţeles atît de bine dar l-am uitat definitiv la trezire
n-am uitat cum stăteau nemişcate printre cuvinte
pîinişoare plăpînde
fără de care poemul nu ar fi avut înţeles.
Mi-era foame nu am atins nici o coajă
mai degrabă mi-aş fi mîncat mîinile
am citit poemul cu pîini făcute anume pentru săraci
apoi am văzut un bărbat în mijlocul unui rîu
scria liniştit la o masă
muşca dintr-un colţ
soarele delira în clopotul de bronz al ospiciului
cuvinte vii printre pîini vii mici semne misterioase
„apoi bărbatul bău apă din rîu
apoi el însuşi şi rîul dispărură-mpreună”.

Teroarea unicităţii

Există o clipă în timp cînd aud cum mîrîie planetele una la alta
cu secole-n gură pe care noi nu le ştim
perseverenţa memoriei despre care învăţaţii ne spun
că poate reabilita o viaţă sau o idee
nu va reface inima obosită de atîta dezolare intens cultivată
teroarea unicităţii aceeaşi pe care Dumnezeu a simţit-o în clipa cînd a ştiut
că omuleţul pe care l-a scuipat cu putere afară va scrie acest poem
din afara minţii sale
pe măsură ce este evacuată iar suveranitatea ei contestată
de ceva ostil ameninţător cu sînge cald.
Există un moment cînd ştii că frumuseţea merge mînă în mînă cu sărăcia
pînă la sfîrşitul vremurilor
dar după aceea se vor despărţi pentru a duce o existenţă tăcută
umilă
aşa cum mîinile celor care au trăit cîndva se cunosc
dar nu se ating niciodată.
Şi iarăşi niciodată.

Nu m-au lăsat să conduc lumea

Nu m-au lăsat să conduc lumea la cinci ani cînd aveam putere lacrimi
numele îmi era mai mare decît capul
iar astăzi cînd toţi vor să scape mă agăţ de vechiul meu chip
„singur părăsit ca un ied în ceaunul săracului”
cum se prinde cu degete mici sfoara de baloanele pierdute în cer.
Nu lăsa omul la necaz şi Necazul se joacă pe-afară cu mintea
cum se joacă dracu'-n scriptorium cînd rămîne singur cu lumea
un pui de suflet adoarme în drum spre abator –
ai văzut cum se pricep copiii să refuze tot ce vine după ei
pe lumea asta
să lase neschimbată viaţa de apoi în strigătele furioase ale adulţilor?
Muchii şi colţuri de care trebuie să am grijă ca-ntr-un calcul dramatic.
Nu m-au lăsat să conduc lumea („cum ai găti un peşte
cu mînă uşoară”)
iar astăzi cînd toţi strigă să scape sînt băieţelul speriat
că ai lui l-au lăsat singur cu poezia în casă – putere nume şi lacrimi.
Să priveşti un cuţit cînd crede că nimeni nu-l vede
uite istoria.

La plecare

La sfîrşitul vremurilor, crede Danilo Kiš, vom vorbi în ebraică,
„limba începuturilor și a sfîrșitului“,
dar nu ne spune cu cine vom vorbi cui ne vom adresa in articulo mortis
în fața cui vom cerși extrema uncțiune la presimțirea căldurii atomice a morții –
însă nu cred că vom vorbi mai degrabă vom bănui un fel de vorbire
un nou miros necunoscut ca atunci cînd mergi în ținuturi străine
unde oamenii se uită la tine ca la un străin curios
un frison al materiei în clipa cînd cineva suflă peste o foaie umezită
înainte de scrie ceva neimportant.
Totul se va petrece lent ca-n zilele cînd începi să înveți o nouă limbă
sau scrierea după dictare – de data aceasta fără graba clopoțelului răutăcios –
o tablă neagră va sta în fața noastră și vom ieși după alfabet
chemați de o voce care se aude doar în capul nostru cuplat la
capetele celor din jur
o mare de țeste care percep același sunet limpede al unui final multiplu
ca fumul de țigară stîrnind pasiuni noi sau trezindu-le pe cele uitate
și îmi permit să cred că nu va fi „un sfîrșit”, dragă Danilo,
ci mai multe ca unul fiecare în capul românului polonezului
sau ucraineanului maghiarului sau vorbitorului de idiș
în vreme ce psalmodiază o rugăciune pentru cei morți.
Kaddish-ul tuturor în limba grea a asfințitului de lume.
Pe tablă fiecare va scrie numele secret cu care a fost strigat cîndva
în vis de cineva care putea să-i fie mamă dar nu era.
Aceste nume nu se cunosc aici pe pămînt dar au dulceața lor
odată scrise și noi vom ști că sînt cu adevărat ale noastre
și că am fost strigați astfel de cel ce ni le-a dat odată și acum
ni le redă și nouă.
E ca atunci cînd plouă pentru fiecare și toți simt în același fel
că sînt mîngîiați. În ploaie oamenii sînt frați, dar se usucă fiecare
pe frînghia lui.
Așa cred eu că stau lucrurile la plecare –
sîntem îmbăiați și primeniți
și nimeni n-are nici o supărare.

Din volumul “*Nu m-au lăsat să conduc lumea*”, în curs de apariţie la *Casa de Editură Max Blecher*

Greaca lui Dumnezeu atît de imperfectă vechiul şi noul terorism

al celui care trage în piept

acel „timid epochistik asexuat” din odată bogatele grădini ale minţii

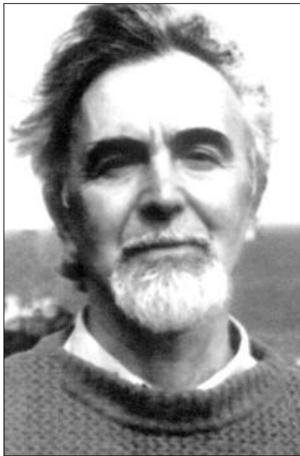
mă mai seduc între pîinea săracă a muncitorului

şi prima otravă adusă pe înserat inimii în cupa în formă de inimă.

Doar aici mai există formă – şi subiect.

poesis

Ion Lazu

Scriitorii români din exil *vs.* Spaţiul mioritic

România, care a avut neşansa să treacă, din 1930 încoace prin 3 dictaturi. Dictatura roşie fiind indubitabil cea mai cruntă, pe cât de lungă-nesfârşită. În cei 4 ani de dictatură antonesciană au rămas în străinătate toţi foştii diplomaţi şi reprezentanţi de culoare verde, mă refer la opţiunea legionară. Amintesc faptul că Mihai Antonescu, din poziţia sa de prim-ministru, s-a străduit să-i menajeze pe tinerii merituoşi, precum Ionesco, Cioran, Eliade etc., plasându-i ca ataşaţi culturali sau de presă în Vest.

Primul sens al exilului ca termen, în înţeles juridic, se referă la pedepsirea pentru motive politice a unui cetăţean, cu **izgonirea sa din ţară** sau din localitatea-cetatea unde s-a produs "trădarea". Dar trebuie adăugat imediat că noţiunea de exil s-a extins şi asupra **părăsirii benevole a ţării**, din aceleaşi motive politice, actantul luând-o înaintea unei posibile expulzări pe cale oficială. Pleci din ţară pentru că te izgonesc cei de la putere sau pentru că nu suporţi să-i mai ştii la putere. Exilul ca sancţiune dar şi exilul ca opţiune. Este la noi cazul prea cunoscut al lui Caragiale, care în anul 1904 se autoexilează la Berlin, scârbit la culme de fauna politică din Principate. Iată ce-i scria prietenului Al. Vlahuţă: "Pentru nimic în lume n-aş părăsi acest colţ de viaţă străină pentru a mă reîntoarce în patrie. Să mai văd ceea ce am văzut, să mai sufăr ceea ce am suferit, aceleaşi mutre, aceleaşi fosile cari conduc viaţa publică... Nu, dragul meu, nu! M-am exilat şi atâta tot."

Fiind vorba de ruperea relaţiilor dintre un individ şi structura socială din care făcea parte, exilul ca atare vine spre noi din cele mai vechi timpuri şi însoţeşte mersul istoriei omenirii, cu etape mai permisive şi cu acutizări în momentele de dramă ale unei naţiuni. Chiar înainte de a se fi oficializat închisoarea ca formă punitivă, societatea tribală a perfectat alungarea indezirabilului. Îl dădeau afară din peşteră. Tranşând conflictul dintr-o singură mişcare. Ne amintim de exilul pe 50 de ani al evreilor în Babilon, de renumiţi cetăţeni ai Greciei antice, exilaţi din motive politice, deveniţi uneori duşmani ai propriei cetăţi punitive, anume spre a impune cu forţa valoarea lor personală, care nu fusese just apreciată. Mai încoace, ne putem referi la exilul lui **Ovidiu la Tomis**, tocmai la marginea nesigură a imperiului roman ajuns la apogeu, poetul fiind pedepsit în anul 7 al erei noastre de Octavian Augustus pentru vini din intimitatea familiei imperiale -, exil care nouă, ca trăitori în spaţiul carpato-pontic, ne vorbeşte despre colonii greceşti şi romane pe tărîmuri dacice aşteptând în antecamera Istoriei. Cu precizarea că enigmaticul exil tomitan, nu era decât o simplă *relegare*, adică Ovidiu îşi păstra drepturile cetăţeneşti romane, inclusiv averea din peninsulă. Cu care să-şi îndulcească traiul printer străini. Ceea ce nu a pus defel surdină vaietelor lirice din *Tristia*, din *Ponticele*. Mai încoace, avem exilul florentinului **Dante la Ravenna,** de unde nu a putut nicicând să-şi revadă urbea iubită. Ajungem peste veacuri la exilul de 3 ani al celui mai mare poet rus **Puşkin,** la Chişinău. Şi câţi alţii, îndepărtaţi de la rostul lor şi din patrie, prea cunoscuţi sau nu îndeajuns cunoscuţi, au gustat amara pâine a exilului! **Victor Hugo**, poetul naţional al Franţei, a parcurs două exiluri dureroase.

La noi, în istoria ultimelor secole, ne referim la exilul lui N. Bălcescu după căderea Revoluţiei din 1848, la Palermo, unde a murit după 3 ani, tot fără a-şi fi putut revedea ţara; i-a urmat la scurtă vreme exilul domnitorului Alex. Ioan Cuza, după noaptea abdicării forţate, din 11 februarie 1866, murind în străinătate, după 7 ani de constrângeri materiale, fără însă a se plânge vreodată, fără a cere ceva, ba dimpotrivă: după ce, într-un mod exemplar, refuzase oferta lui Carol I de a reveni în ţară, deşi fusese ales, în contumacie, deputat de Mehedinţi, cu loc asigurat în Parlament. Gest care îl deosebeşte esenţial de exilaţii mai înainte citaţi, care nu au contenit să ceară clemenţă de la persecutori, ajutor de la prieteni, protecţie de la potentaţi, precum nu au contenit să se plângă în versuri clasice de condiţiile abominabile în care erau nevoiţi să-şi ducă amarul zilelor: la Pontul Euxin, la Chişinău, deşi noi înţelegem că era vorba cu precădere de iscusite figuri de stil persuasive, spre a stârni compasiunea celor puternici. Timp în care localnicii, dispunând de posibilităţi materiale incomparabil mai mici, reuşeau să supravieţuiască privaţiunilor, trimiţându-şi urmaşi (de la Post restant) până în zilele noastre.

Nu mai trebuie subliniat faptul că, în acest ultim veac XX al progresului galopant, beneficiind de luminile a mai multi savanţi decât se adunaseră în istoria tuturor timpurilor, care veac şi-a câştigat, în paralel, ruşinoasa faimă a unui număr de victime ce depăşeşte întreaga hecatombă a istoriei mondiale, în veacul XX deci, s-au înregistrat deplasări de populaţii ce surclasează marile migraţii pe parcurs de un mileniu ale popoarelor asiatice şi nu numai. Tema refugiului ar trebui să ocupe prim-planul preocupărilor sociologice, dar şi literare, până una alta. Lucru ce nu se prea întâmplă. Semn sigur că nu vedem marile provocări ale lumii moderne şi postmoderne, complăcându-ne în abordări punctuale, ca să nu spun nerelevante.

La noi în perioada comunistă a funcţionat implacabil, după model sovietic, exilul persoanelor indezirabile, *încarcerarea* "duşmanilor orânduirii de stat", munca forţată, dar mai ales *deportarea* în Bărăgan a unor comunităţi întregi, ca represiune sau în mod strategic, din localităţile de la graniţa cu Jugoslavia.

România, care a avut neşansa să treacă, din 1930 încoace prin 3 dictaturi. Dictatura roşie fiind indubitabil cea mai cruntă, pe cât de lungă-nesfârşită. În cei 4 ani de dictatură antonesciană au rămas în străinătate toţi foştii diplomaţi şi reprezentanţi de culoare verde, mă refer la opţiunea legionară. Amintesc faptul că Mihai Antonescu, din poziţia sa de prim-ministru, s-a străduit să-i menajeze pe tinerii merituoşi, precum Ionesco, Cioran, Eliade etc., plasându-i ca ataşaţi culturali sau de presă în Vest. După 1945 au rămas peste graniţă toţi cei care reprezentaseră diplomaţia antonesciană. Şi mulţi alţi cetăţeni, studenţi, doctoranzi, îndeobşte intelectuali şi specialişti care înţeleseseră ce-i aşteaptă dacă revin în ţară. Filosoful **Mihai Şora**, a revenit în 1946, din motive familiale şi a constatat că nu i se mai dă voie să plece înapoi, în Franţa. Îl va fi "salvat" de la detenţia propriu-zisă faptul că activase în Rezistenţa franceză. Însă, după instaurarea regimului roşu, toţi actanţii partidelor istorice, dar şi toţi intelectualii şi reprezentanţii marcanţi ai burghezo-moşierimii au fost trimişi în închisori şi lagăre de muncă, pentru motive născocite sau fără motive - în ideea stalinistă, declarată fără a clipi din ochi, că duşmanul de clasă trebuie lichidat fizic, fără ezitare.

Puţini au reuşit să se mai expatrieze după 1945, Cortina de fier politico-ideologică a căzut implacabil, pentru încă 45 de ani, separând lumea în două lagăre ideologice, politice, economice şi militare inamice: Războiul rece, apoi războiul stelelor, dar tot război! În cazul României efectele Cortinei au fost din păcate mai dure ca oriunde. Straşnic păzită, din greu antifonată. Să nu mai ştim unii de alţii, de familiile rămase de izbelişte, de rude şi prieteni, de mersul ţării ca atare. Unii **aici**, desigur "umăr la umăr / noi mulţi la număr", cărora ni se promitea fericirea generală, dar nu primeam decât o subzistenţă cartelată, şi cei puţini **dincolo**, "arşi de dor", vorba lui Saroyan şi în imposibilitatea de a ne ajuta cu ceva. Lumi paralele, care din motive strict politice erau blestemate să nu se întâlnească niciodată. Scrie poeta Florenţa Albu: "Noi vom muri aici / Închişi din toate părţile de libertate./ Cîmpie, exil dechis în patru vânturi." Era situaţia de fapt a creatorului din România socialistă. Totuşi, cu intervenţii, cu sprijinul străinătăţii, unii intelectuali au reuşit să obţină viza plecării definitive. Pe scriitoarea **Sanda Stolojan** a salvat-o intervenţia din 1962 a preşedintelui Giscard d-Estaigne, pe altcineva l-a scos din ţară Churchill, sau De Gaulle; pe **Peter Neagoe** l-a răscumpărat un frate din Canada; asemenea pe **Ionel Jianu**, exilat în 1961; pe poetul **Dragoş Vrânceanu** l-a scos la lumină vizita în România a unui mare scriitor italian de stânga, cu care italienistul nostru fusese prieten în perioada studiilor florentine.

O subliniere specială: creatori români de talie mondială precum **Brâncuşi, Enescu, Celibidache, Perlea, Eliade, Apostu** au refuzat să revină în ţară, la oricâte insistenţe, regimul comunist repugnându-le organic. Se ştie ce şi cât a pierdut din asta naţiunea română.

Voi spune câteva cuvinte la obiect despre exilul scriitorilor, pentru că ei sunt persoane publice, cu tot ce decurge din acest statut privilegiat; pentru că au trăit cu intensitate specifică artistului drama înstrăinării; pentru că am depus mărturie scrisă întru aceasta, o mărturie aflată de-acum la vedere, analizabilă, cuantificabilă. Dar mai întâi aş vrea să ne gândim o clipă la marele noroc al culturii noastre că la momentul încheierii războiului, destui scriitori de primă linie precum Ionescu, Eliade, Cioran şi alţii de acelaşi calibru se aflau în Vest; ştiind prea bine că toţi cei numiţi mai sus, în eventualitatea că s-ar fi aflat în ţară, ar fi nimerit fără excepţie în puşcării, în malaxorul detenţiei comuniste, dirijate la noi direct de la Moscova, după cum se ştie, prin cominternişitii alogeni Pauker, Chişinevski, Bodnăraş, Nikolski şi alţii de teapa lor. Te gândeşti cu strangere de inimă ce s-ar fi ales de opera acestor personalităţi creatoare excepţionale. De ceastălaltă parte a Cortinei de Fier, absolut toţi colegii de liceu, de generaţie ai acestora, implicate în viaţa culturală a ţării: Noica, Pillat, Paleologu, Steinhardt, Acterian, Sadova etc., etc., au ajuns în detenţia comunistă - şi nu oricum, ci în mod ironic, în cazul celor mai sus citaţi, pentru delictul de a fi citit între ei cărţi de-ale prietenilor Eliade şi Cioran, ajunse în ţară pe sub mână...

Un alt gânditor, Vasile Voiculescu, după 6 ani de închisoare, iese la 78 de ani şi, bolnav de plămâni, moare după încă un an. Petre Ţuţea face 13 ani de detenţie şi nu poate publica nimic până după 1989; Pan M. Vizirescu, condamnat pe viaţă în procesul ziariştilor, se ascunde vreme de 23 ani în podul casei unor rude din Slatina. Denunţat de un vecin, este arestat pe stradă; însă podeapsa îi expirase... Petre Pandrea, care în Interbelic, ca avocat îi apărase gratuit pe comunişti, apoi şi pe evrei, face de două ori puşcărie politică, pentru motive născocite, în fapt pentru a fi fost cumnatul lui Lucreţiu Pătrăşcanu. I se confiscă manuscrisele, din dosar dispar cele 37 scrisori de la C. Brâncuşi, cu care fusese în mare prietenie - doi panduri şi doi europeni, cum îşi spuneau; în intervalul dintre cele două detenţii, i se confiscă şi Jurnalul. Idem lui Ion Petrovici (1882-1972), fost prof. univ. şi ministru, cel care în 1943 edificase Rotonda celor 12 scriitori din grădina Cişmigiu. Au fost confiscate manuscrisele tuturor deţinuţilor politici, distruse. Printr-o minune, căci rătăcit în alt dosar, după 50 de ani a apărut din arhivele CNSAS manuscrisul unui roman de Dinu Pillat, *Aşteptând ziua de apoi*, piesă incriminatorie la proces, iar în fapt un roman despre eşecul mişcării legionare. Aurelian Bentoiu, un scriitor practic necunoscut, discipolul lui Maiorescu şi al lui Istrate Micescu, cel mai de succes avocat din Interbelic, vreme de 10 ani senator de Ialomiţa şi de 3 ori ministru; este arestat în 1948, eliberat în 1956, după 8 ani, fără condamnare, iar după 18 luni este arestat din nou, condamnat pe viaţă, murind în 1962, la Jilava, de cancer la plămâni. La ieşirea din prima detenţie, l-a chemat pe fiul său, viitorul compozitor Pascal Bentoiu şi i-a dictat fără oprire cca 150 poezii, în majoritate sonete, compuse în închisoare, memorate. Cartea apare abia în 2001, cu prefaţa fiului compozitor.

(continuare în numărul viitor)

eseu

Mircea Bârsilă

Târgul cu viaţa

Daniela Păun a debutat în revista ,,Argeş" unde, în succinta prezentare, spuneam că fosta mea elevă (preferată) promitea, în anii gimnaziului, că va avea un superb destin literar. Din păcate, viaţa a îndepărtat-o, treptat, de poezie şi de Premiul I obţinut, pe atunci, la Concursul Naţional de Poezie ,,Tinere condeie".

În anii 2010-2011, a reînceput să scrie. Respectivele poezii au fost adunate în *Embleme şi tranzacţii (*Editura Tracus Arte, Bucureşti, 2013), care a fost una dintre **cele mai bune cărţi de** d**ebut** în poezie din acel an.

Embleme şi tranzacţii cuprinde poezii scrise, la fel de bine, în două formule distincte: unele, în vers clasic, altele în vers liber. Ilustrative pentru poeziile din prima categorie sunt *Iubire de-o vară* (,,Azi, mi-am condus iubirea către gară/cu un bilet doar dus şi nu şi înapoi./Am găzduit-o chiar de astă-vară,/când ne ţinea de mână pe-amândoi.//M-am străduit mereu să-i fie bine/şi-am ocrotit-o, în absenţa ta,/pletat, îngândurat, de lângă mine/et cetera et cetera...//Te re-ntorceai prea rar, la noi, acasă,/mai plictisit şi rece, adesea obosit./N-ai observat şi nici acum nu-ţi pasă:/frumosu-i chip părea îmbolnăvit.//Ea de la tine aştepta un semn/că n-ai uitat-o şi că ţi-a lipsit./Am încercat, zadarnic, s-o îndemn/să mai rămână. Şi ne-a părăsit.//Bagajele, îngreunate cu ce-ţi spun,/i le-am cărat, umilă, pân' la gară./Cu vocea stinsă i-am urat ,,drum bun"/iubirii mele doar de-o vară...") şi *Romanţă*: ,,Mi-e sufletul şi azi în probe caudine,/încă nu doresc de-acolo să te scot:/chiar de sunt furtuni, ades, în mine/şi îmi repet, mereu, că nu mai pot...//În zadar, speranţa îşi mai ia avânt/să înflorească iarăşi, sacră, între noi.../S-a rupt în două firu'-acela sfânt/care făcea ca tu şi eu să fim ,,noi doi".// Nu aş putea să spun, acum, că doare/tăcerea ta închisă într-un trist chenar./...Şi încă, încă mai persistă visul care/m-a înălţat mai sus decât Icar".

În poeziile în vers liber, poeta face dovada unei foarte bune prize la real, iar scriitura se împlineşte, cu siguranţă, în portalul poeziei directe: ,,Astăzi nu am chef să fac ceea ce fac în mod obişnuit./Astăzi vreau să uit de temeri şi de toate nopţile mele/ însingurate./De şerpii care îşi încălzeau burta la soare printre pietre./De ploile şi furtunile miezului de vară./De cântecele bătrânei din vecini, două case mai încolo./De ţipetele zglobii ale copiilor alergând după fluturi./De calmul înnăbuşitor al amiezelor/când se ridică prea mult nivelul mercurului în termometre./Astazi mi-e dor de mâna mamei ce-mi mângâia creştetul./De râsetele tatălui meu netezindu-mi neliniştile./Şi, tot astazi,/ nestavilita dorinţă/să fac târg cu viaţa/şi să-mi dea înapoi o parte din mine" (*Târg cu viaţa***).**

În *Ploaie înaltă***,** tensiunea lirică este generată de o autentică frământare lăuntrică pe care poeta o pune în evidenţă prin apelul la câteva sugestive imagini concrete şi care au fost montate la locul potrivit în discurs: ,,Cădea o ploaie înaltă, iar apropiata plecarea a ta /mă durea ca o rană deschisă pe care turnasem alcool./Şi trupul meu legănat între dorinţa de a merge drept,/prin ploaie, /şi posibilitatea să-mi dezbrac sufletul de amintirea ta,/ ca de o haină veche/ce va fi lăsată la vânzare într-un anticariat./De ce să împovărez viaţa altcuiva,/când eu însămi nu am fost în stare să fac pace cu mine/ şi să las cortina să cadă/ca după o reprezentaţie de succes?/Noi, bieţi actori pe scena vieţii şi-a întâmplării./Înţelegând că vei pleca,/am fost ca un bolnav ce primeşte vestea că suferă/ de o boală incurabilă/şi că în cel mult două luni îşi va afla sfârşitul./Ploi vor mai cădea, însă nici una nu va mai fi la fel/ca ploaia aceea care mi-a adus atâta durere. Ca o rană/ deschisă pe care turnasem alcool mă durea plecarea ta".

Femeile din viata ta, *Câmpie*, *Scrisoare*, *Balanţă, Orice amintire* (,,Orice amintire îmbrăcată în veşmintele iubirii/este ca un ciocan/care striveşte/chiar şi cea mai copilărească bucurie",) *Matematică absurdă*, *Sub arcada unei biserici* sau *Rest de vară* ilustrează o poetică în care vibraţia lăuntrică este valorificată sub semnul unei atente coordonări a relaţiei dintre prospeţimea imaginilor şi fulguraţia meditativă. În ambele formule lirice, poeta mizează pe un mesaj confesiv (intimist), în cadrul căruia feluritele tranzacţii – lirice – cu sine vizează surprinzătorul cameleonism al lucrurilor şi evenimentelor ce, altădată, păreau a fi nişte adevărate embleme existenţiale. În poezia Danielei Păun, solaritatea perspectivei lirice este contrazisă de felurite amărăciuni privite, retroactiv, cu o luciditate indecisă, feminină, ce oscilează între melancolie şi revoltă. În poezia intitulată *Rest de vară***,** amănuntele ,,banale" participă, firesc, la configurarea unei stări în care nostalgia discretă şi sinceritatea se potenţează reciproc, într-o memorabilă confesiune, ce-l duce pe cititor cu gândul la poezia lui Umberto Saba: ,,Doar o frântură agăţată de cer a mai rămas/din ultima vară./Cu ochii pe jumătate închişi, cu meticulozitate,/îşi împătureşte bagajele:/o grămadă de vise croite la marginea unui val de mare,/dar risipite printre firele de nisip,/unduiri de tangouri şi sclipirile mierii ale lunii/pe crestetele femeilor singuratice,/o ţigară arsă doar pe jumătate/de nerăbdarea bărbatului părăsit,/frunze palide cu tente de bronz,/un rest de vin acrit prea devreme /în paharul cu picior de pe noptieră,/o stea pierită în noapte cu dorinţele a doi îndrăgostiţi/trecuţi de prima tinereţe,/un măr roşu, copt pe-o parte,/o scoică din care se aude cântecul de sirenă al mării,/ceaţa unei târzii dimineţi de august,/rătăcită prin cearşafurile mototolite./Strânge-ţi tot şi du-te.../A rămas atât de puţin din puţinul ce-a fost".

Dimensiunea ,,intimistă" a discursului liric propus de Daniela Păun are valenţele unei mature – şi moderne – insurgenţe de tip feminin. Substanţa confesivă a poeziilor – centrată pe tematica solitudinii – este susţinută de o intensă vibraţie emoţională, iar datele biografice dobâbândesc, prin interiorizarea şi rafinarea lor, statutul de ficţiuni lirice al căror numitor este zbuciumul generat şi întreţinut de aşa-numitul ,,târg cu viaţa". Talentul de a pune în lumină paradoxala relaţie de înrudire dintre reculul existenţial şi elanul vital particularizează viziunea poetică a Danielei Păun. Aşteptăm cu interes următorul volum al remarcabilei poete din Călăraşi.

Poeme nonconformiste

Poeme din casa de lemn este cea de al treilea volum de poezii a lui Adrian Pârvu. Cartea este alcătuită din patru cicluri (*Poeme din casa de lemn, Despre ce va să fie, Lady Winter* şi *Zicerile lui Adamaru)* şi se încheie cu o *,,Autoparodie"*. Axa tematică a primului ciclu o constituie statutul poemului (care se scrie singur), relaţia dintre poem şi autor (,,Bună dimineaţa, domnule autor./Am adormit, aseară, în cutia cu piuneze,/ Dar asta nu scade cu nimic din/bucuria de a vă scrie /(...)/ Bună dimineaţa şi iar bună dimineaţa,/ domnule autor. Nu vă mai dezbrăcaţi/în faţa ferestrei, vă vede lumea bijuteriile" - *Scrisoarea poemului către autor*) şi, respectiv, dintre poem şi cititor (ori ascultător): ,,Acesta e poemul care te alege pe tine (...). Te alege să-l citeşti, ori să-l asculţi,/ori să-l inspiri ca pe un surprinzător, proaspăt efluviu natural" (*Poemul care te alege*). Cel mai frumos text din acest ciclu este cel intitulat *Poemul care se scrie singur* şi pe care îl cităm integral; un poem în care plăcerea de a şarja cedează locul rostirii din speţa livrescului rafinat: ,,Drag îmi este poemul acesta,/care singur se scrie./I-aş pune o pană la pălărie,/de-ar avea pălărie./I-aş pune în palmă/un ban de argint,/să-şi plătească vama/peste Râul Absint./I-aş da o nevastă/şi-o amantă-mprumut/ şi, din flori, un copil/încă neconceput./I-aş da o livadă-ntreagă,/pusă pe rod./De-ar fi un Iisus,/poate i-aş da un Irod,/dar nicio cruce de dus/şi nicio Marie./Poemului acesta/care singur se scrie,/i-aş da viaţa mea/mioapă, peltică,/plus moartea/ cu dop ceruit,/îndesat în gâtul de sticlă". Inversarea, speculativă, a relaţiei dintre poem şi autor/lector este caracterizată prin vervă lexicală şi invenţiuni care asigură textelor o surprinzătoare desfăşurare de la o secvenţă la alta a discursului. Multe dintre imagini, precum casa de lemn văzută, în prima poezie, ca o corabie în care se poate pluti pe apele imaginarului şi aceea a cireşului amar (,,un cireş amar a sărit gardul/şi bântuie prin curţile vecinilor"; p. 8), sunt nişte ,,produse" ce atrag atenţia, din capul locului, asupra unei viziuni poetice a cărei marcă specială este nonconformismul.

Cel de-al doilea ciclu, conţine poeme marcate de autoironie şi de o programatică perspectivă pseudo-desuetă asupra vieţii şi lumii. Temele mari, precum iubirea, moartea, statutul existenţial (şi altele) sunt tratate în răspăr, cu menţiunea că atitudinea rebelă, aşa cum se deduce din poeziile *Calendarul*, *Ultima fărâmă*, *Bicicleta*, *Porumbelul* sau *Alt fel de pace,* maschează, în cazul lui Adrian Pârvu, autentice frământări lăuntrice. Două poeme se detaşează, valoric, în acest ciclu: *Încă puţin timp* (,,Am trecut de 60 şi tot nu ştiu cine sau ce sunt./Pentru asta împart ceasuri spulberate/la porţile translucide ale nesomnului./În schimb, treaz şi liber,/le spun în fiecare dimineaţă/ trecătorilor care au chef să m-asculte/că ştiu cu exactitate cine sau ce n-am fost, /(...)./N-am fost ticălosul care s-a culcat cu/nevasta celui mai bun prieten/(poate accidental, o dată, nu se pune!). N-am fost negru, piele roşie sau gălbejit,/dar nici gunoi alb, niciodată./(...)/.N-am fost căluţ de mare, deşi/tare mi-ar fi plăcut!/N-am fost magnolie înflorită, n-am fost samurai/n-am fost lebădă neagră, n-am fost Edgar Allan Poe,/N-am fost trombon, nici trombonist/(...)//Şi, dacă-mi daţi ceva timp,/veţi constata, cu bună plăcere,/că n-am fost/ nici măcar/Adrian Pârvu") şi *Cu îngerul nu-i de glumit* pe care îl considerăm *antologic*: ,,Cu îngerul nu te poţi certa,/pentru că îngerul are întodeauna dreptate./Cu îngerul nu poţi să te baţi,/nu poţi să te iei la trântă,/pentru că rişti să-şi desfacă larg aripile,/să te învăluie, să te strângă la piept/şi să dea cu tine de pământ. Să te adoarmă pe veci.//Nu poţi înjura îngerul, nu-l poţi beşteli,/nu poţi să-l faci cum îţi vine la gură,/nu poţi să te lepezi de el, cum de Satana.//Cu îngerul nu-i de glumit, pentru că/îngerul nu are stomac, ficat,/plamâni, muşchi, oase, epidermă./El nu îngheaţă, nu transpiră, nu simte durere./Pentru orice înger suferinţa este doar/o simplă, o banală mărturisire.// Îngerul nu se bucură, se înalţă./Îngerul nu face compromisuri, face înţelegeri./Îngerul nu prezintă semne particulare,/nu spune vorbe murdare, nu mănâncă şi nici/nu prea bea pe datorie,/nu amestecă adevărul cu minciuna,/nu-şi face prieteni sau duşmani/printre ceilalţi îngeri, cu care eternizează./Iată de ce îngerul/nu va ajunge niciodată poet./Şi invers".

În cele şapte poeme din ciclul *Lady Witner*, sunt amestecate scene din copilărie, felurite ,,trăiri indivizibile" (,,Bună profesoară de durere am mai avut, fată cu talent,/ ştia să-mi înfigă artistic, sub unghii,/aşchiile otrăvite ale iluziilor inutile,/aşchiile otrăvitelor iluzii utile" – *Trăiri indivizivile*) şi stări contradictorii, belicoase (,,Frumoasele războaie ale iubirii, sângeroasele/ războaie provocate de ură" - *Bomba vorbelor dezamorsate*), într-o abordare ,,acră", în descendenţa lui Tonegaru şi a altor poeţi de orientare antilirică.

Zicerile lui Adamaru, apreciate elogios de Ioan Buduca, în prezentarea de pe coperta a patra, au ca model textele lui Marin Sorescu din *La lilieci* şi pe cele din *Antologia orăşelului Spoon River*, de Edgar Lee Masters. În linia acestor modele, Adrian Pârvu scrie ,,pre limba sa", în regimul poeziei epice scurte, poeme cu ,,personaje memorabile", între care şi Ion Şampion: ,,Ion Şampion avea/ambele picioare amputate de la genunchi, dar rămăsese/cel mai bun înotător şi săritor de la mare înălţime./Dunăre, Dunăre,ce vii aşa tulbure, cânta şi/se căţăra pe arcada podului de la verigă, pentru/a plonja în apă. Arăta (al dracului!) ca o pasăre./Dunăre, să nu mă-neci că n-ai bani să mă plăteşti,/nici lacrimi să mă jeleşti, cânta în ziua de Bobotează,/când intra să scoată Sfânta Cruce, uns cu grăsime/de gâscă şi plin cu rachiu. În rest, Ion Şampion/stătea pe căruciorul cu rotile, la intrarea în parcul Alei/şi cânta Dunăre, Dunăre, ce vii aşa tulbure/până strângea, din pomană, banii pentru/câteva felii de parizer, o pâine caldă şi o litră/de rachiu de prune, asta i-a plăcut să bea." Diversitatea tematică a acestei cărţi şi aceea a modalităţilor de realizare a discursului sunt dependente de câteva aspecte principiale ale acestei poetici mature şi personale: desolemnizarea mesajului liric, ironia (inclusiv ironia autopersiflantă) şi biograficul valorificat, liric, prin grila mizerei banalităţi a vieţii cotidiene.

ADRIAN PÂRVU — POEME DIN CASA DE LEMN

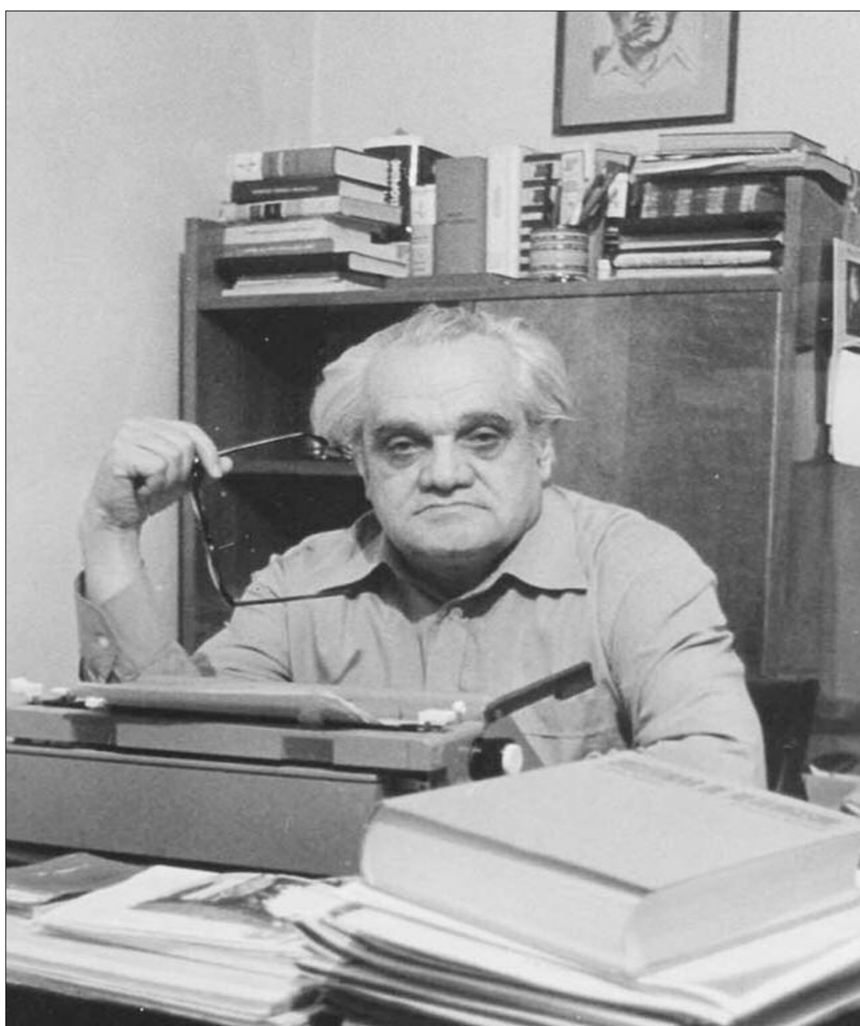
cronici

Echivalențe

Cu ocazia Colocviului Naţional dedicat lui Ion D. Sîrbu (Craiova, iunie, 2009) au fost audiate lecturi publice în limbile română, franceză şi engleză efectuate de studenţi de la Facultatea de Litere. Opera vizată a fost **Jurnalul unui jurnalist fără jurnal**, traducerile fiind coordonate de universitarii Ioan Lascu, Valentina Rădulescu, Anda Rădulescu şi Victor Olaru.

Ion D. Sîrbu – *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, vol. II, ediţia a II-a, Editura *Scrisul Românesc*, Craiova, 1996 (fragmente. pp 7-9)

Je me rappelle que, pendant l'« obsédante décennie nterrogatif) et le discours russe, grossièrement bessarabien. Le discours juif a disparu, tandis que le discours russe me revient dans la mémoire chaque fois que j'écoute à la radio de Sofia « Vrémia » une émission d'actualités transmise de Moscou tous les vendredis.

I.D. SÎRBU (1981)
Fotografie din colecţia Mihai Barbu

Notre rabbin Rosen – lorsqu'il parle à la radio, par exemple – me rappelle dans une certaine mesure les militants de ma jeunesse. Mais, après avoir lu, en une seule nuit, son livre ***În lumina Torei****, très bien traduit en roumain, j'ai été ravi. Un livre majestueux, débordant d'une espèce de solitude historique, mais aussi d'une forme de résignation bien tournée; il est complexe par sa sagesse et sa fierté ; il est unique à sa manière. En tant que morale, le judaïsme me semble être plus réaliste, plus philosophique et plus humain que le christianisme initial, qui avait transformé l'ascétisme en idéal et le saint en modèle. Ce n'est que Dieu qui est saint, ce n'est que Lui qui sait tout et qui ne fait jamais d'erreurs. Parfois il exagère dans sa colère ou dans son indulgence.*

Mais, dans une certaine mesure, je suis intrigué par quelques terribles obsessions messianiques de sauver le monde et qui maintenant me semblent directement empruntées à la théorie de Karl Marx.

Est-ce que l'adhésion des ces intellectuels juifs de l'Europe a été une compensation du vide créé par l'athéisme urbain, par une assimilation et par la peur des ennemis ?

Est-ce que le capitalisme et le communisme, deux créations simultanées et jumelles des mêmes génies, sont restés, pendant les millénaires, révolutionnaires en forme et traditionalistes en contenu ?

Je ne le sais pas. Un juif médiocre a l'air de bien lorsqu'il parle du socialisme : il est sincère, on peut le croire. Mais les juifs très intelligents – certains d'eux sont presque des génies – sous l'emprise du délire dogmatique d'une seule obsession de sauver le monde, me semblent des rabbins égarés à la recherche de la ***Tora*** *perdue.*

C'est pourquoi je lis dans le livre du rabbin Rosen des phrases qui soulèvent tant de questions difficiles : « Messie sera le prochain monde de la Justice ! » ou : « entre nous et l'avenir lumineux [sic!], s'étendent nombre de ponts de papier. Ces ponts sont nos écrits... ».

Une tristesse profonde, une certitude et une combativité mésopotamiennes cachées se dégagent de ce livre ; tout cela appartient à la religion mère et, probablement, à la politique mondiale ancestrale aussi.

***

Il ne m'est pas permis de croire – même si j'écris sur cela – à l'état létal, de léthargie organique, d'extinction du peuple roumain.

Toute attaque contre la Culture – n'importe comment et n'importe d'où elle vient – à partir de ce moment doit être considérée une attaque contre les frontières de notre pays. Ce ne sont pas les ancêtres, les voïvodes, le passé historique qui nous donnent le pouvoir et le droit de survivre. (Tous les peuples qui ont disparu, ont connu, à leur tour, tout cela). Á présent nous sommes ce que nous sommes grâce au fait que nous avons eu notre propre territoire (que nous avons perdu), notre propre peuple qui est devenu une simple « population » et une Langue qui est, elle aussi, en crise, à cause d'une triple séparation et assaillie de toutes les directions.

Mais nous avons eu des personnalités comme : Eminescu, Brancusi, Blaga, Arghezi, Călinescu, Lovinescu, Iorga, Ionesco, Eliade..., etc. Ils défendent maintenant nos frontières spirituelles, nos dernières frontières. Ils nous défendent aussi contre les ennemis, en plaçant leur œuvre entre notre incapacité présente et ces partisans barbares de notre extinction qui, à l'aide de notre argent et de nos forces, mènent depuis quelques décennies terribles une guerre calculée et implacable contre toutes les valeurs et toutes nos institutions d'esprit, contre la vertu et la culture. Ainsi préparent-ils consciemment, d'une manière automatique ou simplement criminelle, au cours des étapes déjà évidentes, qui sait quelle « libération fraternelle », ultime et fatale.

Je suis un soldat, je reste dans les tranchées, mes commandants sont morts ou ils ont déserté, je reste et regarde au-delà des barbelés, au-delà du brouillard qui cache mon ennemi de mort. On peut passer par ici, mais il est impossible de passer au-delà de moi !

***

J'ai retrouvé une enveloppe égarée, l'une des plus d'une centaine qui contient des fiches (1945-1955) concernant « le problème de la métaphore », l'obsession philosophique de ma jeune maturité. Je me promène à présent parmi des idées, des titres, des auteurs, comme parmi quelques ruines romantiques pleines de fossiles et de débris archéologiques. J'ai deux volumes en prose – qui ont été détruits par l'ordre du capitaine Enoiu, le chef de l'enquête d'investigation – perdus à jamais, j'ai les manuscrits : ***De la arhetipurile lui C. G. Jung la categoriile abisale ale lui Lucian Blaga Funcţia epistemologică a metaforei*** *(ma thèse de doctorat), et aussi les essais sur la lucidité, les intellectuels, les mineurs et les paysans.*

Je ne me souviens pas, je ne peux pas croire que moi, celui qui a écrit ces fiches, moi je suis identique à celui qui les lit après trente-cinq ans. Je lisais des auteurs comme : Vico, Vaihinger, Cassirer, je vois notés les noms de Dilthey, Nicolaï Hartmann, Klages, Spengler, Keyserling, Husserl : ontologie, logique, théorie de la connaissance, axiologie, esthétique, morphologie de la culture : Ernst Mach, Frobenius, Lévy-Bruhl, Rickert, Condillac, Bergson.

Partout, je ne voyais que des métaphores : dans la mentalité primitive, infantile, paysanne ; dans les mathématiques, la physique, la magie et l'alchimie ; dans le langage quotidien, dans tout langage ; dans le mythe, dans les religions, la politique...

J'avais aperçu l'immensité de la forêt Matto Grosso, mais je n'avais aperçu aucun sentier, aucun repère à l'horizon.

Maintenant je me sens comme si j'habitais dans une seule métaphore, comme dans le coquillage d'un escargot qui est mort depuis longtemps. La métaphore que je vis et que je m'obstine à étudier, à moi seul et solitaire, ne serait que l'utopie fausse de mon siècle utopique et faux. Comme métaphore elle n'est ni suggestive, ni révélatrice; en revanche elle est puissante, cruelle, mortelle. ***Menschliches alzu menschliches****.*

Als ob *: comme si. Comme si j'étais un homme, comme si j'étais libre et lucide, comme si j'étais heureux, comme si j'avais une importance et un moyen de rédemption. Comme s'il existait un dieu, comme si le diable n'était pas un mythe ou une simple obsession, mais la métaphore qui m'accompagnerait dans le parc et à la mairie.*

Traducere din română în franceză de
ANDREEA GĂNCILĂ,
iunie 2009

Dumitru Augustin Doman

Oameni bolnavi

Cititorul de roman

Istoria Regelui Gogoşar (*Cartea Românească,* 2015) este cel de-al nouălea roman al lui Radu Aldulescu. Nouă romane valoroase în 25 de ani, unele dintre ele publicate în două sau trei ediţii, reprezintă deja o operă admirabilă care rostuieşte un nume important în istoria literaturii române, oricât le-ar sta multora în gât, pentru că omul Aldulescu nu e deloc comod, deloc reţinut în a spune verde adevărul despre oameni şi vremi, nefiind nicicum diplomat.

Acţiunea este împărţită în două segmente de momentul 1989, ca şi a altor cărţi de-ale romancierului, precum de pildă Balzac îşi rotunjea opera în funcţie de timpul dinainte şi de după Napoleon. Destinul personajului titular, Emanuel Victor Calomfirescu, supranumit Gogoşar după tatăl Gogu din localitatea natală Gogoşu, este unul exemplar pentru România zilelor noastre. Diferitele etape ale vieţii lui, dar şi totalul acesteia, reprezintă o paradigmă pentru toţi îmbogăţiţii şi îmbuibaţii postrevoluţionari din România. Personajul acesta cu nume regal este un profesor la diferite şcoli din Bucureştii anilor '80, iar în timpul liber un fel de secretar al cenaclului maestrului Virgil Irimiciuc, poet care cam fluieră în biserică. Deşi e luat sub aripa lui ocrotitoare, maestrul oferindu-i întreaga încredere şi accesul la viaţa lui intimă, Emanuel este omul Securităţii, relatând căpitanului de Securitate Ardeleanu tot ce se întâmplă în cenaclu sau la chefurile celor doi cu două fete fără prejudecăţi, precum şi concepţiile despre lume şi viaţă ale maestrului. La un moment dat, cenaclul – *Pepiniera* – este închis de autorităţi, iar impetuosul conducător al lui se retrage din viaţa publică. Emanuel se însoară cu Luiza cea plinuţă, una din cele două fete, pe care profesorul o alintă Miss Piggy, o răsfăţată de soartă, fiică a unor medici foarte bogaţi, situaţie de care profită din plin şi eroul lui Radu Aldulescu. Dar, după un incident de la şcoală, în urma căruia moare un elev, profesorul Emanuel ajunge la închisoarea Colibaşi, de unde scapă după vreun an, cu o zi înainte de izbucnirea revoluţiei la Bucureşti şi la care participă mai mult din întâmplare.

Evenimentele din decembrie 1989 îi schimbă viaţa radical. Luiza divorţase de el în lipsă, era un om liber şi avea o dorinţă feroce de a parveni. Creează una din gazetele de succes din anii '90, la care şi-l ia mentor pe maestrul Virgil, căruia-i lasă deplină libertate să se manifeste o vreme. Cu ajutorul serviciilor, ale partidelor de la putere, îşi dezvoltă trustul de presă şi se îmbogăţeşte peste măsură, călcând pe cadavre fără scrupul când e momentul, când i-o cere interesul. Este cazul îndepărtării din redacţie a maestrului Vergilius: „Aidoma căpitanului viitor colonel Ardelean, care-i închisese cândva maestrului Pepiniera, Emanuel se simţi dator să-i închidă uşa-n nas, să-l scoată din redacţie ca pe-o măsea stricată, pe acelaşi motiv că nu e-n regulă să înjurăm Partidul, pe banii Partidului, eventual în casa Partidului, care Partid echivala desigur cu *Glasul Revoluţiei*, alias fosta Securitate, SRI-ul...” Excesele de toate felurile, de la cele de putere, la cele culinare, bahice, până la cele sexuale (micuţul oltean având un penis de 28 de centimetri), ajung să-l distrugă pe cel ce ajunsese un fel de „rege” al tranziţiei româneşti şi moare – ca unele personaje balzaciene secundare – în timpul unei partide de sex cu nurlia lui naşă de la cununie. Regele Gogoşar Emanuel Victor Calomfirescu este un om bolnav, încă unul în galeria vastă a oamenilor bolnavi din romanele lui Radu Aldulescu. El e bolnav de putere, bolnav psihic, obsedat sexual, bolnav de grandomanie...

O noutate a recentului roman al lui Aldulescu este părăsirea, mai ales în partea a doua a cărţii, a mediului marginal, a periferiei oraşului cu oamenii sărmani care nu se dau în lături de la nimic pentru a supravieţui, şi îndreptarea atenţiei spre înalta societate, cât de înaltă poate fi societatea parlamentarilor şi jurnaliştilor şi guvernanţilor români postdecembrişti, proveniţi/parveniţi din rândul comuniştilor/securiştilor, aici Aldulescu pierzându-şi neutralitatea naratorului, ci impunându-şi atitudinea social-politică cu oarecare vehemenţă. Romancierul îşi ia o marjă de siguranţă, notând pe pagina de gardă: „Aceasta este o lucrare de ficţiune. Orice asemănare – identificare cu persoane şi situaţii din viaţa reală este întâmplătoare sau rod al imaginaţiei cititorului şi nu implică nici un fel de responsabilitate din partea autorului”. Probabil că romancierul are nişte experienţe nefericite şi acum suflă şi în iaurt. Dar, trebuie observat totuşi, ca un fapt de viitoare istorie literară, că Emanuel Victor Calomfirescu este un personaj sintetic, modelele lui putând fi descifrate în patru-cinci jurnalişti faimoşi, unii încă în viaţă, alţii trecuţi la cele veşnice, unii „participând” cu portretul fizic, alţii cu legenda, alţii cu tarele lor arhicunoscute. După cum, încă din prima pagină l-am citit pe maestrul Vergilius avându-l ca model pe regretatul Cezar Ivănescu: v. portretul fizic, accesele de violenţă, închiderea cenaclului Numele poetului în anii '80, cenaclu plin – pe lângă importanţi poeţi de azi – şi de poetese de care nu s-a mai auzit după aceea, angajat cu o rubrică de pamflet la o gazetă posdecembristă... Iată că eu sunt cititorul care-mi asum identificarea (parţială, desigur) unor personaje cu modele din viaţa reală.

Nu lipseşte nici din *Istoria Regelui Gogoşar* personajul profetic, cel care anunţă într-un fel Apocalipsa, jidovul rătăcitor, aici un boschetar din Balta Albă care-l abordează în stradă pe Emanuel fără să-l cunoască: „Degeaba că minciuna îţi dă să mănânci şi-ţi ţine de cald, că nu vei mai creşte nici un centimetru, ba tocmai dimpotrivă. Vei scădea. Ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus. Până n-ai să înveţi să citeşti şi să pătrunzi, n-ai nicio şansă să scapi. Calea mântuirii e strâmtă şi necăjicioasă, stimate domn, aşa că strâmtorează-te şi necăjeşte-te. Tot răul spre bine, omule, şi mai ales, omule, nu uita datoria pe care o ai faţă de om. Să nu uiţi, omule... Glasul i se limpezea treptat, devenind tot mai ridicat, atingând în sfârşit un apogeu bubuitor: Pocăieşte-te! Tu l-ai omorât pe Iisus! îl împunse cu arătătorul în piept. Ia-ţi seama, omule! Pocăieşte-te!” Interesant este că întâlnirea cu „jidovul rătăcitor” a durat, în percepţia lui Emanuel, doar câteva minute; în realitate, descoperă însă că a fost vorba de ore multe. „regele” nu ia în seamă proorocirea şi nici gând să se strâmtoreze şi să necăjească, procedând exact pe dos, aruncându-se cu totul în cornul abundenţei, ceea ce-i va fi fatal în cele din urmă.

Stilul este în linia binecunoscută a romanelor lui Aldulescu, textul are cursivitate, trecerea de la stilul direct la cel indirect liber se face cu mare abilitate, abia resimţit. De asemenea, pe nesimţite, în mijlocul acţiunii sau a unei descrieri intervine cu un monolog interior care, uneori, devine, cum să zic, dialog interior. Apoi, deşi romanul are cursivitate şi story, linia roşie a naraţiunii nu este una dreaptă, ci una ciclică, împletită, cu paranteze narative menite să clarifice episoade ulterioare lăsate voluntar eliptice.

Istoria Regelui Gogoşar este o construcţie epică solidă, pretabilă şi la o eventuală ecranizare şi, fără îndoială, unul din cele mai bune romane ale anului editorial 2015, nu şi în galeria romanelor lui Aldulescu, valoric sub *Îngerul încălecat* sau *Proorocii Iersusalimului*.

Întâlnirea mai multor culturi în zilele noastre

Gabriel Cazan a debutat cu proză scurtă science fiction, apoi a mai publicat câteva cărţi de anticipaţie, primite bine de cititori. Treptat însă, s-a apropiat şi de proza realistă, timid, începând tot cu povestiri realiste alternând cu altele la limita dintre real şi fantastic. Dar adevărata trecere la proza realistă, ca să nu zicem neorealistă, o face cu romanul *Ikiru/A trăi* (Editura *Singur*, Târgovişte, 2015).

Cartea este de strictă actualitate, acţiunea desfăşurându-se în anii noştri, la Barcelona. La început, mi s-a părut că titlul este prea general că, în definitiv, acesta ar putea fi pus oricărei scrieri epice, pentru că despre ce se poate scrie dacă nu despre a trăi? Pe parcursul lecturii, am înţeles însă că romanul lui Gabriel Cazan îşi justifică titlul cu întâietate, fiind vorba de o experienţă limită, unde înainte de a iubi, a face carieră, a te îmbogăţi etc., înainte de toate este vorba de a trăi în sensul de a supravieţui până-n clipa următoare.

Personajul principal, Hajime, este un japonez tânăr de familie bună, unul care respectă tradiţiile şi valorile culturale şi morale ale neamului său, un nipon pur sânge. El trăieşte o experienţă extraordinară, trezindu-se în zorile unei zile de vară întins pe trotuarul unui bulevard din Barcelona, fără bani, fără telefon, fără acte, fără să înţeleagă cum a ajuns acolo. Neştiind nici o limbă în afară de japoneză, porneşte pe străzi încercând să găsească o soluţie de a scăpa din nefericita întâmplare. Dar, nu peste mult timp, este întâlnit de nişte ţigani români care se distrează pe seama lui şi-l dezbrăcă, luându-i hainele de firmă. Rămas doar în *fudoshi*, lenjeria intimă ţinând loc de chiloţi, Hajime se ascunde prin locurile virane ale metropolei catalane. Om al străzii, mâncând de la gunoi, îmbrăcat în hainele pline de purici ale unui boschetar, Hajime este salvat de doi arabi (din Maroc, respectiv Egipt) care-l iau noaptea în cămăruţa lor, iar ziua vând toţi trei suveniruri turiştilor pe-un pod. E un nou început, Hajime în japoneză chiar *Început* însemnând. Dar, la un moment dat, în timpul unei razii a poliţiei, Hajime fuge cu marfa arabilor şi se trezeşte în mijlocul aceleiaşi şatre de ţigani români. Aceştia-i confiscă marfa şi-l leagă cu un lanţ într-o magazie a bulibaşei, ca pe un animal. Este partea cea mai interesantă a naraţiunii. Soţia bulibaşei este una umană, încercând să-i facă viaţa cât de cât suportabilă japonezului, ba chiar să-l elibereze, în pofida ordinelor soţului violent şi troglodit. Hajime reuşeşte să se elibereze de fapt prin munca lui, producând în magazia aceea, legat cu lanţul de picior, sake din orez şi împletind mături şi coşuri de nuiele. Ajutat şi de cei doi arabi, japonezul îşi deschide un mic local, o afacere prosperă în fond, ajutat şi de soţia bulibaşei şi fiica acestuia, care pare a răspunde pozitiv simpatiei lui Hajime. De ce ziceam că e partea interesantă a romanului? Pentru că Gabriel Cazan reuşeşte să evite iminenta cădere în manihеism. Şatra ţiganilor români din Barcelona este spurcată la gură (autorul etalând în context limbajul vulgar al etniei), este rea, dar are în mijlocul ei şi membri umani, chiar civilizaţi, capabili de-o anume empatie.

Ikiru este romanul întâlnirii într-o metropolă europeană a mai multor culturi prin reprezentanţii etniilor respective, întâlnire fără scântei tot timpul, dimpotrivă, una care găseşte natural punţi de înţelegere paşnică.

cronici

N. Georgescu

TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice

14. Vizionari – sau ciudaţi?

Tot oamenii din ziua de astăzi, epigonii, mai afirmă ceva: „Privim reci la lumea asta — vă numim visionari.” În context actual, *vizionar* este o calitate deosebită a geniului; Domnul Profesor Florea Fugariu — căruia i-am adus în mai multe rânduri mulţumiri ce nu vor fi, însă, niciodată de ajuns — îmi atrage atenţia că în vremea lui Eminescu termenul avea conotaţii magice, negative, păstrate până în secolul al XX-lea, dacă e să cităm numai definiţia Dicţionarului Candrea din 1931 la termenul *vizionar*: *„care crede că are vedenii, care are idei ciudate, extravagante.”* [1] Pentru epigoni, înaintaşii sunt doar nişte „ciudaţi”. Abia acest poem îi reabilitează, într-o expresie memorabilă: „Rămâneţi dară cu bine sânte firi vizionare”. Poţi pune, aici, virgula vocativului (cum fac ediţiile, împotriva „Convorbirilor literare”)? Cel mai cuminte e să laşi fără virgulă, în regim de complement direct (sau nume predicativ): rămâneţi aşa cum sunteţi. Iar textul are nevoie de explicaţie — şi pentru sensul cuvintelor, şi pentru forma lor — şi chiar pentru punctuaţia ori semnele diacritice folosite iniţial. Mai înainte de toate, însă: pentru a rămâne aşa cum este.

...viaţa, cât despre ea, a fost ca o adevărată primăvară — pe când moartea, ca o simplă părere de rău, ceva nesemnificativ, simplu, uşor.

Punctul de vârf al acestor discuţii despre accentual grafic îl constituie condiţia filosofului (bătrânului dascăl) din *Satira I*, iar pentru înţelegerea textului trebuie să acceptăm, fie şi numai ca experienţă filologică, ironia care-l învăluie pe acest personaj. Inadecvarea noastră la text constă în aceea că receptăm în registru eroic figura acestui profesor de astronomie care nu face altceva decât să repete lecţia pozitivistă a secolului; noi încercăm să vedem în el fie geniul neînţeles fie savantul nerăsplătit cum se cuvinte de vremea sa. În fond, acesta l-a scos pe Dumnezeu din Creaţie şi a pus în loc primul punct al mişcării. Această mecanică a universului se reverberează în viaţa socială prin teoria „*Unul* e în toţi, tot astfel precum *una* e în toate” — care permite fiecărui, oricui, („ori şi cine” scrie poetul, despărţit şi cu accente retorice[2]) să acceadă la poziţia cea mai de sus. Dacă „unu” reprezintă multiplicarea în nesfârşit omenesc a acelui punct prim (*„Dar deodat'un punct se mişcă... cel întâi şi singur”*) — „una” este, în schimb, „soara oarbă”. Universul lui „unu” creat de savantul pozitivist are în centrul lui o stihie care organizează haotic ierarhiile, care „Ca şi vântu'n valuri trece peste traiul omenesc”, dând fiecăruia posibilitatea să devină primul — dar luându-i-o în acelaşi timp, pentru că ea este aceea care ridică şi coboară indivizii. Se creează, astfel, premizele acelui „bellum omnium contra omnes”, „lupta tuturor împotriva tuturor” — situaţie pe care o găsim descrisă în toată opera socială a lui Eminescu. Poetul numeşte „Satiră” acest poem tocmai pentru că satirizează, nu este — nu poate fi — de acord cu teoria ca atare. Nu atât religia interesează aici, cât religiozitatea: pozitivismul acesta primitiv desfiinţează valorile etice precum gloria, respectul, şi perverteşte sentimentele. Pentru a descrie teoria ca atare, autorul "textualizează", cum am zice astăzi, luând fragmente de ici de colo (începând cu poezia indiană şi până la teoria Kant-Laplace): mai ales aceste fragmente au fost identificate în literatura universală accentuându-se, şi astfel, lectura "în eroic" a pasajului genezei, Eminescu fiind chiar alăturat autorilor teoriei. Pentru a ne detaşa de o asemenea lectură, să privim versul 45, pe care noi îl avem redat astfel în toate ediţiile: *„Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă? / N-a fost lume pricepută şi nici minte s-o pricepă.”* Aici Eminescu are, în manuscris şi în „Convorbiri literare”, accent grav pe *–u* de două ori: *„ Fù prăpastie? genune? Fù noian întins de apă?”*. Titu Maiorescu le scoate, (şi în loc de *genune* pune *genună*, cu iz poetic) — iar după el rămân scoase la toţi editorii. S-ar putea crede că acest accent grav pentru perfectul simplu este ortografic, dar în scrisul lui Eminescu el nu e permanent, ceea ce indică intenţia autorului de a accentua sau nu. Revenim la exemplele de mai sus: în *Strigoii*, v. 182 : *“Pe ea o ţine-acuma ce fu a morţii pradă”* nu este accentuat *fu*, pentru a nu forţa ritmul (de aceea nu pune nici virgulă după *acuma*), nici în *Mortua est!* v.66: *„Au moartea ta înger de ce fu să fie”*, din aceleaşi considerente — dar în *Epigonii*, v.33 este accentuat: *„Viaţa-i fù o primăvară, moartea-o părere de rău”* (aici Maiorescu păstrează accentul pe *–u* în toate ediţiile). Să privim ultimul exemplu: accentul cere intonaţie cu sensul: viaţa, cât despre ea, a fost ca o adevărată primăvară — pe când moartea, ca o simplă părere de rău, ceva nesemnificativ, simplu, uşor.

Revenind la *Satira I*, este evident că accentele dau sens: cea-a fost la început, a fost aia, a fost aia, a fost aia? Accentul cade pe verb, nu pe substantive. Se discută variantele date de unii şi alţii, soluţiile discutate: prăpastie sau genune? noian de ape? — iar el, savantul, spune că n-a fost nimic din toate astea, nu s-a priceput lumea, să vă arăt eu: a fost un punct care s-a mişcat, etc. Autorul îl sancţionează aspru pe acest savant pozitivist, dar ne vine nouă greu să-i înţelegem pedeapsa: ”Mâna care-au dorit sceptrul universului şi gânduri / Ce-au cuprins tot universul încap bine' n patru scânduri...”: pe acest refren putem urmări retrospectiv, în amănunt, detaşarea poetului de savantul său (e uscăţiv, friguros, gârbovit — o caricatură a lui Atlas care „sprijinea cerul pe umăr” — pe când el „sprijină lumea şi vecia într-un număr” , aici accentul în vers căzând pe - *i* -, cum ar fi „prăjină”). Cu ironia discursului ne mai întâlnim la *Împărat şi proletar*, unde cuvântările Proletarului (iarăşi preluate de către noi, inerţial, în registru eroic — şi uneori puse chiar pe seama gândirii teoretice a lui Eminescu însuşi) sunt ridiculizate până la bătaie de joc uneori (vezi gramatica greoaie, termenii preţioşi etc.).

1 M. Eminescu: *Venere şi Madonă*, Ibidem, 15 apr. 1870, p.66.

2 Dicţionar enciclopedic ilustrat, Ed. Cartea românească, 1938, s.v.

3 Urmărim textul în “Convorbiri literare”, 1 februarie 1881, p. 405-407

Un poem de
Eva Ström

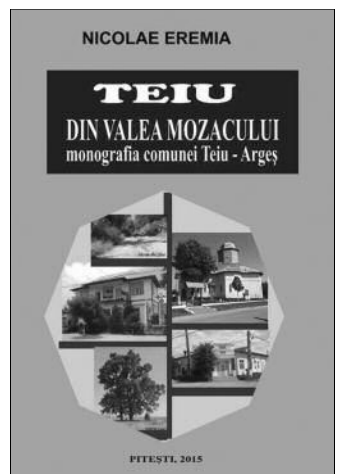
Nu chipul, nu corpul

sunt cele mai frumoase în Narcissus lui Caravaggio
ci genunchiul îndoit, neted ca mătasea şi perfect
strălucitor ca ţeasta unui nou-născut
surprinzătorul punct central care va pieri în undele izvorului
doar o piele întinsă deasupra unei încheieturi îndoite
nu o inimă care bubuie, nu un creier plin de vise
doar un genunchi, nimic altceva
îndoit încă o dată, înainte ca tânărul bărbat
să-şi sărute oglindirea şi să fie înghiţit pentru totdeauna de adânc.

Din vol. *“Cioplit dintr-un copac mai mare”*

Traducere din limba suedeză – DANIELA IONESCU

TEIU DIN VALEA MOZACULUI, de Nicolae Eremia

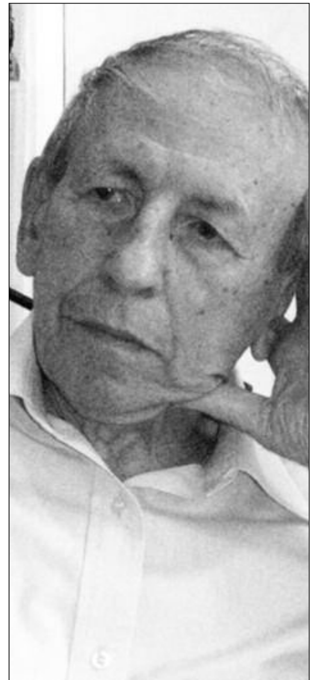

Fiul al Teiului din care s-a ridicat Vladimir Streinu, poetul, publicistul şi memorialistul Nicolae Eremia a scos din tipar noua monografie a comunei Teiu, Argeş, după o documentare riguroasă (care se întinde pe mai mulţi ani – aproape 10) prin Arhivele Statului, Biblioteca Academiei şi alte biblioteci. Monografia, apărută la Editura Alean în 2015, pe lângă multele informaţii inedite, culese din variate izvoare, este întocmită cu rigoarea inginerului (sic!), a sociologului şi statisticianului şi, spre deosebire de monografiile clasice, cea de faţă are o scriitură rară, literară, amintind de patosul sociologilor de rară sorginte – Dimitrie Gusti, Ernest Bernea şi Anton Golopenţia.

A. SIBICEANU

studii

Marin Ioniţă

MĂ CAUT

În hrube. Pe stânci. În ruine. În răspântii. Sub maluri surpate. Pe piscuri. În vaduri. În râpe. În albii de râuri. În poiene cu iele. În nori. În stele. În găuri negre de galaxii. În polii pământului. În miezul lui. În oameni. În făpturi. În mine. Unde, Doamne, sunt?

Doamne, Tu unde eşti?...

Credinţa. Biserica. Interzise de educaţie comunistă. Dacă intri într-o crâşmă, ai şansa să scapi cu o săpuneală. Dacă treci pragul unei Biserici, te-ai ras.

Mănăstire. Lăcaş de pomenire. Rezidită. Tencuită. „Nouă meşteri mari,/ Calfe şi zidari”...

Hramul „Sfinţii Împăraţi”. Pisanie. Anul 7500 de la Facerea Lumii. Radu paharnic. Stroe, stolnic. Domniţa Ralu. Doamna Chiajna. Petre Şchiopul. „Nouă meşteri mari...” Pârvu Mutu. Catapeteasma. Strana. Uşile Împărăteşti. Sfântul Gheorghe ucide balaurul.

Defilare pe Strada Mare. Stalin! Stalin! Stalin!.... Tătuca din Kremlin.

Tatăl nostru. Zeul unic. Suprem. Geneza. Exodul. Lumea nouă. Revoluţia mondială. Mana cerească. Viţelul de aur... Idolii. “Nu-ţi face ţie chip cioplit.”. Pas de defilare. Bate talpa... Sus piciorul... Pieptul înainte... Ochi de vultur... Credincioşi în genunchi... Aşternuţi pe podea... Să păşească episcopul peste ei... Îi sărută poalele anteriului.... Vârful pantofilor... Fum de tămâie.... De lumânări din parafină...

Lume-lume. Turme. Frunze în iarbă.

Gângănii. Gâze. Furnici. Omizi. Lăcuste. Râme. Viermii pământului. Târâtoare fără picioare. Nezburătoare. Animale. Oameni. Târâş. Grăpiş. În patru labe. Pe coate şi genunchi. Pe brânci. Gâfâie. Asudă. Scrâşnesc. Tuşesc. Pe pante. Pe pietriş. Prin mărăciniş.

Episcopul. Preasfinţitul. Sobor de preoţi. El, deasupra tuturor. Odăjdii cu fir de aur. Mitră episcopală. Cârjă argintată. Pe piept, în lănţişoare, trei medalioane cu simboluri creştine. Cruci pe umeri. Pe mâneci. Pe pulpane. Pe poale. Mai mare decât el în ţară, Patriarhul. Unicul. Capul Bisericii. Înconjurat de cete. Vicari. Consilieri. În cercuri mai de jos, mitropoliţi, arhiepiscopi, stareţi, protopopi, preoţi. Azi, Patriarhul lipseşte de la ceremonie. Treburi importante la Palat.

Ierarhia de partid. Diferenţele unde sunt? Secretarul general al Comitetului Central. Primul Secretar al oraşului. Secretarul Comunei. Secretarul de Organizaţie. Şi mai sunt activiştii. Guvernele. Departamentele. Comitetele. Colectivele.

Urcă pe coasta muntelui credincioşii. Cocârjaţi. Semne de întrebare pe picioare. Marea chemare.

Vin postomol din toate zările. Pe toate drumurile. Pe toate potecile. Prin păduri. Prin poiene. Prin vaduri. Pe maluri. Pe sub copaci. Pe dealuri. Pe creste de munte. Tineri. Bătrâni. Femei cu copii în braţe. Cu copii în pântece. Cu copii nenăscuţi. Cu sugari.

Ciungi. Ologi. Orbi. Muţi. Surzi. Murmur de rugăciuni. Ploaie. Zloată. Vânt în oase...

Defilare. Pe strada Mare. Flori. Muzici. Elevi. Studenţi. Muncitori. Steaguri. Portrete. Lozinci. „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!” Armată. Soldaţi livraţi în pachete. Pas de defilare. Tunuri. Tancuri. Amfibii. „Pentru onor, spre dreapta!” Acolo e primul secretar al Comitetului Central...

Altarul. Episcopul. Soborul. Catapeteasma. Uşile Împărăteşti. Sfinţii pe pereţi. Capete plecate. Spinări încovoiate. Trece Prea Sfinţitul. Trupuri întinse pe lespezi. Păşeşte Sfântul peste ele. Capete ridicate. Ca din coşuri de nuiele. Îi sărută picioarele. Episcopul binecuvântează. Salomeea dansează cu capul Sfântului Ioan pe tavă...

Moaştele pe scară. Nici nu urcă, nici nu coboară. O mână uscată într-o mănuşă de argint. Casetă de lemn sculptat. Miroase de la distanţă. Sfântul Izvorâtor de Mir.

„Tătuca Stalin veghează la KREMLIN”.

Şiruri-şiruri urcă panta. Se închină. Sărută racla. Smeriţi. Pocăiţi. Vindecaţi.

Baionete în soare. Revoluţia Mondială. Pas de defilare. Icoane. Sfinţi zugrăviţi. Candele. Lumânări. Candelabre. Cădelniţe. Cruci. Episcopul. Odăjdiile. Mitra. Cârja. Corul. Recviemul. Clopote. Toaca. „Să nu-ţi faci ţie chip cioplit!”

„STALIN, STALIN, STALIN!”

Orbii. Ologii. Turmele. Târâtoarele pământului. Gâzele. Larvele. Crucile. Mătăniile. Îngenuncherile. Sărutările pe pereţi... Mirul. Binecuvântarea...

Baionete. Puştile. Tunurile. Tancurile. „Religia, opiul popoarelor...”. „Să nu ai alt Dumnezeu în afară de mine!” Răstignirea lui Hristos!... Iezerul de Foc!... Potopul lui Noe!... Ispitirea de pe streaşina Templului din Ierusalim! Talpa iadului. Paradisul etern.

„O stafie umblă prin Europa!”. „Omul, cel mai preţios capital!”. „Omul, fiul lui Dumnezeu!”

MĂ CAUT!

Moaştele pe scară. Nici nu urcă, nici nu coboară. O mână uscată într-o mănuşă de argint. Casetă de lemn sculptat. Miroase de la distanţă.

SORBONA, SALVATĂ PE UN SCHELET DE CAL

Decăzută. Uitată. Anonimă. Cu faima roasă de molii. Ce-a fost şi ce-a ajuns.

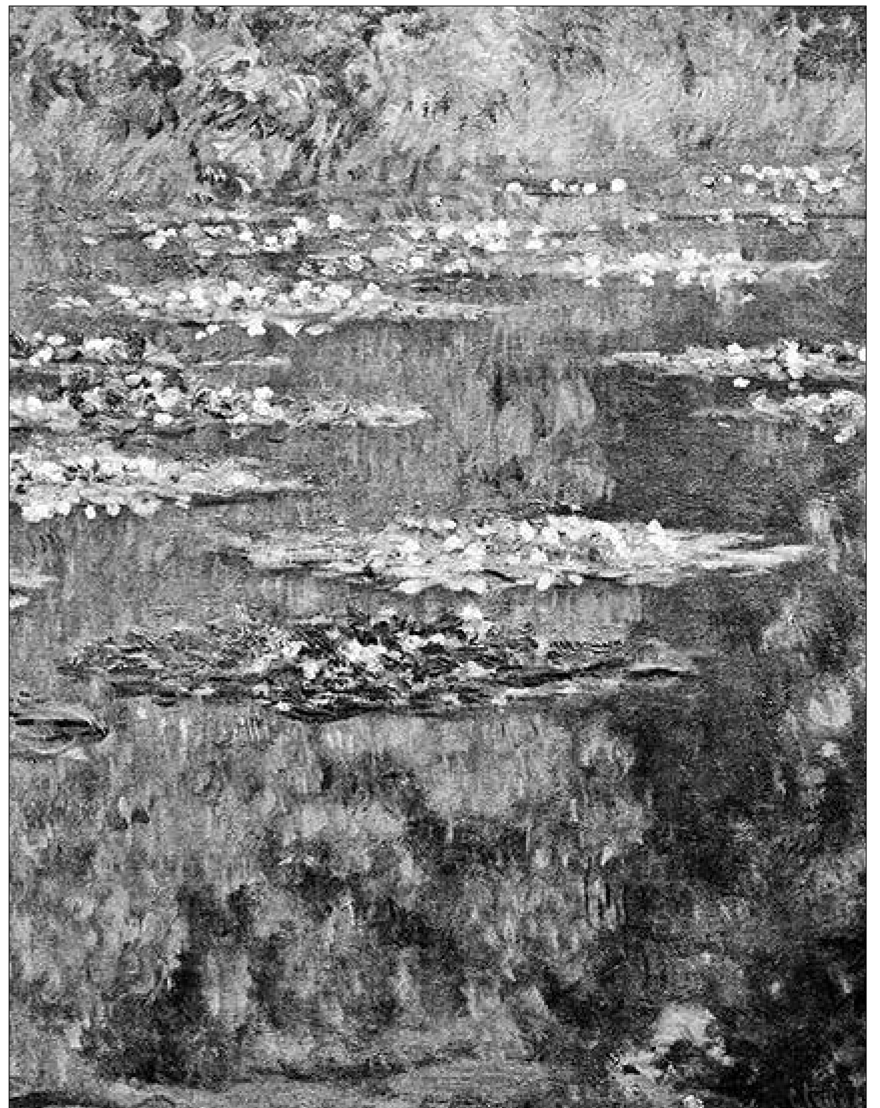
O şcoală. Într-un fund de ţară. Tîrg cu gară. Trei minute. Locomotiva ia apă. Două accelerate fac cruce. Două vrăbiuţe fac dragoste sub streaşină. Soacra şefului de gară se piaptănă. Fata îşi probează sutienele. „Trage, fă, perdeaua!”. Impiegatul are şapcă roşie. Paleta verde. „Poftiţi în vagoane!”

De apuci la dreapta, dai de Sorbona. Unii îi spun Sorbonica. Universitatea de pe Răstoacă. Fătată, parcă, de cea din Paris. Minunea târgului. Ce mai avea în afară de ea? Spitalul doctorului Spineanu, cu bărbaţi şi femei în acelaşi salon. Depozitul de var şi de cherestea. Depozitul de tutun. Oborul de vite. Bâlciul de Sfântul Ilie şi cel de Sfântă Mărie. Abatorul. Tăbăcăria. Cinematograful într-o magazie. Cârciumi, biserici, ateliere, tarabe, băcănii. Regimentul de jandarmi.

Sorbona de pe Răstoacă îşi câştigase celebritatea mai ales pe timpul războiului. Era, de fapt, liceul cel mai căutat din ţară pentru examene particulare. Ofiţeri ridicaţi în rang prin fapte de bravadă care aveau nevoie să-şi completeze studiile. Invalizi care îşi căutau serviciu. Băieţi de prăvălie. Frizeri. Chelneri. Coafeze. Croitorese...

Dăduse aşa, în lume, o boală a diplomelor. Şi, la Sorbona din Găeşti, ele erau cele mai ieftine. Şi astfel, liceul lui Şerban Cioculescu şi Vladimir Streinu, profesori care veneau de la Paris, a ajuns de râs. Şcoală medie. Tehnică. Zootehnică. Căpăţâni de cal în ferestre. Omoplaţi, falange, alte oase pe unde se nimerea. Schelete de pisici, de şoareci, într-o straşnică împăcare. Coaste, bazine, carpiene, tarsiene, într-un adevărat vălmăşag. Adunate de pe câmp, de pe islaz, de pe prund, de pe oriunde. Profesorul de anatomie, un tânăr medic veterinar, avea ambiţia unui laborator didactic sau muzeu. Deocamdată, se descurca atât cât putea. Şi, ca să se facă remarcat, a obţinut de la minister comanda pentru organizarea unui simpozion la Găeşti. Tema, coloana vertebrală. Prezentatorul – un elev. M-a ales pe mine.

Da! Mi-au defilat rapid prin faţa ochilor şi porci, şi boi, şi tigri, şi lei. Carnivore şi ierbivore cu gheare sau copitate, dar niciodată batracieni sau reptile, rechini, crocodili... Nici vorbă de dinozauri... Totul e bine când se termină cu bine. Profesorul meu de astronomie, doctorul Motoaşcă, s-a ales cu un referat pentru obţinerea gradului didactic. Eu, cu nota 10 în catalog. Mare scofală. Norocul a fost că m-am trezit invitat la un schimb de experienţă la şcoala din Nucet, integrată cu Staţiunea Piscicolă. Expunerea pe planşete, pentru că îmi lipseau cele două schelete, şi mai pierdusem şi din idei, n-a mai avut acelaşi efect ca la Găeşti. Dar măcar ne-am săturat de peşte. Am mâncat pentru prima dată borş pescăresc fiert în ceaun suspendat de un trepied, chiar pe marginea lacului. În străchini şi cu linguri de lemn. Ne serveau fete frumoase deghizate-n chip de pescăriţe. Dar serioase şi disciplinate sub supravegherea profesorilor. Nu m-am putut lipi de niciuna... La despărţire, mă aleg cu urarea, din parea somităţilor, să ajung un mare specialist. Spun că am calităţi şi ar fi păcat să mi le irosesc.

(fragmente din romanul *Drumul dinozaurilor*, în curs de apariţie)

proza

Gheorghe Izbășescu – 80

„Încep să-mi reamintesc: cândva am fost Fiu al Soarelui”

Interviu cu GHEORGHE IZBĂȘESCU realizat de ȘTEFAN ION GHILIMESCU

GHEORGHE IZBĂȘESCU

ȘTEFAN ION GHILIMESCU

Însemnările mele, în versuri și proză, le consemnam pe niște caiete, pe care le-am numit *Tăblițele lui Ulise*. Perioada aceea a coincis cu lupta de rezistență anticomunistă a satelor muscelene de pe Valea Dâmboviței (din care făcea parte și natalul meu Lăicăi).

Ștefan Ion Ghilimescu: *Domnule Gheorghe Izbășescu, în 2011, ați publicat la Editura Dacia XXI o antologie de autor intitulată* ***Jocurile minții****. În ea am dat de o* ***Confesiune târzie*** *care îmi scăpase oarecum atenției în 1994, când, de fapt, ați conceput-o pentru volumul* ***Ulise al orașului*** *unde a și văzut lumina tiparului pentru prima dată. Acolo, mărturiseați, dacă am înțeles eu bine, că ați început să scrieți destul de devreme (erați prin clasa a VII-a de gimnaziu), în urma lecturii poemelor homerice. „Perioada aceea, menționați în text, a coincis cu lupta de rezistență anticomunistă a satelor de pe Valea Dâmboviței (...)”. Apoi, adăugați:*

„Cum despre teroarea de-atunci, la care am fost martor, nu îndrăzneam să scriu, în ***Tăblițele*** *mele cu versuri și proză (pe care le-am continuat și în clasele următoare), am căutat să îmbrac realitatea aceea în lumea fictivă a mitologiei grecești. Amestecând oamenii reali, cunoscuți de mine, cu zeii din Olimp. Pe torționari numindu-i «mercenari»”.*

Plecând de la acest amănunt, cu o întrebare faimoasă pe care o punea într-o anchetă revista Facla, în 1935 – anul nașterii dumneavoastră –, aș fi vrut să vă întreb din capul locului „De ce scrieți?”. Mă opresc deocamdată, amintindu-mi că, în 1999 referindu-se la culegerea cu același titlu, scoasă la Polirom, cu un an înainte, de Victor Durnea și Gh. Hrimiuc-Toporaș, adunând pentru prima dată materialul integral al respectivei anchete găzduită de revista lui N.D. Cocea, într-un editorial din ***România literară,*** *criticul Nicolae Manolescu era de părere că discreditul general aruncat asupra literaturii în deceniul din urmă face ca întrebarea pomenită să pară astăzi oarecum desuetă. Împărtășiți și dumneavoastră această opinie, dacă nu vă e cu supărare? Și-a schimbat astăzi curiozitatea cititorului obiectul: de la opera scriitorului la viața lui, cum crede criticul-ambasador? Oare să nu mai intereseze în acest moment reflecțiile scriitorului asupra propriului creator?*

Gheorghe Izbășescu: Am să încep cu întrebarea pe care ai fi vrut să mi-o pui „din capul locului”: „De ce scrieți?”

Tema acestei întrebări este străveche. A străbătut secolele și le va mai străbate. Pentru că de fiecare dată se încarcă de noi obsesii (depinde de ce aduce nou fiecare secol din viitor, ce a acumulat între timp, încât vechile obsesii să pară alte convulsii, să poată crea material pentru viitoare anchete; ca o apă curgătoare care mereu își schimbă cursul, ca și cum ar fi un alt râu, ca și cum ar trebui să poarte un alt nume; și cum vezi răspund și la opinia Domnului Nicolae Manolescu, care crede „să pară astăzi oarecum desuetă”).

Deci, de ce nici de acum înainte curiozitatea cititorului nu-și va schimba obiectul: de la opera scriitorului la viața lui? Deoarece secolele trecute ne-au învățat că investigațiile dintre opera scriitorului și viața sa devin ample descifrări misterioase, pline de surprize, care deschid trasee, propunând reflecții cu totul originale și aproape o independență curioasă a rezultatelor, față de punctul de pornire al cercetării. De multe ori, fiind chiar o operă fascinantă, pentru că cercetarea vieții autorului dă sensuri noi operei acestuia. Încât poate surprinde chiar pe cel care a creat-o. Această parte a interpretării, personal, o cred cea mai interesantă și poate forța cea mai distinctă a criticului care-l propulsează într-o ierarhie favorabilă printre confrați. Mai ales că nu le stă la îndemână chiar tuturor analiștilor. Criticul dublat de un astfel de interpret îl detașează valoric și-i dă operei analizate o aură singulară. Știindu-se că actul critic care se bazează doar pe povestirea conținutului unei cărți sărăcește opera analizată de mitologia ei. Că autorul scrie pentru cititorii săi dar și pentru *el însuși.*

Deci să revenim la **Confesiunea târzie**, unde mărturiseam că am început să scriu prin clasa a VII-a de gimnaziu, provocat de lectura poemelor homerice. Însemnările mele, în versuri și proză, le consemnam pe niște caiete, pe care le-am numit **Tăblițele lui Ulise**. Perioada aceea a coincis cu lupta de rezistență anticomunistă a satelor muscelene de pe Valea Dâmboviței (din care făcea parte și natalul meu Lăicăi). Noaptea ne speria duduitul pe drum al dubelor negre ale securității, plecate să aresteze partizanii din muntele Leaota, ascunși uneori pe la stânele ciobanilor. Însuși tatăl meu, funcționar la primărie, (care împreună cu câțiva localnici din sat țineau legătura cu partizanii, pentru procurarea hranei) sta ascuns noaptea prin podul cu fân al casei. Iar o vreme (două-trei luni) a plecat la bunicii dinspre mamă, din comuna Cândești, județul Dâmbovița.

Cum despre teroarea de atunci, la care am fost martor, nu îndrăzneam să scriu adevărul în **Tăblițele** mele, fiindu-mi frică, am căutat să îmbrac realitatea aceea în lumea fictivă a mitologiei grecești. Amestecând oameni reali, cunoscuți de mine, cu personajele din Olimp. Astfel, pornind de la acea lume paralelă (realitate/mitologie greacă) din **Tăblițe,** când eram elev în clasa a XI-a, la Liceul „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște, am scris poemul **Lupta cu moartea** (60-70 pagini dactilo), pe care l-am trimis prin poștă la Ploiești, la un concurs literar pe *regiune* (cum era împărțirea administrativ-teritorială pe-atunci). Obținând premiul III, un membru al juriului m-a atenționat c-am fost depunctat din cauza unor „influențe mistice”.

Anii au trecut. Iar după studenție, devenind oneștean, mica mea bibliotecă bucureșteană (și cu manuscrisul **Luptei cu moartea**) s-a pierdut. De fapt, a ars într-un incendiu în cele două camere ale studenției și-a fraților, din casa veche de pe strada Crângași. Însă multe versuri din poemul premiat, rămânându-mi în memorie, au intrat mai târziu în trilogie. Încât, azi, „mercenarii” din poemul târgoviștean sunt personaje în **Ulise al orașului.**

Șt. I. G.: *Sunteți filolog și nu inginer, iar asta se vede cu ochiul liber. Vreau să spun, altminteri, că poezia dumneavoastră, slavă Domnului! e Poezie (de consistența unei originale, fluente și rafinate arte a cuvântului) și nu inginerie textuală. Între supliciul autocontrolului, devenit o a doua natură a unei strategii ce ține de o irepresibilă voință de perfecțiune (de unde, probabil, desele rescrieri, permutări structurale ori modificări de materie) și aripa inspirației restituind „mâini barbare” care scrie „cheia rătăcită a vechilor semnificații”, în viziunea dumneavoastră, ce misiune îi mai rezervați poetului? Este el, așa cum îl definiți undeva, purtătorul inocent al mesajelor și aurei lumii din tărie? Și apropos de asta, după o conviețuire de o viață cu Εντέρη („confuziile, spunea cineva, fac marea poezie”), în fond, cu ce fructe spirituale v-ați ales?*

G.I.: Lumea veche m-a fascinat totdeauna. Primele mele două cărți au ca motto texte care o evocă: „Omul e chemat să-și contemple chipul pe care-l avusese înainte” (Tradiția Sufi); „Un labirint este uneori apărarea magică a unui centru” (Mircea Eliade). Poemul se agită și el cârtind pe coală: „Câtă umilință și pentru noi, lucrări ale zeilor,/ să fim întrupate de mâini barbare, de muritori,/ noi care ne mai reamintim/ de cheia rătăcită a vechilor semnificații” (**Aburii manuscriselor**). Volumul de debut **Viața în tablouri** e plin de poezii care evocă antica Grecie (**Scările de marmură,** cu fulgerele și tunetele dinspre Acropole, cu neamul Atrizilor, unde pierduta lume sacră de pe scările de marmură ne trimite „cuvintele ce ne stau ca trăznetul pe limbă”, programând călătoria mitului printre personajele homerice, unde „viața în tablouri e ca în vis”). O altă carte (EXPERIMENTE MENTALE – Poemele de la Athena), pe care am scris-o în urma unei călătorii în Grecia, e un joc al minții, o reconciliere a trecutului cu prezentul, că „priveliștile fericite de ieri ajungeau/ acum plaje bolnave așternute peste zeii abandonați”.

Ce misiune îi mai rezerv eu Poetului, dragă Ștefane, definindu-l „purtătorul inocent al mesajelor și aurei lumii din tărie”? Un prim răspuns este **Călătoria vocii interioare**, din volumul **Ansamblul de manevre**, Ed. Plumb, 1993 – desigur un răspuns poetic – „Încep să-mi reamintesc: cândva am fost Fiu al Soarelui./ Uite: chiar acum când scriu cuvântul pocnește/ ca dintr-o țeavă de pușcă./ Și legea lui strică toate anotimpurile. Și în constelație/ mătasea broaștei leagă verdele dintre spirite.//Da, încep să-mi reamintesc: cândva am fost Fiu al Soarelui./ Memoria își trece puterea de pe un picior pe celălalt./ Ploaia de scântei se trudește din nou în celule/ să-și recapete existența ucisă.// Între vârsta mea de atunci și vârsta de-acum aud/ bolborosind sensul primitiv născut din ochii zeiței/ care mai culege din văzduh mila față de noi înșine/ ca o verificare a certitudinii.” Iar poemul, la rândul lui, este răspuns la motto-ul lui Mircea Eliade, în cartea consemnată mai sus: „Istoria vieții mentale a omenirii departe de a însemna o neîntreruptă evoluție, este străbătută și de un ritm al degradării și al morții intuițiilor fundamentale. Această descompunere lentă a unor sinteze mentale întru nimic inferioare sintezelor care au urmat, poate fi reconstituită în etapele ei mai importante”.

Călătoria vocii interioare poate fi considerat, peste timp, fratele poemului **Insula albă** (publicat în revista Argeș, nr. 7/iulie 2007), două epoci îndepărtate, una de alta: „...Într-o insulă albă din oraș locuiesc/ nins de patimi reci, încovoind timp domnesc/ să dezvolt muzica de orgă a mesei de scris./ Ca să nu-și piardă sângele pala de opal,/ relicvă din sceptrul astral,/ dăruită mie la naștere de un imbold ceresc...”. Adică: toposul lumii reale și tărâmului de dincolo.

Cât privește concluzia acestei întrebări („cu ce fructe spirituale m-am ales?”), îți răspund cu opinia lui Radu Voinescu, din *Prefața* la vol. **Râsul galben din adânc**: „coabitarea cu miraculul”, „pentru a-și asigura comunicarea cu entități nevăzute celorlalți”. Chiar propria mea locuință este un topos aparținător de spațiu unde obiectele se comportă după legi fizice mai puțin obișnuite. Iată corespondentul liric din același volum, poezia **Lentila de contact** (pag. 19):

„Mă uit la capul meu când levitează
prin cameră
ca la coroana lunii ce se albăstrește
în echinoxul de primăvară
și legile puterii le inventează pe furiș.

Atunci butucii degetelor mi se umflă
și carnea e în agonie
iar șerpii verzui din ghiveciul cu aloe-vera
de pe birou
intră printre literele mașinii de scris.
Intră în burta ei nichelată.

Încât între mână și foi
se pregătește fluxul și refluxul magnetic
să dreagă celulele
din trupul muzei ce trebuie să nască.
În timp ce printre tăioasele-mi imagini
se-aud triluri de tămăduire din zăvoi.

Vedeți? De-abia aici începe discuția
dintre cuvântul pe care îl gândesc
și cuvântul pe care îl scriu.
Cuvântul care intră decis în poem
și nu mai poate ieși din el niciodată.”

Lentila de contact a apărut prima dată în vol. **Melodrama realului** (1995) și de atunci de încă de douăsprezece ori în ediții succesive și antologii până în 2012, inclusiv, stârnind criticii

(continuare în pag. 19)

interviu

ARGEȘ memoria revistei 50

Nr. 4. Septembrie 2015

ARGEȘ

REVISTA POLITICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ

ANUL I

NUMĂRUL

4

PITEȘTI

Pribegie

TUDOR ARGHEZI

În acest număr

Permanențe ale culturii românești

Antim Ivireanul

SENTIMENTUL CELOR DINTÂI RĂSPUNDERI

Din iunie 2015, revista *Argeș* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenței sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preț de 12 numere, momente și... schițe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieșirea în lume a publicației care a pus orașul Pitești pe harta culturală a țării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanți scriitori au fost laureați ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-șefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeș* reprezintă implicit un important capitol de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărți ai căror autori le-au croit inițial aci în rubricile lor. Cu bune și cu faste, cu mai puțin bune, *Argeș* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecție, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puțin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajutați de editor, de finanțator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Pitești așa cum se cuvine și cum ne place să credem că merităm. **(D.A.D.)**

ILEANA MĂLĂNCIOIU
Au să rămână plopii

Nu mă cunosc decât atunci când plâng
Ștergându-mi lacrimile pe furiș
Și încercând cu greu să te ascult,
De parcă-mi șade inima pieziș,
De teamă că mă îndepărtez prea mult.

Iubitule, suntem ca malurile unui râu
Pe care apa veșnic le desparte
Și le unește strâns fără să vrea;
Copiii dau cu pietre din fiecare parte
Și pietrele alunecă în ea.

Când va seca izvorul, va fi un prund întins
Cu păsări ce se scaldă în nisip
Și se izbesc în lespezile calde,
Ne vom schimba la suflet și la chip
Și ne vom depărta ca să se scalde.

Din tot ce-a fost au să rămână plopii,
Pe marginile drumului pustiu,
Ca frunza care tremură-așteptând,
Fără să știe că e prea târziu,
Fără să știe ce și până când.

(*Argeș*, nr. 4/septembrie 1966)

O scrisoare inedită a lui George Coșbuc

Iancule dragă,

Mi-a venit un gând nou. Știi că a rămas să scot „Infernul" la Socec pe cheltuiala mea. Nu pot să i-l las lui să-l publice în editură, căci s'ar supăra cumnatul meu Sfetea – din multe pricini – iar Sfetea să plătească lui Socec nu merge. Să-i plătesc eu, e iarăș greu: sînt 600 de lei, și, ori-cum, nu știu cum se vor vinde exemplarele.

Gândul meu e, să punem pe-al treilea să plătească. Spuneai, că ministrul cultelor cam are apucături de galantom și ajută pe ici pe colea autorii; apoi mai spuneai, că tu stai bine cu el, așa că nu ți-ar refuza rugări mai mititele. Din aceste două premise, scoate concluziunea. Dacă vrei să-i vorbești, facem o petiție. Eu nu-i cer banii gratis; am să-i dau atâtea exemplare ministerului, câte ar putea cumpăra cu banii dați. Ar fi deci o asigurare, că nu pierd, sau, că nu dau eu acei 600 de lei. Dar mă înțelegi...

N'am putut scăpa de Petrașcu, și i-am dat pentru revista lui un cântec din Infern. Am ales anume ultimul (34). Mi-a fost și de puțină reclamă.

Dacă vrei să vorbești cu ministrul, te rog, scrie-mi. Eu nici n'aș putea nici n'aș vrea să vorbesc.

Salutări prietenești,

George Coșbuc

Scrisoarea inedită de mai sus se alătură unui impresionant număr de documente care atestă dificultățile materiale cărora poetul trebuia să le facă față în timpul vieții. Adresată cunoscutului lingvist și filolog Ion Bogdan, cu care poetul a întreținut o constantă prietenie, ea aduce interesante date noi privitoare la epoca în care Coșbuc desăvîrșea excepționala traducere a „Divinei Comedii". Sfetea, de care pomenește la începutul scrisorii, este cumnatul său, iar Petrașcu, un publicist al epocii.

(Din colecția conf. univ. AUGUSTIN Z. N. POP)

Și voda-i un munte .
Cu aceeași putere de apote
re, care ne duce iarăși cu
dul la una din poeziile lui
minescu și la balada lui Gri
Alexandrescu, **Umbra lui Mi
la Cozia**, reactualizează Co
— în **Mortul de la Putna** și
chița lui Ștefan, epoca lui
fan cel Mare, învingătorul
turor vrăjmașilor Moldovei
secolul al XV-lea.
Reactualizînd procedeele
mantice ale lui M. Emines
Grigore Alexandrescu, C
își imaginează și el o în
din mormîntul de la Put
viteazului voievod, pentru
arăta din nou, față de a
tropitori, măreția și p
spadei :

**Bate-i Ștefane, părinte,
Spulberă-i de pe pămîn
Chiar și mort învață-i
Cine ești și-ai tăi ce sî**

Cu spada în mînă, a
de patrie și libertate, a
versurile lui Coșbuc și I
dă cel Cumplit — vîndu
lia ticălosul — și Mate
rab, pentru a face apo
Tudor Vladimirescu și
lor săi panduri :

**Vine-un chiot dinspre
Vine freamăt din păd
Domnul Tudor vine-
Cu mulțime de pand**

. . . .

**Domnul Tudor să tr
Sus cu toții, pui de
Pentru Țara Români
Pentru drepturile ei**

Nici unui eveniment
patriei nu i-a dedicat
buc mai multă atenție
nici unul nu și-a inst
mai des ca pentru evo
boiului de independen
1877. Acestui război îi

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ
Jurământ

Elanul acelor cuvinte fu plâns
de păsări, iar urma păscută
în iarba grădinii albastre de-un mânz
cu botul sub foi de cucută.
Ecoul acelor silabe fu spart
de liniști, iar umbrele șterse
de-amurguri pustii lâncezând peste gard,
de tunete seci, de averse.
Dar semnul acelui sărut fu purtat
de el și de ea – o viață:
la el – cicatricea pe-un zâmbet surpat,
la ea – un cutremur pe față...

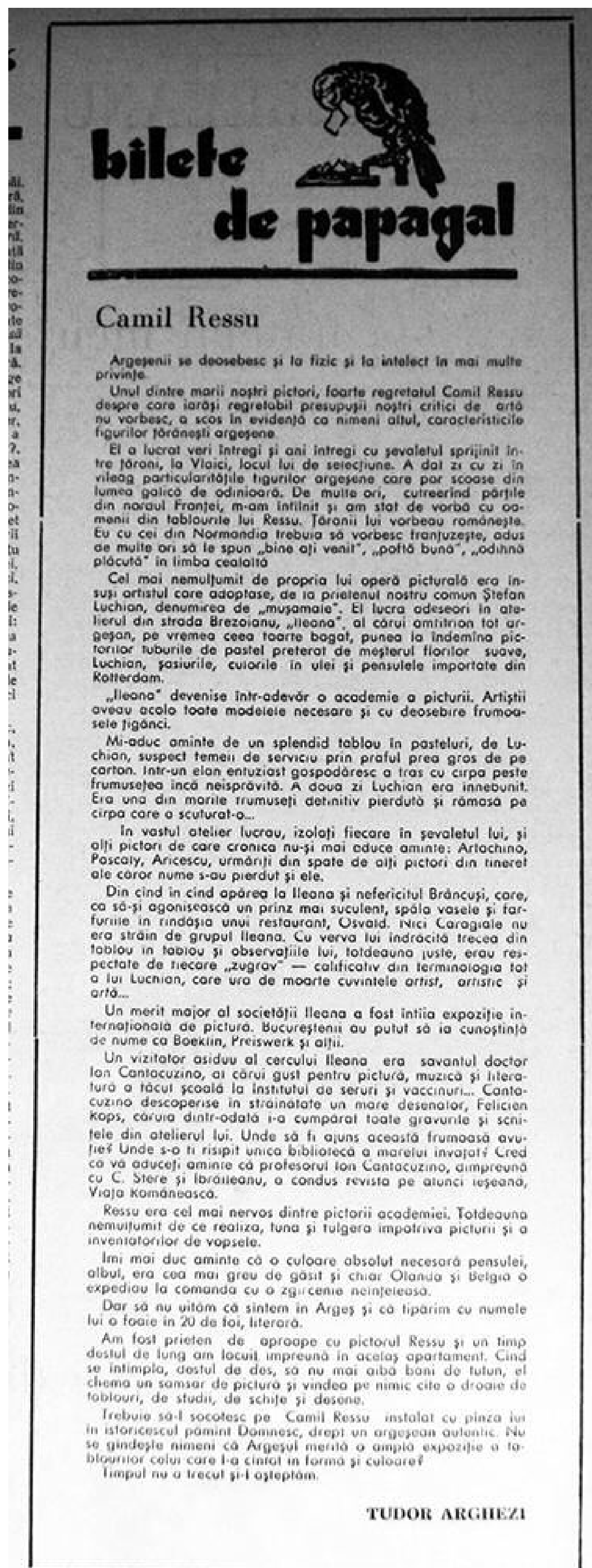
(*Argeș*, nr. 9(40)/septembrie 1969)

DELIMITĂRI CRITICE

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU
scriitoare naturalistă

Metamorfozele esteticii lui Emile Zola

bilete de papagal

Camil Ressu

Argeșenii se deosebesc și la fizic și la intelect în mai multe privințe.

Unul dintre marii noștri pictori, foarte regretatul Camil Ressu despre care iarăși regretabil presupușii noștri critici de artă nu vorbesc, a scos în evidență ca nimeni altul, caracteristicile figurilor țărănești argeșene.

El a lucrat veri întregi și ani întregi cu șevaletul sprijinit între țărani, la Vlaici, locul lui de selecțiune. A dat zi cu zi în vileag particularitățile figurilor argeșene care par scoase din lumea galică de odinioară. De multe ori, cutreerînd părțile din norđul Franței, m-am întîlnit și am stat de vorbă cu oamenii din tablourile lui Ressu. Țăranii lui vorbeau românește. Eu cu cei din Normandia trebuia să vorbesc franțuzește, adus de multe ori să le spun „bine ați venit", „poftă bună", „odihnă plăcută" în limba cealaltă.

Cel mai nemulțumit de propria lui operă picturală era însuși artistul care adoptase, de la prietenul nostru comun Ștefan Luchian, denumirea de „mușamaie". El lucra adeseori în atelierul din strada Brezoianu, „Ileana", al cărui amfitrion tot argeșan, pe vremea ceea foarte bogat, punea la îndemîna pictorilor tuburile de pastel preferat de meșterul florilor suave, Luchian, șasiurile, culorile în ulei și pensulele importate din Rotterdam.

„Ileana" devenise într-adevăr o academie a picturii. Artiștii aveau acolo toate modelele necesare și cu deosebire frumoasele țigănci.

Mi-aduc aminte de un splendid tablou în pasteluri, de Luchian, suspect temeii de serviciu prin praful prea gros de pe carton. Într-un elan entuziast gospodăresc a tras cu cîrpa peste frumusețea încă neisprăvită. A doua zi Luchian era înnebunit. Era una din marile frumuseți definitiv pierdută și rămasă pe cîrpa care a scuturat-o...

În vastul atelier lucrau, izolați fiecare în șevaletul lui, și alți pictori de care cronica nu-și mai aduce aminte: Artachino, Pascaly, Aricescu, urmăriți din spate de alți pictori din tineret ale căror nume s-au pierdut și ele.

Din cînd în cînd apărea la Ileana și nefericitul Brâncuși, care, ca să-și agonisească un prînz mai suculent, spăla vasele și farfuriile în rîndășia unui restaurant, Osvald. Nici Caragiale nu era străin de grupul Ileana. Cu verva lui îndrăcită trecea din tablou în tablou și observațiile lui, totdeauna juste, erau respectate de fiecare „zugrav" — calificativ din terminologia tot a lui Luchian, care ura de moarte cuvintele *artist*, *artistic* și *artă*...

Un merit major al societății Ileana a fost întîia expoziție internațională de pictură. Bucureștenii au putut să ia cunoștință de nume ca Boeklin, Preiswerk și alții.

Un vizitator asiduu al cercului Ileana era savantul doctor Ion Cantacuzino, al cărui gust pentru pictură, muzică și literatură a făcut școală la Institutul de seruri și vaccinuri... Cantacuzino descoperise în străinătate un mare desenator, Felicien Rops, căruia dintr-odată i-a cumpărat toate gravurile și schițele din atelierul lui. Unde să fi ajuns această frumoasă avuție? Unde s-o fi risipit unica bibliotecă a marelui învățat? Cred că vă aduceți aminte că profesorul Ion Cantacuzino, dimpreună cu C. Stere și Ibrăileanu, a condus revista pe atunci ieșeană, Viața Românească.

Ressu era cel mai nervos dintre pictorii academiei. Totdeauna nemulțumit de ce realiza, tuna și fulgera împotriva picturii și a inventatorilor de vopsele.

Îmi mai duc aminte că o culoare absolut necesară pensulei, albul, era cea mai greu de găsit și chiar Olanda și Belgia o expediau la comandă cu o zgîrcenie neînțeleasă.

Dar să nu uităm că sîntem în Argeș și că tipărim cu numele lui o foaie în 20 de foi, literară.

Am fost prieten de aproape cu pictorul Ressu și un timp destul de lung am locuit împreună în acelaș apartament. Cînd se întîmpla, destul de des, să nu mai aibă bani de tutun, el chema un samsar de pictură și vindea pe nimic cîte o droaie de tablouri, de studii, de schițe și desene.

Trebuie să-l socotesc pe Camil Ressu instalat cu pînza lui în istoricescul pămînt Domnesc, drept un argeșean autentic. Nu se gîndește nimeni că Argeșul merită o amplă expoziție a tablourilor celui care l-a cîntat în formă și culoare?

Timpul nu a trecut și-l așteptăm.

TUDOR ARGHEZI

NICHITA STĂNESCU într-un interviu realizat de Florin Mugur, în *Argeș* nr. 9 (76)/ septembrie 1972

“Uneori m-am gândit că anul cosmic pământesc, cel împărțit în 12 luni, este un an nedrept. Pământul ar trebui să se rotească în jurul soarelui în nouă luni, ca să nu-i mai dea spiritului prilejul a trei luni de libertate beneritată. Mai am numai nouă luni până împlinesc patruzeci de ani și m-am hotărât să-mi număr invers fiecare zi, să mă număr invers, însoţind această numărătoare cu o meditație crudă și reală despre mine însumi. Vreau să aflu niște adevăruri despre ratările mele. M-am gândit că e bine să-ți spui ție însuţi – cu cuvinte în cuvinte şi cu sentimente în sentimente şi cu vederi în vederi – cum stau lucrurile în privinţa ta. Ca să sştii tu însuţi exact dacă poţi face într-adevăr ceva generos și real sau dacă trebuie să te ascunzi definitiv în propria ta discreție. Am o părere foarte proastă despre discreție. Nu numai că o socotesc egoistă, dar o cred plină de răutate...”

MAGDA URSACHE, *Argeș* nr. 9/septembrie 2009

"Ridicăm din umeri la tot soiul de aberaţii, cu gândul consolator (şi comod) că autorii lor vor fi sfărâmaţi în măselele timpului. Numai că aceste aberaţii au prins şi prind.

Concertat, s-a afirmat că dezideratul Unirii Mari a fost invenţie, că ne-ar fi păcălit cu asta istoricii naţionali şi naţionalişti. Să nu se uite că spiritul naţional nu i-a plăcut lui Leonte Răutu şi nu place nici răuţilor de azi: „Ia mai sfârşiţi cu continuitatea şi cu identitatea românească! Doar nu credeţi că mii de oameni s-au adunat să strige „Trăiască România întregită". Cât pe ce să ni se spună că nici marii unionişti n-au murit în temniţele Republicii Populare Penitenciare. Faptul istoric petrecut e pus la îndoială, rememorăm ce nu s-a întâmplat, producem ficţiuni mai mult sau mai puţin literare, iar „povestea" are mai mult impact decât documentul. Visăm la o apartenenţă nomadă, suspinăm literar după ea, avantaj nomazii. Studiul construit pe documentul prezentat corect a fost declarat depăşit. Ce obiectivitate critică? Noi ficţionalizam, dar şi ficţiofecalizăm, vorba lui Luca Piţu. Documentariştii au intrat în umbră, ca şi omul de bibliotecă, eruditul. Vă aduc aminte că proletculturnicii dezavuau cultura de performanţă, „savantlâcul", cum îi ziceau ei. Şi ţinuta academică a istoricului doct. Vocabule ca savant, erudit primeau ghilimelele deriziunii.

Atunci, ca şi acum, documentaţia amplă trezeşte repulsie, ca fiind de sorginte... marxistă. Îl citez pe Daniel Barbu, din lucrarea colectivă *Iluzia anticomunismului*, Cartier, 2008, p. 82: „Această încredere în capacitatea studiului ştiinţific de a pune la contribuţie arhivele şi de a restitui întocmai fapte, de a descrie fidel realităţi, de a descifra cu precizie relaţii ce ar fi avut loc (sau ar fi ocupat un loc) în trecut poartă însă marca unei clare orientări marxiste. Dimpotrivă, istoriografia marxistă este înclinată să creadă că trecutul este epistemologic, «ireal»".

A fost, n-a fost, parc-ar fi fost, parcă nu. Întocmai, fidel, cu precizie, ce utopie!"

Permanente ale culturii românești

ANTIM IVIREANUL

250 de ani de la moartea marelui cărturar patriot

Cărțile tipărite de Antim

Unde a fost ucis?

M. C. RĂDULESCU

A-9

ARGEȘ

1990 Serie nouă Nr. 9 (228)

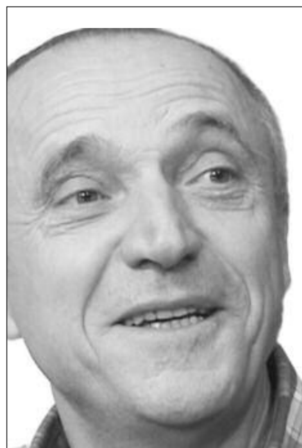
REVISTĂ DE CULTURĂ

In exclusivitate

Cu Adam Puslojici despre Revoluția Română

LECȚIE DIN A MURI

DIN SUMAR:

LUCA PIȚU, *Argeș* nr. 9/septembrie 2010

“Praf îs toate? Ba bine că nu! Praf stelar din care obârşim şi în care ne-om întoarce, cândva, cu minimă grăbire. Iar Lumea-i cum iaşte (adicătelea: bună; rea; bună + rea; nici bună, nici rea... und so weiter), asemeni dumneaei fiind noi, apaticii, lemicii, dilemicii, trilemicii, tetralemicii, polilemicii, polemicii, martorii Doctorului Faustroll carevasăzică. Ea este pur şi simplu, noi ek-sistăm, perseverăm, după puteri, în ek-sistenţă, practicăm aflarea în treabă ca metodă de lucru, ne prefacem că dregem, îi punem pe alţii să facă ori, pur şi simplu, proferăm nonsensul oricărei întreprinderi şi că nici o cauză nu merită să te pristăveşti pentru ea. Mourir pour des idées, oui, mais de mort lente. (Aici însă intervine melitarul german din anecdota dragă lui Albert Camus. El intră într-o braserie a Parisului ocupat de Hitlerieni si, la o masă, îl aude pe un filosof de cafenea clamând că nici un ţel nu e suficient de nobil ca să-ţi pui viaţa în joc, sein Leben daranzusetzen adicatelea, şi hegelian vorovind, cu gândul la dialectica dintre Herr şi Knecht.. Se duce Neamţul însă, cu pas mareţ, către ins, îi pune chistolul la tâmplă şi-i exige să repete defetista frazare. Când acolo, ce să vezi? Gânditorul de braserie reiterează, curajos, că nici o ţintă nu iaşte dignă să te sacrifici de dragul ei. Readăpostindu-şi arma în teacă, oficeriul tedesc doar atâta îi murmură la urechea dreaptă: «Vezi că te-ai contrazis, băiatule!»)”

Membrii Societății academice române

O fotografie din 1/13 august 1867 — azi important document istoric — îi înfățișează pe primii 16 membri ai „Societății Academice Române”. Privitorul poate remarca prezența în supremul for științific și artistic al României de acum un veac, a unor eminenți erudiți și artiști din toate provinciile țării. Alături de Vasile Alecsandri, Eliade Rădulescu, Titu Maiorescu și Vasile Alexandrescu — Urechia, se află eminentul lingvist și filolog Timotei Cipariu, lingviștii A. T. Laurian și Ion Massim, publiciștii ardeleni A. Roman și George Barițiu, istoricii bucovineni Ioan Sbiera și A. Hurmuzachi.

Organizînd forțele culturale ale românilor din toate părțile de țară, aducînd deci o importantă contribuție la întărirea unității culturale, factor deosebit de important al întăririi și desăvîrșirii unității politice, „Societatea Academică Română” a realizat prin întreaga ei structură organizatorică, prin componența și activitatea sa, în primul rînd un mare act național.

DOCUMENTE

Cum a luat ființă Academia Română

Realizarea visului de veacuri al poporului român — unitatea națională — nu putea fi concepută fără unitatea limbii și a culturii.

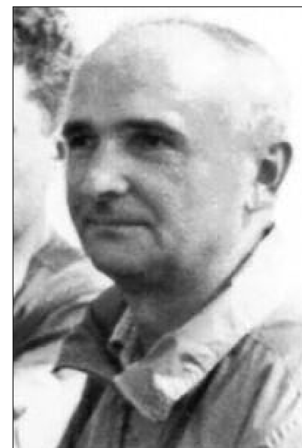
Se simțea nevoia unui for central care să îndrume și să coordoneze toate eforturile individuale din provinciile românești. Încă de la începuturile activității lor, Ion Eliade Rădulescu și C. Negruzzi preconizau înființarea unei academii și redactarea unui „dicsioner”. La rîndul lor, toți pașoptiștii au îmbrățișat cu căldură ideea înființării unui astfel de for, menit să înmănuncheze pe cărturarii de seamă din provinciile românești.

În 1866, la șapte ani după înfăptuirea unității politice a Munteniei și Moldovei, s-au făcut primii pași spre realizarea acestui deziderat. C. A. Rosetti, pașoptist și om de cultură, ajuns ministru al instrucțiunii, întocmește referatul de mai jos care sintetizează aspirațiile intelectualității progresiste din provinciile locuite de români.

... lor de limbă, literatură și istorie — preocupările Academiei s-au îndreptat treptat spre toate domeniile de activitate.

Astăzi, cînd Academia Republicii Socialiste România — datorită transformării sale structurale — a devenit un înalt factor de știință și cultură care slujește propășirea științifică și culturală a poporului român, angajat pe drumul luminos al socialismului, se cuvine prinos de cinstire și de recunoștință tuturor entuziastelor strădanii ale începuturilor, tuturor cărturarilor care au ilustrat prin ac-

Mesaj al lui ION ZUBAȘCU către Simona Grazia Dima, în *Argeș*, nr. 9/septembrie 2011

"Monday, February 15, 2010 6:55 AM
Subject: Mesaj Zubaşcu

Buna dimineaţa, Simona.

Şi eu sunt la masa de lucru de câteva ore. Am remarcat mai demult că majoritatea mesajelor tale vin la ore mici ale dimineţii. Să ştii că şi eu mă trezesc în fiecare zi pe la patru dimineaţa şi lucrez în linişte până pe la 8–9–10, apoi mă culc câteva ore. Şi fac asta de o viaţă întreagă.

Şi am mai descoperit unul la fel de matinal: Adrian Alui Gheorghe. Ar trebui să facem o asociaţie a poeţilor care se scoală în zorii zilei. Deşi mama m-a născut în Maramureş, cred că a nimerit la naşterea mea un fus orar ceva mai spre America, altfel nu-mi explic misterul de-a mă trezi în fiecare noapte la 3–4 dimineaţa, din cea mai fragedă copilărie.

Cât priveşte poezia ta, mi se întâmplă şi cu alţi oameni la fel: trăiesc lângă ei de o viaţă, dar îi descopăr cu adevărat doar într-o clipă privilegiată, sau, de fapt, îi redescopăr cu o lumină limpede, ca şi cum atunci i-aş fi văzut pentru prima dată. Nu e nimic rău în asta. Cred că celulele trupului nostru se refac la anumite intervale de timp, suntem mereu alţii decât cei care credem că suntem şi doar din când în când ne reconectăm la repere care ne dau sentimentul identităţii cu noi înşine.

Spor la toate lucrurile tale importante.

Cu drag, Ion.

ARGEȘ
Revistă de cultură
Director - MIHAIL DIACONESCU
● Serie nouă ● Anul III (37) ● Nr. 24 (255) ● Septembrie 2003 ● Revistă fondată în anul 1966 ● 10.000 lei ●

LA BUCUREȘTI, EUROPA CREȘTINĂ ȘI-A AFIRMAT VOINȚA DE A RĂMÂNE CREDINCIOASĂ RĂDĂCINILOR ȘI VALORILOR SALE DEFINITORII

ALOCUȚIUNEA PREȘEDINTELUI ROMÂNIEI, ION ILIESCU

ICOANA MAICII DOMNULUI, pictură tempera pe lemn, atelier din Țara Românească, secolul al XVII-lea. Colecția Patriarhiei Române.

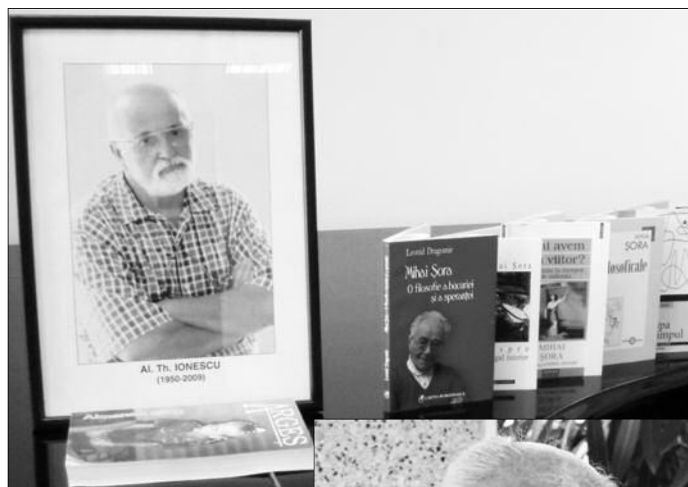
Sursele noastre

Rugăciune

Premiile revistei *Argeş pe* 2009

Piteşti, 16 iulie 2010

- **Premiul Opera Omnia – Mihai Sora**
- **Premiul pentru proza – Varujan Vosganian**
- **Premiul pentru poezie – Marian Draghici**
- **Premiul pentru eseu – Leonid Dragomir**
- **Premiul pentru dialog intercultural – Dan Arsenie**
- **Premiul pentru critica literara: Al. Th. Ionescu**
- **Premiul pentru publicistica culturala – Irina Georgescu**

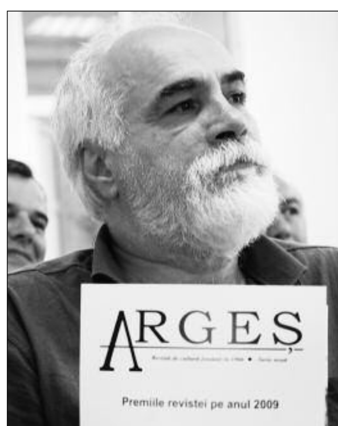

Irina Georgescu, Mariana Şenilă-Vasiliu

Varujan Vosganian

Marian Drăghici

Mihai Şora

Marian Drăghici, Leonid Dragomir, Mihai Șora, Jean Dumitrașcu, Virgil Diaconu, Aurel Sibiceanu

(urmare din pag. 14)

să n-o ocolească în comentariile lor. Din multele opinii aş cita aici doar trei. **Ştefan Borbély**: „Ca o consecinţă, revelaţia celui de-al doilea tărâm e de fiecare dată precedată de nelinişti corporale"; „Când capul meu levitează prin cameră (...)/ atunci butucii degetelor mi se umflă..." (**Lentila de contact,** în antologia **Melodrama realului,** 2003); **„lentile de sânge** visează la **lentile din spirit**" (*Postfaţă* la antologia **Jocurile minţii**, 2011). **Adrian Jicu**: „Încercând a regăsi *cheia rătăcită a vechilor semnificaţi,* poetul oscilează între cuvântul gândit şi cel scris, conştient de importanţa atitudinii faţă de realitate. De aceea revine la imaginea **lentilei de contact**, văzută ca intermediar între lumea comună şi lumea poeziei, ca filtru care să le modifice reprezentarea artistică (revista **Discobolul**/ ian.-feb.-mar., 2007). **Mira Feticu**: „Izbăşescu înregistrează realul printr-o **lentilă** colosală" (**Dicţionarul Academiei**, vol. III, 2005).

(P.S. În vara acestui an (2015), începând din martie şi până în august am avut o neplăcută, chiar tristă surpriză. Revista **România literară,** aproape lună de lună, a publicat o avalanşă de cronici despre noul volum de versuri al lui Vasile Dan, apărut la Ed. Mirador(2015). Cu titlul care m-a mirat: **Lentila de contact**(?), care a preluat numele poeziei mele apărută de peste 15 ani la fiecare apariţie având nenumărate cronici. Neavând cartea lui V.D., m-am folosit de citatele criticilor să văd ce scrie arădeanul, întrebându-mă: dacă redactorul-şef al *Arcei* a scris măcar o singură poezie, cu acest titlu înainte de 1995?

Prima observaţie: în fiecare cronică citarea titlului de mai multe ori, să se înţeleagă că V.D. este de fapt proprietarul acestei sintagme. A doua observaţie: în **R.l.**, din 31 iulie 2015, Daniel Cristea-Enache citează (probabil un fragment) din poezia *Numărătoarea inversă*, unde am găsit versurile: „Pluteai pe asfaltul moale ca pe o lavă fierbinte, aproape în **levitaţie** (s.m.) spre casă". Cum? Deci V.D. „plutea pe stradă în **levitaţie**", iar în poezia mea „capul meu **levitează** prin cameră"? Dragi cititori, nu vi se pare că şi eu şi V.D. suntem amândoi în **levitaţie**? Apoi, eu: „mă uit la capul meu (...) ca la coroana **lunii**". Dar şi la V.D.: „numărătoarea era alta, ca o lansare nouă spre **Lună**". Iarăşi, buclucaşa *lună* apare la amândoi! În cronica d-lui Gabriel Coşoveanu (R.l. din 10 aprilie 2015), spune dumnealui: „În alte dăţi, sufletul îşi poartă povara de carne îmbătrânită în **levitaţie**". Iarăşi levitaţie? Arădeanul n-a mai găsit alt echivalent? Cronicarul parcă vrea să ne spună ceva: „**Lentila**, nemiloasă ca orice obiect chemat în ajutor". Adică *lentila* asta îl ajută cu ceva. Uite, figuri şi umbre, amintiri: „toate sunt **filtrate** (s.m.) prin reţeta specială a **lentilei de contact**". Dar şi Adrian Jicu, în *Discobolul* spune că „*lentila* (mea) *de contact* este un **filtru** între lumea comună şi lumea poeziei". Cine pe cine influenţează? Jicu o spune la începutul anului 2007 iar d-l Coşoveanu în 2015. Să trecem acum la cronica lui Răzvan Voncu (**R.l.**, 12 iunie 2015). D-le Voncu, scriind că V.D. „găseşte un echilibru, fin între tactil şi conceptual, între carnalitate şi spiritualitate" (s.m.), repetaţi ceea ce Ştefan Borbély a scris şi mai demult în vol. **Cercul de graţie**, Ed. Paralela 45, 2003, despre cărţile mele: „**Melodrama realului** reprezintă, de fapt, poezia unui clivaj estetic între două tărâmuri. Izbăşescu precizează limpede că, pentru el, scrisul e un exerciţiu de **translare** între cele două tărâmuri". Şi punem punct P.S.-ului.)

Şt. I. G.: *Într-una din cele mai pline de miez poezii din ultimul dumneavoastră volum de versuri – am numit* **Râsul galben din adânc**, *Ed. Dacia XXI, 2012 –, scrieţi că Divinul (***El**, *n.n.) şi-a trimis pe pământ pe aceşti inocenţi ai lumii din tărie „să fie scribi ai Învierii de mâine". Aţi vrea să vă referiţi şi, eventual, să desluşiţi, vă rog, pentru cititor, mistica (sau mitologia) conţinută în superba metaforă reţinută în chiar titlul opusculului amintit? Să nu fie între memoria „râsului galben al sorilor (lumii, n.n.) din adânc" şi Scribul în carne şi oase de pe pământ decât jindul tipsiei de jeratec din ceruri?*

G.I.: Metafora care te interesează („inocenţii lumii din tărie/ să fie scribi ai Învierii de mâine" (**Tălpile lui Iisus**) mai circulă prin câteva poezii. „Iisus se vedea venind cu picioarele goale/ pe valuri,/ să caute-n adânc inocenţii lumii scufundaţi:/ ucenicii de mâine, divin proiect de petale" (**Eram la malul mării**); „Hai, i-a zis Străinul (adică, Iisus, n.m.) că Cetatea Inocenţilor/ te-aşteaptă. Fiindcă voi/ îmi veţi fi ucenici în Ziua Judecăţii de Apoi" (**Daruri pentru Ofelia**). Desigur, *inocenţii* sunt copii morţi de timpuriu, fără păcate, trăind în Cetatea lor din câmpul de purpură, străjuiţi de Iisus şi de Steaua cea vestită din sfântul Betleem, pregătindu-se să mântuiască lumea milostivă a celor pieritoare.

Scribul în carne şi oase de pe pământ e un simbol al cercetătorului biblic, jinduind nu doar tipsia de jăratec din ceruri, ci şi celelalte astre (luna, stelele), fie din ceruri, fie din adânc (adică, din pământ). Ambele ipostaze: zenit şi nadir. Unde paloarea gurii lui Iisus mestecă un fierbinte-viitor-manuscris, în galeşa orbită a timpului.

Şt. I. G.: *În rezumat, poezia* **Râsul galben din adânc** *– cel mai bun volum din toată creaţia dumneavoastră –, ca de altfel, într-un mod subtil, întreaga dumneavoastră poezie, de la* **Viaţa în tablouri** *(1984), volumul de debut, şi până astăzi este una a dihotomiilor şi a scindării: între lumea de aici şi cea de dincolo; între realitate şi vis; între paradis şi infern; între cuvântul gândit şi cel scris, între paşii din trecut şi cei de astăzi; între limbă şi sunetul ei; între contemplare şi aventură; între spirit şi carne; între campestru şi orăşenesc; între durată şi timp, între zenit şi nadir... Într-un panseu celebru, Hegel spunea că numai „dragostea supremă scindarea". Este, vă rog, dragostea o himeră sau nu, cum susţin unii? Marea poezie de dragoste a lumii ce este altceva decât dragostea pur şi simplu, ca sentiment intens al vieţii? Care ar fi din toată poezia lumii poezia de dragoste pe care o iubiţi cel mai mult şi de ce?*

G.I.: Consideri că **Râsul galben**... este volumul *dihotomiilor* şi a *scindării*, unde Mântuitorul va preface apa în vinul Învierii, la cea de-a doua venire a Sa pe pământ – în Ziua Judecăţii de Apoi: într-o realitate dizolvată în antinatură? Iar dragostea? Nu, nu este o himeră. Muzele mele: Mirianida, mica Evă, Mona-Ra sunt fragmente din viaţa mea. Şi ele vor mai trăi după ce eu voi fi uitat. Ştefane, Ştefane, vrei neapărat să afli care ar fi, din toată literatura lumii, poezia de dragoste pe care o iubesc mai mult? Şi de ce?

Sigur că, mai întâi, m-am gândit la Mihai Eminescu (deşi în admiraţia mea mai stau şi iluştrii: T.S. Eliot, Arthur Rimbaud, Ezra Pound, Rainer Maria Rilke, Novalis, Eugenio Montale, Serghei Esenin şi alţii). Pe masa biroului din sufragerie, lângă fereastră, era un exemplar al noului tiraj din 1989 (apărut în 1884, sub îngrijirea lui T. Maiorescu). L-am luat să-l răsfoiesc şi până la urmă m-au ademenit trei poezii. Le-am recitit de mai multe ori şi m-am hotărât asupra celei de la pag. 29. Iat-o:

„De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte,
Oceanul cel de gheaţă mi-apare înainte.
Pe bolta alburie o stea nu se arată,
Departe doară luna cea galbenă - o pată;
Iar peste mii de sloiuri de valuri răpezite
O pasăre pluteşte cu aripi ostenite,
Pe când a ei pereche nainte tot s-a dus
C-un pâlc întreg de paseri, pierzându-se-n apus.

Aruncă pe-a ei urmă priviri suferitoare,
Nici rău nu-i pare-acuma, nici bine nu – ea moare,
Visându-se-ntr-o clipă cu anii înapoi.
. . . .
Suntem tot mai departe deolaltă amândoi,
Din ce în ce mai singur mă-ntunec şi îngheţ,
Când tu te pierzi în zarea eternei dimineţi."
(„De câte ori, iubito...")

Poezia pare să fie preventivă anului tragic, 1883.

După documentarea lui G. Călinescu, Poetul intrase într-o zodie întunecată.

Munca şi boala îl îndepărtase pe Eminescu de rude şi chiar de apropiaţii săi. La nunta fratelui mai mic, ofiţerul Matei, din aprilie 1880 nu s-a dus. La îndemnul surorii sale Henrieta i-a răspuns că-i este peste mână. Şi că se simţea bătrân, foarte bătrân şi-ar fi vrut să moară. Iar în zorii zilei de marţi, 10 iulie 1883, prietenii, în frunte cu Titu Maiorescu, l-au internat la Sanatoriul Caritas al doctorului Şuţu, din strada Plantelor. Iată oglinda poeziei **„De câte ori, iubito"**.

Şt. I. G.: *În poezia dumneavoastră cea mai recentă nu dragostea (oare de ce?), ci zeii-orbi (!!!) leagă între ele lumea de aici şi lumea de dincolo. Sunt ei, alături de alte elemente specifice, precum dealuri, seminţe, sorii de jos, vulturi rebeli, hăuri, zeul Pan sau Hipnos o categorie de termeni care vă marchează în manieră expresionistă poezia vârstei de astăzi? Să fie decelabilă în această schimbare de paradigmă o evoluţie inexorabilă a modului de a gândi poezia? Este poezia legată de un acut sentiment al trecerii timpului, aşa cum suntem şi noi oamenii timp şi despărţire continuă?*

G.I.: O categorie aparte sunt în volumul meu lumea **zeilor-orbi**. Un tangaj între vis şi realitate. Ei sunt şi simbol al poeziei (ca orbul Homer) şi cel care umblă după seminţe coapte-n cer să-şi poată vedea chipul interior.

Categoria aceasta aparţine mitologiei noastre populare. Cu saltul pe scenă al tinerilor care gonesc clipele stării pe loc, iar Cupidon îşi pune săgeţile în teribila-i armă. Feuda **zeilor-orbi** (a adolescenţilor) e cea care constată: că fericirea şubredă pe mulţi i-a pierdut. (*Dragostea este oarbă*, spun ruralii). Aşa se întreabă cei învinşi în iubire şi nu înţeleg de ce, în faţa neputinţei indiferenţa câştigă. Pentru că irealitatea este normală numai atunci când o ai mereu prezentă în minte.

Dealurile şi zeul Pan sunt feuda copilăriei, încât capul dezvelit în natură este o pâlnie de clopot cu limbi din cer bătând. Doar Pan sună din corn vara să vină băieţeii cu picioarele goale, ştiind că doar pe buze de copii zeii mai trăiesc şi după ce sunt uitaţi.

Şt. I. G.: *Alături de iubire, meditaţia asupra morţii a constituit dintotdeauna una din temele predilecte ale poeziei. Într-o cronică foarte recentă, impresionat de meditaţia asupra morţii din ultima piesă a puzzle-ului poetic din* **Râsul galben din adânc** *„unde palpită poetic întrebări şi răspunsuri esenţiale", un mare scriitor, precum e Radu Aldulescu, vorbea fără înconjur de „geniul poetic al lui Gheorghe Izbăşescu". În ce fel, iertată-mi fie îndrăzneala, vă reprezentaţi „fantasma suverană", dacă aşa cum scria un poet sud-american „fără moarte viaţa noastră nu este viaţă"?*

G.I.: În ultima poezie a volumului „**Zăpadă, numai zăpadă**" se spune o poveste chiar din cimitirul satului meu, într-un sfârşit de toamnă. Doi ţărani sapă o groapă nouă într-una veche, dezgropând un mort de şapte ani pentru a îngropa altul recent. Într-o pauză de prânz mănâncă şi fumează la flacăra unui foc mic, măsurând ale vieţii oscilante hotare. Întrebându-se dacă omul dispare definitiv când trupul e coborât pe funii în groapa rece. Preotul din biserică auzindu-i ia în palme oasele de demult, lămurindu-i pe gropari că omul după ce moare „e ca ologul ce, vindecat, singur cârjele şi le-aruncă". Deoarece viaţa e un împrumut de la moarte, iar somnul, zilnica dobândă pentru acest împrumut. O filozofie ţărănească, una ce explică taine cu mult mai mari. Groparii şi-au aprins câte o ţigară, numai că acum tutunul scârţie ca nisipul. O presimţire că va ninge. Şi prin această zăpadă nu se vor mai vedea unul pe altul. De ce? Că unul dintre ei va muri, sau poate chiar amândoi. Rostul omului în lume: amestecul celor două tărâmuri.

Şt. I. G.: *Iubite Domnule Gheorghe Izbăşescu, aş vrea să vă întreb în finalul acestui interviu ce se vrea, mai cu seamă, un adjuvant preţios la amprentarea poeticii dumneavoastră, ce v-a adus personal perioada postrevoluţionară şi totodată ce v-a luat? Ce mărturie esenţială aţi dori să lăsaţi neapărat, legat de această realitate istorică, posterităţii?*

G.I.: De luat nu mi-a luat nimic. În schimb de dat, mi-a dat mult. Eu şi cei trei fraţi ai mei am avut cu toţii „dosare negre" până la revoluţia din Decembrie 1989. Tata a făcut chiar două luni închisoare că a ţinut legătura cu partizanii anticomunişti din muntele Leaota, ajutându-i să-şi procure hrana de la ciobanii din stâne. Iar posterităţii, ce mărturie esenţială să-i mai las? Cu moravurile rele ale literaţilor de azi? Să le descopere ei când le va veni timpul!

Scribul în carne şi oase de pe pământ e un simbol al cercetătorului biblic, jinduind nu doar tipsia de jăratec din ceruri, ci şi celelalte astre (luna, stelele), fie din ceruri, fie din adânc (adică, din pământ). Ambele ipostaze: zenit şi nadir. Unde paloarea gurii lui Iisus mestecă un fierbinte-viitor-manuscris, în galeşa orbită a timpului.

interviu

Constantin Cubleșan

O ISORIE ENOLOGICĂ A LITERATURII ROMÂNE (Răzvan Voncu)

Sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea prezintă o decădere în privinţa cultivării viţei de vie şi a vinului, aceasta caracterizând epoca: „lumea românească a renunţat nu numai la pretenţia de autonomie ci şi la coordonate culturale cu vechime de secole, cum ar fi ampla cultură a vinului", făcându-se puţin export căci în sudul Dunării „prohibiţia era în floare", cu observaţia că „cultura română pare că își abandonează rădăcinile latine...

Ideea urmăririi traseului parcurs de literatură, în cazul nostru de literatura română, în relație cu prezența vinului (a viței de vie) în viața comunității umane, a dezvoltării ei sociale, nu este câtuși de puțin excentrică, întrucât licoarea aceasta dăruită de zei, cum credeau anticii greci, e mereu prezentă în scrieri de tot felul, încă din cele mai vechi timpuri, și poate constitui un bun reper de apreciere a comportamentului indivizilor, după criterii morale și etice, religioase ș.a., vinul devenind „prin prezențele sale în literatură, un *martor* al istoriei" înseși, după cum se exprimă Răzvan Voncu într-un amplu demers analitic ce-și propune să identifice relațiile *estetice* ale scriitorilor cu „ansamblul de obiecte care alcătuiesc cultura vinului"– **O istorie literară a vinului în România** (Editura Curtea Veche, București, 2013). Intenția sa este precizată dintr-un bun început: „am ales să scriu o altfel de istorie a vinului în România. *O istorie literară*. Însă nu în sensul de istorie romanțată (...) ci o istorie a vinulu așa cum l-a văzut literatura română (...) O istorie a reflectării, dar și a luării în posesie. A fidelității față de realitate, dar și a transformării vinului în ficțiune. A acceptării și a respingerii". Așadar, felul cum este cultivată vița de vie, cum se valorifică produsul ei, vinul, cum este băut (la o adică) acesta, în epoci diferite, totul ilustrat în feluritele scrieri existente, poate da seama, într-un fel aparte, ne încredințează autorul, de o anume subtilitate și rafinament existențial, privind evoluția societății însăși. „Vinul – continuă același – poate sta alături de vânătoare, taifas și cafea, într-un panteon al obiectelor și obiceiurilor tradiționale, pe care literatura le prelungește dincolo de epoca lor istorică propriu-zisă, în plină modernitate". Având la bază un asemenea imbold, Răzvan Voncu o ia metodic, pornind-o de la legendele privnd consumul de vin la daci, cu celebra dispoziție a lui Burebista de a stârpi vița de vie de pe teritoriul țării sale pentru a pune capăt bețiilor nesfârșite ale populației. Cum nu există documente palpabile în această privință, totul este receptat în regim de fabulație spectaculoasă. Primele texte însă, ce atestă producția vinului și utilizarea lui ca atare în Dacia, sunt cele creștine („texte create de autori născuți în această parte a vechi Dacii, vorbitori de latină"). În practica ecleziastă, vinul sacru se folosea/se folosește la euharistie, el simbolizând sângele Domnului. Răzvan Voncu se oprește asupra primului, celui mai vechi text aflat pe teritoriul românesc de azi, **Pătimirea martirilor Epictet și Astion**, text care conține referiri „indirecte dar certe" la vinul sacral al cultului creștin. E interesantă succinta și pertinenta analiză a textului, din această perspectivă, concluzionând că se foloște la *taina împărtășaniei* „vin românesc". Așadar, prima ipostază a vinului într-un text scris este aceea „sacrală". (De folos real cred că i-ar fi fost consultarea amplei sinteze a lui Mihail Diaconescu, **Istoria literaturii dacoromane** /1999/, în care ar fi putut afla și alte, mult mai multe, texte de interes pentru investigația domniei sale). Un pas mare se face apoi, până în Evul Mediu, care la noi este unul "lung", cu texte ale scriptorilor *monastirești*, în limbile slavonă, greacă, latină și în care se află prezența unui „vin profan". Avem fixată aici o privire de ansamblu asupra epocii, ușor diferită de aceea a istoricilor teologi sau literați: „Vinul sacru – spune Răzvan Voncu – nu dispare din raza de interes a scrisului medieval. Numai că obiectivul scriitorului nu mai pătrunde acum în penumbra altarului, cum se făcuse în epoca patristică, spre a rafina rolul liturgic și mistic al lichidului sacru (...) Mănăstirile, focare de cultură și scriptorii esențiale pentru dezvoltarea acestei îndeletniciri, devin locuri în care vinul și literatura se întâlnesc armonios". Sunt cercetate în acest sens cărți precum **Codicele voronețian**, **Viața și petrecerea svinților**, a lui Dosoftei, **Pravila ritorului Lucaci** (care „sancționează drastic alterarea deliberată de vinului de către vânzători"); se ajunge apoi la cronica lui Ureche (întrebându-se „de ce să-l fi exonerat Grigore Ureche pe Ștefan cel Mare de patima vinului, pe care folclorul i-o atribuie până azi?"), la **O samă de cuvente** a lui Ion Neculce. O atenție aparte este acordată epocii brâncovenești, cu lucrarea lui Radu Greceanu, **Începătura istorii vieții luminatului și preacreștinului domn Țării Românești, Io Constandin Bârncoveanu Basarab-Voievod,** făcând observația că „la cumpăna dintre secolele XVII-lea și al XVIII-lea, cultura viticolă în Țara Românească trăia încă într-un orizont patriarhal". O carte de tot interesul este cea datorată lui Dimitrie Cantemir, **Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea...,** o „carte de înțelepciune asezonată cu puțin vin" și mai ales la **Descriptio Moldaviae** („Scriitorul scoate problematica vinului din cadrul îngust al comportamentului individualist: vinul este o bogăție, un produs economic și social și o interfață a Moldovei cu Europa, prin export"), cu ample referiri la scrierile lui Ion Neculce. În pandant, *textul* lui Neagoe Basarab recomandă *măsură* în toate cele ale vieții, discipolului său, deci și în privința degustării vinului.

Sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea prezintă o decădere în privința cultivării viței de vie și a vinului, aceasta caracterizând epoca: „lumea românească a renunțat nu numai la pretenția de autonomie ci și la coordonate culturale cu vechime de secole, cum ar fi ampla cultură a vinului", făcându-se puțin export căci în sudul Dunării „prohibiția era în floare", cu observația că „cultura română pare că își abandonează rădăcinile latine, originare din Mediterana de Vest și se lasă înglobată în ritmul oriental al Mediteranei de Est", vinul devenind „un bun turnesol prin care trece spiritul românesc în perioada fanariotă, până la resurecția din epoca romantică, în care, deloc întâmplător, și la 1821 și la 1848, podgorenii și negustorii de vin vor juca un rol de funte".

Dacă până aici excursul istoric al lui Răzvan Voncu este mai degrabă unul... contemplativ, adică el observă prezența viei și vinului în diversele scrieri ale epocilor vechi, odată cu trecerea la epoca modernă, demersul primește o nouă consistență, de data aceasta analitică și este întru totul notabil modul în care se face urmărirea subiectelor în care prezența vinului (a produselor derivate din acesta dar și a băuturilor alcoolice în paralel) e *activă*, putând a caracteriza și individualiza personalități, acțiuni și atitudini, opere literare în întregime, chiar perioade și curente sau grupări literare, astfel dublând oarecum (nu neaparat în notă pitorescă) demersul tradițional al comentariilor tipice de istoriografie literară practicate în lucările... de specialitate.

Un prim pas este cel privitor la iluminismul românesc (iluminismul ardelean, cel de la Blaj și „iluminismul elitar", afirmat „în jurul curților fanariote de la București și Iași) și la Școala Ardeleană. În acest cadru demonstrația analitică asupra piesei **Occisio Gregorii**... (text anonim) și mai ales a **Țiganiadei** lui Ion Budai-Deleanu este de reținut: „Masa și băutura țiganilor sunt însoțite uneori, în parodia de epopee a scriitorului iluminist, de orații, întocmai ca la curțile domnești doar nota frustă făcând diferența". Se citează apoi in extenso un „splendid imn al vinului", ce apare, într-o formă modificată, și în **Trei viteji**, poem al aceluiași.

În Moldova, Gheorghe Asachi ilustrează „cel de al doilea val anacreontic (alături de Văcărești, Hrisoverghi, Dimachi), fiind un „reprezentant al cosmopolitismului" el „exhortează băuturile străine" și „condamnă" vinul de Cotnari care, zice Răzvan Voncu, „reprezintă în toată istoria literaturii române un *brand* național și un echivalent al neaoșismului". Nici la Ion Heliade Rădulescu nu află o prezență mai semnificativă a vinului, cum de altfel, nici Grigore Alexandrescu nu acordă o importanță mai mare vinului. În schimb, Dimitrie Bolintineanu se dovedește a fi „un mare poet al vinului" un „competent și... veșnic însetat". Itinerarul pe care îl urmează în poezia acestuia, pe urmele vinului (consemnând „cultura potatorică a scriitorulii"), este în totul remarcabilă.

Se impune să remarcăm discursul eseistic practicat de Răzvan Voncu, departe de orice morgă didactică, cu un stil atractiv, anecdotic foarte adesea, amintind cozeriile pe teme de cultură literară, și

→

→ plonjările detectiviste în istorie, ale lui Șerban Cioculescu. În această *istorie* este introdus, cu bună dreptate, și Constantin Stamati a cărui fabulă **Mascurii în vie** se alcătuiește „pe tema destinului istoric al poporului român care este comparat cu vița de vie, care renaște mereu, indiferent de vicisitudini, în timp ce dușmanii săi sunt asemenea unor porci care pot doar distruge, dar nu pot anihila vitalitatea viei”. Generoasă cu vinul este și proza lui Vasile Alecsandri, mai mult decât poezia, iar în **Balta Albă** vorbește chiar de vinul de Bordeaux, istoriograful oferind precizarea ce privește întreaga epocă: „după Tratatul de la Adrianopol, apar și vinurile importate, care răspund atât cererii consumatorilor români dornici de a fi validați ca occidentalizați, cât și străinilor din care se alcătuia nucleul incipient al burgheziei române”. În opera lui C. Negruzzi vinul este „o rămășiță a vechii societăți feudale”. Se discută și **Scrisorile** lui Ion Ghica însă cel care „face legătura între cele două lumi, cea veche, a literaturii bisericești, a romanelor populare și a cărților de înțelepciune, și cea nouă, a literaturii de tip european, este Anton Pann alături de Nicolae Filimon în al cărui roman, **Ciocoii vechi și noi**, se întâlnește „rafinamentul bucătăriei europene, franceze și italiene în primul rând, cu complexitatea și savoarea bucătăriei românești”, vinul fiind animatorul principal al operelor literare ale acestora. Nu este trecut cu vederea nici Hasdeu („vinul kitsch în literatrură”) și nici Al. Odobescu („marele om de gust”).

Începând cu **Junimea**, prezența vinului în literatura română dobândește o altă condiție. Legătura dintre membrii ei se stabilea, nu de puține ori, prin închinarea vinului de Cotnari. Așa, prietenia lui Creangă cu Eminescu – „nu doar relația directă și personală cu vinul îi unește pe Eminescu și Creangă, ci și felul similar în care se raportează la el (...) cei doi au o înțelegere binară a vinului:1/ vinul profan, cel care produce plăcere și servește la kief, și 2/ vinul sacru, care însoțește viziuni și proiecții în trecutul neguros”. Sunt discutate din această perspectivă opere ca **Venere și Madonă**, **Cugetările sărmanului Dionis**, **Povestea magului călător în stele** („vinul intercesionează drumul în vis”), **La Quadrat**, **Umbra lui Dabija-Voievod**, dar și **Făt Frumos din lacrimă** etc. Este cel puțin surprinzătoare analiza operelor literare pornind de la mobilul prezenței vinului, care relaționează personaje și idei. Într-un asemenea cadru sunt comentate operele lui Creangă, a lui I.L. Caragiale („există o separație netă între restaurant și birt, pe de o parte, și berărie, pe de cealaltă”), a lui Ioan Slavici („aduce în ecuație vinul din Transilvania, cu care stabilește o relație de mare sobrietate”).

Faptul că simboliștii vor prefera alcooluri distilate este pus în relație cu epidemia Filoxerei care distruge în Europa și nu mai puțin în România, aproape toate soiurile de viță de vie („un moment de cumpănă în istoria culturii enologice la noi, la care literatura nu rămâne indiferentă). În aceeași manieră cioculesciană plonjează în istoria acestei *întâmplări*, cum făcuse și altădată cu explicitări de amănunt, picante, referitoare la alte fapte legate de cultura vinului și viței de vie (vezi *istoria* masticei ș.a.). Pentru Macedonski „acest poet auster și neiubitor de petrecere” vinul devine „echivalent chiar al crimei absolute”, cum se întâmplă în poemul **Neron**. Dimitrie Anghel, consumator de coniac („proprietățile halucinogene ale perfidului distilat din vin”), Ion Minulescu (consumator de vermuth), dar „adevăratul consumator de vin” este George Bacovia (vinul „o constantă a poeziei bacoviene, o constantă a stării de spirit ce străbate versurile și un neobișnuit vehicul al lirismului”), în care se vorbește despre „vinul proletar.” În contrast, tradiționaliștii „se refugianză într-un trecut în bună parte inventat”, în care, precum la George Coșbuc, se bea și „se îmbată de frumusețea țărăncii române”, poetul fiind mai degrabă un *etnograf* al vinului și nu un băutor al acestuia. Al. Vlahuță, Barbu Ștefănescu Delavrancea, I. Al. Brătescu-Voinești are prezențe „notabile” ale vinului în povestirile sale dar pare să nu observe cum în țară „încet-încet dispare vinul și o întreagă tradiție viticolă”. La Emil Gârleanu, vinul se bea cu „un ritual al stabilității” sociale. În literatura sfârșitului de secol 19 și începutul secolului 20 „rachiul/distilatul” (tescovina) își face loc în literatură, mai ales în lumea satului, cu cârciuari evrei care vând produse „falsificate”. La Calistrat Hogaș, viziunea poporanistă condamnă băutura ca pe „o plagă socială”; în romanele lui Duiliu Zamfirescu vin beau „boierii” în timp ce rachiul este băut de țărani și parveniți.

În interbelic se schimbă „staturul geopolitic” al României și odată cu acesta le răpește baza de consum a șprițului; vinurile de import „se instalează temeinic pe piață”. Analiza literară este strâns legată de analiza sociologică, marșându-se pe diferențierea consumului la sate și în orașe. Mateiu Caragiale este reprezentatul tipic al *belle époque* în România, propunând „fantasma dandy-stă”, personajele sale (detaliate după apetitul băuturii) fiind figuri ce definesc „imaginarul bahic” la 1900. La Ion Barbu „vinul, odată identificat în text, trebuie interpretat cu multă precauțiune” ajungând să apară la un moment dat ca „un produs algebric sau geometic”.

Cred că singulară în exegeza blagiană este hermeneutica propusă de Răzvan Voncu, subliniind faptul cum prin vin se „reinventează miturile civilizației tradiționale și se exaltă fertilitatea pământului”. Modernistul Ion Pillat „nu iese din logica alcoolurilor simbolice, ușor stridentă și demonstrativă”. Nu este neglijat nici Vasile Voiculescu, nici B. Fundoianu pentru ca un popas temeinic să rezulte asupra operei argheziene, identificând „vinul euharistic” în poezia „mai profund și mai autentic religioasă”. În proză identifică vinul burghez și vinul snob în operele unor G. Ibrăileanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Anton Holban (în **O moarte care nu dovedește nimic**, „vinul însoțește violența erotică”) și G. Călinescu. În fine, Mihail Sadoveanu („întâlnim vinul cinegetic” și „vinul mitic”) este un „inegalabil aed al vinului”. Așa în **Țara de dincolo de neguri**, în **Valea Frumoasei**, în **Hanu Ancuței**, **Vremea Ducăi-vodă** etc. Pentru el, Moldova din vechime „este un mit, nu o realitate istorică”.

Perioada de după război, „comunistă”, consemnează o „prezență fără glorie” a vinului. România, e de părere Răzvan Voncu, „nu și-a mai păstrat renumele de «țară a vinului» decât în și din amintiri”. Ceea ce mi se pare o exagerare preconceptă. În 1961, Constantin Prisnea publica un masiv volum de reportaje intitulat **Țara vinurilor**, și descria pe larg marile podgorii din România care se dezvoltau și produceau vin de calitate. Poate n-ar fi stricat s-o consulte. Comentând prezența vinului în literatura acestor ani, constată „o poetică a pudibonderiei /.../ vinul este, practic, absent din literatura realist-socialistă”. Comentariile vizează poeziile Mariei Banuș („abstinenta comunistă”) și cam atât, pentru a trece la generația șaizecistă când tinerii poeți „se întorc cu voluptate la *o viziune a sentimentelor*, la poezia de cunoaștere interbelică”. Mai înainte se poate vorbi de un vin erotic la N. Labiș, în creația unui Dimitrie Stelaru, cu o paranteză interesantă ce include generația albatrosistă („generația pierdută”), cu o resurecție a baladescului la Radu Stanca, cu simptomele „evazionismului” la Ion Caraion, cu poezia „toamnelor” în care nu vinul ci via captează atenția lui A. E. Baconsky, cu vinul ca „simbol al lumii țărănești” la Alexandru Adrițoiu ș.a. Revenind la șaizeciști, desigur cap de listă este Nichita Stănescu:„asociat, în legendă, cu votca. Și, într-adevăr, în ultimii ani, relatările apropiaților îl leagă de băutura care, strecurată pe ușa din dos a schimburilor comerciale bilaterale cu URSS, a pus stăpânire, la începutul anilor ‘80, pe orizontul bahic al scriitorilor români (...) însă «primul Nichita» este un poet al vinului (...) în poezia sa vinul se insinuează cu sfială”. La Marin Sorescu e prezent „vinul sacru” în timp ce Leonid Dimov cultivă un „vin livresc”; Pentru Ștefan Aug. Doinaș vinul este „un obiect cu înalt conținut simbolic”. În proza lui Marin Preda, vinul este rar și de aceea solemn”, apare șprițul și berea toate acestea ca „semn al degradării accentuate a culturii potatorice”; Petru Dumitriu surprinde momentul apariției whisky-ului în interbelic; la Eugem Barbu recunoaște „procedeul definirii identității morale și sociale a personajelor cu ajutorul elementului potatoric”; Fănuș Neagu este în adevăratul înțeles al cuvântului, „un prozator al vinului”, eroii beau „năpraznic” dar „cu-n soi de sacralitate, ca într-un ritual”; în prozele și în dramaturgia lui Ion Băieșu este surprinsă „degradarea treptată a civilizației vinului în România”. În fine, pentru generația optzeciștilor „vinul redevine un spectru”, ilustrând „transformările dramatice pe care le suferă cultura vinului în țara noastră. Așa, Mircea Nedelciu în **Zmeura de câmpie**, care pune în centrul imaginii viticole *aracul* și *damigeana*. Concluzia este că „vinul, cu noblețea-i caracterisatică, se retrage în mizerii ani ‘80 în penumbră, lăsând avanscena unor băuturi mai potrivite cu imbecilizarea și abrutizarea generală”.

Dimitrie Anghel, consumator de coniac („proprietățile halucinogene ale perfidului distilat din vin”), Ion Minulescu (consumator de vermuth), dar „adevăratul consumator de vin” este George Bacovia (vinul „o constantă a poeziei bacoviene, o constantă a stării de spirit ce străbate versurile și un neobișnuit vehicul al lirismului”), în care se vorbește despre „vinul proletar.”

Ultimul capitol se dorește a fi o micromonografie a Podgoriei Drăgășani, cu evidenta reflectare a acesteia în literartură.

În ciuda faptului că Răzvan Voncu își declină intenția de a realiza altceva decât o istorie a evoluției literaturii române din perspectiva unei istorii a vinului, pe care aceasta o consemnează, ne aflăm totuși în fața unei tentative (reușite) de panoramare a întregului parcurs al fenomenului literar românesc, de la începuturi și până în actualitate, în ordine tematică. Dar, nu trebuie să fii foarte atent pentru a intui că această *istorie* e un *antrenament,* dcă vreți, de profunzime, pentru o veritabilă istorie a literaturii române, pe care o va construi, la momentul dat, poate într-un viitor nu prea îndepărtat.

Petruț Pârvescu

caravana

venea rar
ca sărbătorile
toamna târziu după ce strângeau recoltele pe câmp
şi cădea prima brumă în sat
caravana

cu roate frumoase de cauciuc negre dinţate
în râuri adânci pe margine
cu aeru' deasupra vâlvoi în bojogi argintii faruri
şi difuzoare mari rotunde în pâlnie adâncă
trecea încet
la pas pe uliţă strigând în gura mare
să vadă şi să audă bine tot satu' până dincolo de vedea
la bâgeşti
cum se dă filmu' la noi la păcala

oameni şi femei bătrâni şi copii
aşteptam cu toţii să apună soarele peste hârsu'
eu frate-miu
gogu al lu' târlă mardeiaşu'
călin ochiosu' mărioara lu' mălai
luciu găbrian aneta genă şi ghiorghiţă pupăză
ne şi făcusem planu'

fiecare
cu două ouă de găină mari
proaspete (care
să nu treacă cercu' lu' nea' mărin găzaru' la magazin)
rezolvam problema
a lu' mânzatu'
(gălbează) ăla mic mâncat de vărsat
nu avea niciun ou
le mâncaseră ai lui la prânz pe toate
şi începuse neică să urle şi să bocească
aşa din senin
ca apucatu'

păcat
seara la şcoală
după ce au pornit cu greu
motoru' şi s-au stins felinarele în clasă
filmu' a început să umble şi să vorbească singur pă părete
aşa de frumos şi colorat !..

Din vol., în pregătire, „Păcala Făgeţelului”

Magda Grigore

Destine în impas

Creator de atmosferă epică, George D.Petiş observă, notează şi strânge sârguincios elemente de viaţă din medii comune, urmărind cu meticulozitate psihologia personajelor.

George D.Petiş dezvăluie în ultima carte publicată (*Destine în impas*, Fundaţia Culturală Antares, 2014), faptul că se află în impasul confruntării dintre natura sa contemplativă şi aspectele concrete/pragmatice/furtive ale vieţii care îl revendică. Reflecţia asupra existenţei îl determină să opteze însă spre meditare ca (în)spre starea de graţie a omenescului. Braţele chemătoare şi acaparatoare ale lucrurilor mărunte, mişcătoare şi înşelătoare, rămân (precum cântecul magic al sirenelor, în urma lui Ulise), la distanţă de ideea şi dorinţa autorului de a da un sens spiritual *propriului segment temporal*, hotărâre la care ne trimite şi motto-ul dat cărţii: ,,Înfrânt nu eşti atunci când sângeri/ Nici ochii când în lacrimi ţi-s/ Adevăratele înfrângeri/ Sunt renunţările la vis!” (Radu Gyr).

Secvenţele epice pentru care optează autorul sunt diverse descrieri ale unor realităţi concrete, el transferă în pagină cotidianul recognoscibil, cu oameni obişnuiţi şi cu întâmplări care îi transformă sau care îi amprentează ontologic - prilej cu care îi expune reflectării cititorului. Din numeroasele aspecte de viaţă firească, situaţii comune sau problematice, unele la limita speranţei, altele la limita dezamăgirii, naratorul culisează discret spre semnificaţia profundă a lucrurilor şi spre înţelesul ascuns al (supra)feţelor. Adeziunea la valorile sufleteşti, în detrimentul celor imediate/lumeşti/agresive, din registrul palpabil al existenţei, pare un ideal generat de încrederea într-o axiologie umană asupra căreia *conştiinţa devenirii* constituie un factor determinant. Această credinţă apare fulgurant şi repetitiv în discursul şi/sau în conduita personajelor sale *bune*. Personajul *bun/benefic* are diferite avataruri, mesajul este însă acelaşi: încrederea în sentimentele autentice şi sacrificiale („Ce să fac ? Asta-s eu şi n-am ce face. Îl iubesc cu fiecare fibră din mine, cu fiecare celulă...,” - din *Ah, dragostea*); în întrupările *energetice* ale îngerilor pe pământ („Abia atunci, cei doi sesizară că, lângă ei, stăteau cuminţi ţinându-se de mână.şi uitându-se cu sprâncenele ridicate, când unul, când celălalt, cei doi îngeraşi, Rela şi...Gabriel” - din *Regăsire*); în sensurile pe care fiinţa interioară le caută şi în sentimentele de care este capabilă fiinţa profundă („Simt încontinuu acea durere îngrozitoare din frunte, iar în urechi îmi răsună dureros chemarea unui copil, cu ochii plini de lacrimi, chemat prematur la Bunul Dumnezeu, spre a-i aduce la judecată, imensul sac al păcatelor lumii” - din *La mormântul tatălui meu*) sau în esenţialul camuflat de aspectele superficiale ale vieţii (,,Ţineţi minte, omul se defineşte singur, de cum deschide gura, iar vocabularul fiecăruia este cu atât mai sărac cu cât citeşte mai puţin! (...) Nu veţi putea vorbi pe stradă în FORTRAN şi nici nu veţi putea face o declaraţie de dragoste în COBOL...” - din *Lecţia de morală*). Şirul de povestiri urmăreşte *în plan îndepărtat* o asimilare ascendentă a valorilor general-umane, concomitent cu anularea încătuşării în preocupările zilnice ale necesarului lumesc. Câştigul scriiturii vine, astfel, dintr-o (răs)tălmăcire insistentă a detaliului revelator ascuns în oameni şi întâmplări. Autorul îşi plasează instanţa analitică deasupra panoramei faptelor neînsemnate, deasupra *timpului cantitativ*, bergsonian, peste faptul divers şi consecinţa lui, şi chiar dincolo de confesiunile inserate, atunci când narează la persoana I, încercând să identifice *timpul calitativ*. Personajele reflectă ca o oglindă realistă comunitatea în care predomină amestecul axiologic, unde oamenii frumoşi-structural nu se văd sau se văd mult mai greu decât oamenii terni, unde interferenţa inseparabilă dintre sacru şi profan îngreunează ideea traiectoriei lipsite de capcane şi asperităţi morale, precum şi ideea de revendicare a autenticităţii trăirii. De la Radu şi Silvia, până la moş Tomiţă şi Dada Ioana, de la Mircică sau Corina, până la Marius Andronescu, profesorul de logică, galeria personajelor încearcă transferul destinelor în plan superior, o esenţializare a întâmplării de a trăi şi o cuantificare spiritualiza(n)tă a existenţei. Un microcosmos umanizat, în proces de armonizare cu sensurile fundamentale şi cu întreaga Creaţie al cărei sens depăşeşte raţiunile fizice, freamătă în interiorul lumii narative a lui George D. Petiş, aceasta fiind (şi) soluţia salvatoare propusă tuturor destinelor individuale aflate *în impas*. Eroii puşi în situaţii delicate dovedesc însă dinamica lor stereotipă, menită parcă în mod nefericit să-i ducă la pierderea esenţialului. Prozatorul selectează atent contexte semnificative şi caută să identifice felul unic în care *personajul* se eliberează din determinările lui materiale şi în care devine capabil să revendice sensul adevărat al existenţei şi înţelesurile lui majore, (inter)relaţionarea socială intensă şi o anume libertate luminoasă a gândirii. George D. Petiş pare conştient de faptul că sufletul omului poate suporta oricând o mişcare înnoitoare, o hermeneutică inspirată a traiului imediat, chiar dacă metamorfoza aceasta nu este proprie oricui şi nu poate fi *deplină*.

O altă parte a povestirilor zugrăveşte lumea indecisă, dubitativă, incertă, şi pe cei înscrişi greşit în harta vieţii. Eroii ezită sau *se lasă trăiţi* de contextele capricioase ale destinului (ca rectorul Mihai Viziru, din *Picătura de eternitate*), sunt deştep(ta)ţi (ca Stănică Atodiresei, din *Ce este logica*) sau apropie ireali (ca Sânziana Dumitrescu, din *Îngerul*). Deşi optează în genere pentru o lume contemporană şi pentru un realism *la zi,* George D. Petiş se întoarce şi spre istoria recentă, e adevărat, cu umor, ceea ce motivează şi salvează (am)plasarea subiectului - de exemplu universul epic din povestirea *Doi preşedinţi*, populat cu eroi rurali care gravitează în jurul C.A.P.-ului. Degringolada valorică şi ierarhia socială a epocii, în care *tovarăşii* accesau privilegiile de tot felul ale regimului, sunt incriminate indirect şi abordate cu o ironie transparentă. Preşedintele Axente de la C.A.P.-ul ,,Drumul belşugului” şi Preşedintele Procopie de la C.A.P.-ul ,,Victoria Socialismului” sau foarte cunoscuta tipologie a slugarnicului (gen Gavrilă Pivniceru) - amintesc de situaţia tristă a satelor româneşti din perioada socialistă, guvernate de o pleiadă ideologică speculativă, rătăcită de adevăratele esenţe. Există şi personaje de frontieră, care se ratează din diverse pricini, şi pe care autorul le zugrăveşte sugestiv (cum este Eliza, Elisabeta Prună, din *Javra mea dragă*, a cărei viaţă sentimentală se pierde la geamandura interesului).

Creator de atmosferă epică, George D. Petiş observă, notează şi strânge sârguincios elemente de viaţă din medii comune, urmărind cu meticulozitate psihologia personajelor. El explorează lumea (din)spre graniţa incertului, o societate de tranziţie sufletească, pe care o lasă să se descurce în/după provocările istoriei individuale şi/sau colective. În segmentul narativ postbelic, George D. Petiş rămâne tributar prozei clasice, în care autorii (pre)stabilesc momentele epice şi trasază un drum linear personajelor, lăsând prozei curgerea lină şi de multe ori previzibilă. Autorul nu se lasă ispitit de sinuozităţile epicului postmodern, dorind o abordare clasicistă a textului şi optând pentru metodele comode de punere în scenă a personajelor. Instanţa critică a epicii pare totuşi dispusă să intervină benefic, moralizator, în sensul revizuirii conduitei personajelor, ori de câte ori consideră necesar. George D. Petiş este aşadar un povestitor în formula consacrată, el reconstituie un climat auctorial de relativitate şi deficit existenţial, mai ales pentru personajele *insuficient maturizate*, dominate de limitele perspectivei. *Destine în impas* este o lectură accesibilă, adresată cititorilor preocupaţi de lumea care se află în continuă formulare şi re-formulare, cu personaje aflate de cele mai multe ori *la porţile propriilor destine* şi cărora autorul le declară dispus, tacit, să le ofere susţinere în identificarea soluţiilor necesare.

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

AMETISTE DE SEPTEMBRIE

VASILE CEL BLÂND

Aşa l-a botezat poeta Laura Caradima pe profesorul Vasile Ghiţescu. Mereu cu ţinuta pusă la punct, pomenitul nostru coleg venea agale la cenaclu, ne saluta pe toţi şi pe fiecare în parte. Asculta cu luare aminte ceea ce se citea, lua cuvântul şi începea cu evidenţierea reuşitelor textului citit. Nereuşitele erau subliniate cu blândeţe şi, adesea, pentru culoare şi consolarea greşitorului, cu anecdote din lumea boemei şi a vechilor cărturari. În acea vreme citeam cărţi despre Bizanţ, despre spiritualitatea acestui mare şi trist imperiu. Brusc mi-am dat seama că profunzimea spirituală a colegului nostru are filiaţie bizantină, că politeţea şi diplomaţia sa sunt adieri dinspre Cornul de Aur. Posesor al ştiinţei retoricii, Vasile Ghiţescu te „obliga", prin luările sale de cuvânt, să recunoşti că primul gest de patriotism este cunoaşterea limbii poporului tău şi folosirea ei corectă. Prozatorul Marin Tudor, perfecţionist din fire, nutrea în sinea-i un profund respect faţă de profesorul Vasile Ghiţescu. Uneori, Marin, ins dotat şi cu un sănătos umor ţărănesc, avea obiceiul, când îi eram oaspete, să-şi continue scrisul, netulburat de mine – el meşterea la fraze, eu fumam, liniştit, beam cafea şi citeam pasaje din vreo carte. Ei, bine, când te aşteptai mai puţin, Marin întorcea iute capul şi privea peste umăr, mimând teama. „Ce e, Marine ?" întrebam. „Mi s-a părut că Vasile cel Blând se uită să vadă dacă scriu corect!" Râdeam amândoi, cu poftă. După o vreme, am aflat mai multe despre profesor, de la Papa Octav: anii de lucru la Revista *Argeş*, unde a plivit, în calitate de corector desăvârşit, mii şi mii de pagini, în care s-au strecurat greşeli; peste altă vreme, am aflat că prozatorul Marin Ioniţă l-a numit „doctor de cuvinte pocite!" Prezenţa profesorului şi cuvântările sale în cenaclu au „divulgat" un intelectual rasat şi deplin, căruia îi găseai cu uşurinţă loc în deceniul de aur al culturii române – anii 1930-1940. Că era aşa, au demonstrat-o şi polemicile cordiale, pe care le purta cu Mihail Ilovici, Ion N. Voiculescu, Constantin Miu Lerca şi Mihai Ghiţescu. Profesorul Ghiţescu nu numai că, adesea, punea rânduială în cronologia unor întâmplări literare, când subiectele erau din deceniul pomenit, dar avea şi o mare capacitate de a construi sinteze şi punţi ideatice între „interbelic" şi problematica literaturii contemporane. Singurul care accepta cu greu exegezele profesorului Ghiţescu era Ion N. Voiculescu, la rându-i erudit, dar cu un spirit polemic exacerbat, adesea cu tuşe corozive, fără de care nu putea trăi. Anii au trecut şi am trăit două bucurii, legate de profesorul Ghiţescu. Prima bucurie – ambii avem câte un băiat – sunt de aceeaşi vârstă şi poartă acelaşi nume, Alexandru. Viaţa a făcut ca fiii noştri să fie nu numai colegi de liceu (arte plastice), dar şi buni prieteni. A doua bucurie – după 1990, prietenia mea cu Gheoghe Tomozei, sub conducerea căruia a lucrat profesorul Ghiţescu, a fost mai strânsă şi acesta mi-a relatat, după cum am mai spus şi cu altă ocazie, mai multe amănunte despre avatarurile sale în fruntea revistei *Argeş*. De fiecare dată, poetul ajungea într-un punct al amintirilor când mâhnirea îl cuprindea – „debarcarea" lui din fruntea revistei şi plecarea din Argeş. „Acum, după ani, mi-a spus cu doi ani înainte de a se prăpădi, îmi dau seama că am greşit faţă de toată redacţia, că mi se urcase la cap. Regret că am fost, adesea, nedrept cu fiecare în parte, dar cel mai mult regret că l-am nedreptăţit chiar pe acela care trebuia preţuit cel mai mult, pe Vasile..."

Pe 1 septembrie 2015 am vorbit cu profesorul Ghiţescu la telefon. La un moment dat, fiind sigur că l-a cunoscut îndeaproape pe profesorul Ovidiu Râureanu, întâlnit de mine, cândva, l-am întrebat despre acesta. Aşa am aflat că dl. Râureanu, admirabil om şi profesor (o vreme şi la Institutul Pedagogic Piteşti) s-a stins, bătrân, bolnav şi singur.

„POET FĂRĂ NOROC"

Prin 1979, cred, Virgil Diaconu, graţie unei prietene de-a lui, studentă la Institutul Pedagogic Piteşti, a aflat de existenţa unui cenaclu de poezie SF (science fiction), în cadrul institutului. Mi-a propus să mergem, să vedem ce şi cum e cu poezia fantastică! Am mers şi, dacă nu greşesc, parcă a răspuns invitaţiei lui şi prietenul Marian Barbu. Aşa l-am cunoscut pe Ovidiu Râureanu, de care m-am simţit atras nu atât pentru experimentul liric personal inedit, cât de faptul că profesorul era un povestitor spumant al vieţii literare interbelice şi postbelice. Era un adevărat magician, atrăgea tinerii în mrejele poveştilor, în plasele jocurilor de cuvinte şi construcţiilor literare ad-hoc. Se apropia de 60 de ani, ne povestea cu ironie fină amănunte dintre cele mai diverse, din trecerea sa prin de mult apusa lume a „poeţilor damnaţi." Tânăr şi spirit voluntar, Dl. Râureanu nu a scăpat prilejul de a frecventa şi „Sburătorul" lui Eugen Lovinescu. A scris în revista „Albastros", a lui Geo Dumitrescu, cel care a deschis calea neo-modernismului în literatură, începând cu anul 1941. Îl însoţeam pe profesorul Râureanu la gară şi până la sosirea trenului, la o cafea, în bufetul gării, rememora cu vervă întâmplări şi anecdote în care eroii erau: Dimitrie Stelaru, Ilarie Voronca, Constant Tonegaru, Ion Larian Postolache, Saşa Pană, Virgil Ierunca, Vladimir Streinu, Geo Dumitrescu, Zaharia Stancu, Marin Preda, Petru Dumitriu, Nina Cassian. Bărbat frumos, culant şi cozeur, în jurul profesorului roiau studente frumoase, nu neapărat aflate în dificultate şcolară, îl sorbeau din priviri, pe mine ignorându-mă cu totul, mai să cred că sunt invizibil! Cam la un an de când l-am cunoscut, profesorul Râureanu a poftit să se plimbe prin Piteşti. A venit în dimineaţa unei zile de toamnă, în care nu avea ore, cu primul tren. L-am aşteptat la gară şi de acolo am pornit, agale, vorbind, spre Centru. De acolo a vrut să meargă în zona Târgului din Vale – acolo avusese o iubită şi voia să-i mai vadă casa şi ceea ce a rămas din vechiul cartier de meşteşugari şi mici negustori. De acolo ne-am mutat în Sfânta Vineri, apoi în Crinului, Popa Şapcă şi Viilor, unde, spunea, locuiau florărese focoase, păzite de „gagii" geloşi. În Piaţa Ceair am zăbovit la un birt cu stuf, mici şi vin nou, abia înăsprit şi înmiresmat. În mai bine de două ore mi-a povestit, melancolic, drama multor intelectuali români, în perioada stalinistă. Ştiam câte ceva din familie, de la Ion Cincă şi Tedi Georgescu. Ovidiu Râureanu, în schimb, era o enciclopedie în materie de prigoana carcerală, trăise epoca din plin, scăpase ca prin urechile acului de închisoare – era văr primar cu Radu Gyr, poetul care, după cum se vede treaba, şi azi tulbură istoria contemporană. „Sunt un poet fără noroc, dragul meu, a zis, şi gazetar de convenienţă. Acum sunt profesor al întâmplărilor mute mutate-n zâmbet şi speranţă. Nu ştiu ce se va alege de voi, sărmanilor, mă tem că nu numai gloria vă va fi refuzată, dar şi viaţa normală vă va fi refuzată. Semnele vremii spun asta..."

Spre seară l-am condus la gară. A scos din geanta veche o carte: „Patmos şi alte şase poeme", de Ilarie Voronca, publicată la editura Vremea, în 1933. Mi-a dăruit-o şi ne-am despărţit cu o glumă a profesorului: „Suntem doi poeţi cu norocul amânat! Hai, că e mai bine, recunoaşte!" Cartea, bine întreţinută, am vândut-o prin 1984, pe o sumă frumuşică, când eram şomer în comunism şi strâmtorat la pungă! Mi-au mai rămas în minte versurile: „La scară tropăie armăsarul pe care vom goni spre alte linii/ Până ce toate peisagiile vor rămâne în cântec/ Cum rămâne sângele pe o spadă." De atunci nu l-am mai văzut pe profesor, dacă ar mai trăi, trebuie să fie trecut de 90 de ani...

ŢIGARA DE DIMINEAŢĂ

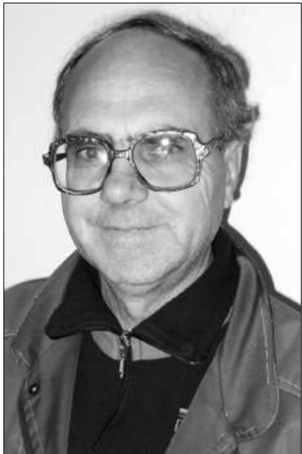
Se întâmplă că unor întâmplări din viaţa noastră nu le desluşim tâlcul decât mai târziu, peste ani, sau niciodată. Locuiesc, de peste 40 de ani, într-un cartier proletar, la etajul 3 al unui bloc sărman. La început, cartierul avea doar câteva blocuri, în coasta satului de pe Dealul Găvenei, demolat în mare parte. Vreme de 10 ani, dimineaţa, fix la ora 5, fumam o ţigară, în balcon sau la fereastră, ascultând cocoşii din gospodăriile vecinilor stingheri şi freamătul lin al zilei celei noi, cu gândul dus la satul meu, de care lăuntric nu mă puteam despărţi. Altfel spus, îmi imaginam că încep dimineaţa în satul meu, din ce în ce mai îndepărtat, o dată cu trecerea anilor. Cu timpul, cam în 4 ani, buldozerele comuniste au ras toate casele, dar eu am continuat ritualul dimineţii – o ţigară, rumoarea molcomă a dimineţii, voiaj imaginar prin Bărbăteştii mei de baştină. Cam după 10 ani am uitat, s-a dus din mine amintirea ultimelor case. În anul 2005 am ieşit la pensie. Ca un făcut, la ora 5 mi-am reluat fumatul în balcon sau la fereastră, cu gândul la cei care încă mai plecau la serviciu, gând care, după mai multe dimineţi a început să mă umple de nostalgie, să-mi arate că rostul meu pe pământ are alte tâlcuri. După o lună sau două, am observat că fix la ora cinci, în spaţiul dintre blocuri apărea un om gârbovit, mereu îmbrăcat la fel, cu aceiaşi paşi rari – acoperit cu o scrută cernită de atâta purtat, încălţat cu bocanci, cu capul acoperit de o pălărie ponosită. Se oprea lângă blocul vecin, aprindea o ţigară, aidoma mie, şi privea cerul dintre blocuri, pufăind rar. După care pleca spre strada apropiată şi dispărea din vederea mea. Ca şi mine, trecătorul necunoscut a trecut prin golul dintre blocuri, dimineaţă de dimineaţă, vreme de 10 ani, până în dimineaţa zilei de 3 septembrie a.c., când a apărut la ora 5, şi-a aprins ţigara, a tuşit de mai multe ori, s-a prins cu mâinile de piept şi s-a scurs pe pământ. Am luat o sticlă cu apă, am coborât din bloc şi am mers la el, cât de repede mi-a fost cu putinţă – omul gâfâia şi tuşea cu mare greutate. Văzându-mă, a dat să se ridice. L-am ajutat să stea în fund, i-am pus sticla la gură. A băut câteva guri de apă, a oftat, s-a prins de mâna mea, de parcă ne-am fi cunoscut de mult şi s-a ridicat. „Omule, i-am zis, te văd aici de vreo 10 ani, dimineaţa..." „Da, taică, aşa e, vin de vreo 20 de ani, vin să mai privesc cerul din curtea casei mele. Acu' e mai greu, că m-am obădat, am plecat pe 84 de ani." A plecat, ridicând mâna, în semn de salut, cu mare greutate, mâine nu ştiu dacă Moşul mai vine, dacă dimineţile noastre vor mai fi gemene...

Ovidiu Râureanu ... era o enciclopedie în materie de prigoana carcerală, trăise epoca din plin, scăpase ca prin urechile acului de închisoare – era văr primar cu Radu Gyr, poetul care, după cum se vede treaba, şi azi tulbură istoria contemporană.

Vasile Ghiţescu

Viorel Nica

Înscris fiind la Şcoala de caritate din Kadikoy, i s-a făcut milă de frățiorul său care „nu știa ce să facă în această lume întoarsă pe dos", înfățișându-se mai tot timpul intimidat și buimăcit, a fost educat în spirit nemțesc și, implicit, occidental, s-a pricopsit cu râie, s-a deprins să fie disciplinat, exigent față de sine și alții...

cronici

Cartea străină

De la răsfăț la prigoană

Publicînd *Portrait of a Turkish Family*, în 1950, Irfan Orga (1908-1970) a devenit în scurt timp un scriitor memorialist notoriu și valoros, dovedind că este de neîntrecut în arta evocării nuanțate și răbdătoare, că-și poate ține totdeauna din scurt puzderia de amintiri dionisiace sau apolinice, de profunzime ori de suprafață, contractate sau relaxate, că are multe de spus despre despre viața sa când mai domoală, când mai abruptă, totdeauna asumată în intensitate, că nu se sfiește să le spună lucrurilor pe numele lor adevărat, fără a încerca să le mistifice câtuși de puțin, că-i suficient de dotat spre a se explora în adâncime pe sine și, mai ales, spre a depune mărturie vibrantă despre complexitatea lumii orientale în care a trăit ba mai bine, ba mai rău, nădăjduind să se afirme ca o ființă sobră, delicată, temeinică, suplă, nicicând înclinată să se aventureze într-o direcție revolută, nicicând dispusă să se facă vreodată de rușine în fața semenilor săi.

Născut la Istanbul către sfârșitul primului deceniu al secolului al XX-lea, autorul textului memorialistic *Portretul unei familii turcești* (tradus, cu probitatea cuvenită, din engleză în română de Marius-Adrian Hazaparu și publicat de *Polirom*, în 2014) a copilărit într-o ambianță idilică, sub aleasa ocrotire a părinților și a doicii, a fost răsfățat deseori de bunici, și-a petrecut multe ore în visare, „ascultând țipătul slab al pescărușilor", s-a simțit „ca un mare om" atunci când bunica generoasă l-a luat la ea la hamam (baia publică), permițându-i să le vadă întâia oară pe femei „în toată goliciunea lor", să ia parte la îndeplinirea unui ritual lustral, menit să înlăture spiritele rele, s-a arătat cât se poate de curajos în timpul circumciziei efectuate cu puțin mai înainte de a împlini șase ani, a petrecut ceasuri minunate în bogata și variata grădină a unchiului Ahmet de la Sariyer.

Odată cu izbucnirea primului război mondial, copilul sensibil, binecrescut în fericita atmosferă familială, și-a dat seama de „existența unei ciudățenii, a unei forțe străine plutind deasupra familiei" sale, de „adierea rece a insecurității", și-a luat adio de la „un mod de viață care dispărea totdeauna din lumea asta".

Ca elev al Școlii franceze, și-a făcut „mulți prieteni noi", a fost pedepsit aspru pentru că îndrăznise s-o sărute pe Yasemin, s-a inițiat în tainele unei limbi atât de diferite de cea maternă prin sonoritate, limpezime, abundență lexicală, mod de frazare.

Întrerupându-și școala din pricina cataracticelor evenimente belice, s-a trezit pradă unor senzații neliniștitoare, s-a despărțit cu durere de unchiul Ahmet ce urma să plece și mai apoi să se prăpădească pe frontul devastator. De îndată ce tatăl atât de bun și de protector îi fusese chemat la centrul de recrutare, a plâns sfâșietor. În absența sa, a asistat neputincios la certurile dintre mama grozav de economicoasă și bunica risipitoare, a dat ajutor la muncile din bucătărie, și-a văzut bunica măritată a doua oară cu un domn fabulos de bogat, bun cunoscător al artei, dar rece de tot față de copii, s-a bucurat mult în momentul ivirii pe lume (în 1915) a surioarei Muazzez, s-a înfiorat văzându-și casa părintească preschimbată de „spionii inamici" într-un rug înspăimântător, mama profund răvășită, întreaga stradă mistuită de flăcările infernale. După cumplitul incendiu, s-a mutat cu ai săi în grandioasa, dar neprimitoarea casă a bunicului vitreg, s-a simțit lăsat de izbeliște, a rămas șocat de fantomatica înfățișare a mamei grav bolnave, tare descumpănite.

Descoperind (după mutarea într-o casă închiriată) că „lumea este un loc nemilos", și-a pierdut sentimentul siguranței și al stabilității, a avut prilejul să constate că „mama era o contradicție stranie, când moale ca o cârpă, când debordând de vitalitate", o făptură dornică să se emancipeze, curajoasă, întreprinzătoare, seculară, s-a inițiat „în misterioasa activitate pur feminină a dădăcitului", îngrijindu-se zilnic de frățiorul Mehmet și de surioara năzdrăvană, s-a văzut nevoit să suporte zile la rând „traiul laolaltă, înghesuit" (după întoarcerea buncii văduve acasă).

La aflarea sordidei vești că-i murise tatăl într-un mod defel eroic, mai mult decât umilitor, s-a întristat din cale afară, și-a văzut mama căzută într-o stare letargică, bunica asurzită, fratele cutremurat, sora nemaipomenit de agitată, a ridicat de câteva ori derizoria pensie acordată de autoritățile ingrate văduvei și orfanilor, a ajuns victima temporară a unui pedofil dezmățat, s-a minunat de istețimea buncii „în afacerea cu negustorul evreu", a fost cuprins de penibilul sentiment al abandonului năprasnic atunci când mama lui a început să lucreze la „atelierul armatei", s-a trezit „prigonit și neputincios în fața sărăciei ce-i afecta familia de la o zi la alta, delivrând-o subzistenței demenajante, de nu cumva chiar vexațiunii desființătoare.

Înscris fiind la Școala de caritate din Kadikoy, i s-a făcut milă de frățiorul său care „nu știa ce să facă în această lume întoarsă pe dos", înfățișându-se mai tot timpul intimidat și buimăcit, a fost educat în spirit nemțesc și, implicit, occidental, s-a pricopsit cu râie, s-a deprins să fie disciplinat, exigent față de sine și alții, să nu mai pună „întrebări stânjenitoare", să nu-și piardă timpul degeaba, s-asculte și să execute o seamă de ordine imperioase.

Întorcându-se acasă (în 1918), a leșinat de foame, a suferit văzându-și fratele învăluit de „umbra morții", a zărit primele aeroplane deasupra capitalei bombadate, sărăcite, babelizate, și-a văzut familia trecută de la traiul indecent la cel decent de pe urma iscusitelor broderii ale mamei, a prins gustul hoinărelii, a intrat ucenic la un frizer (Ali Bey), „bătrân și sadic", de la care n-a întârziat să fugă cât de curând, dorind cu tot dinadinsul să-și recâștige libertatea și demnitatea la care ținea ca la ochii din cap.

Atunci când a beneficiat de o „oportunitate grozavă" a intrat (în 1919) la Școala Militară din Kuleli, unde a făcut cunoștință cu ploșnițele și păduchii, și-a urmat „calea grea spre maturitate", a îndurat unele lecții mai plictisitoare ca pe o corvoadă insuportabilă, a învățat să se comporte soldățește, să trăiască mai degrabă într-o manieră spartană decât ateniană, să nu facă mofturi, să nu cârtească împotriva superiorilor, să se supună orbește oricărui comandant infatuat, să se roage intens, să-și ascundă repulsia, revolta, indignarea, nemulțumirea ori iritarea pricinuite de mizeriile curente.

În timpul adolescenței a cunoscut-o, fără a cuteza s-o prezinte familiei sale, pe Suna cu care mergea adeseori la cinematograf, se plimba prin cele mai frumoase locuri istanbulice. Transferat fiind la Școala Militară din Tokat, și-a continuat procesul de maturizare precipitată, s-a despărțit de fratele său, a călătorit pe mare, a circulat prin pustietatea ostilă, a fost „sufocat de un sentiment de frustrare", a experiențiat mirajul, a îndurat tot felul de lipsuri, s-a călit, formându-și calități precum: bărbăția, tenacitatea, rezistența, dibăcia, agilitatea, curajul.

După un an și ceva s-a întors la Istanbul, și-a revăzut familia dragă, și-a găsit iubita cu altul. În 1929 a fost primit la Colegiul Militar unde a mărșăluit „ca un robot", a învățat pe rupte, mai mult de nevoie decât de voie, s-a antrenat în condiții extrem de dure pentru a deveni un infanterist competent.

În calitate de „proaspăt ofițer" al modernizatei armate turcești, și-a dat silința să-și îndeplinească toate sarcinile de serviciu, s-a perfecționat, s-a adaptat rigorii cazone. Transferându-se de la infanterie la Forțele Aeriene, s-a mutat la Eskisehir într-o casă nouă (în a cărei grădină se afla un gheizer, dar nu se găsea atât de necesara apă potabilă), și-a adus familia cât mai aproape de locul de muncă spre a o putea ajuta în orice situație și spre a-i ameliora modul de viață readus încetul cu încetul pe calea normalității, și-a măritat frumoasa soră cu un gentleman din Ankara. În 1937 i s-a îmbolnăvit grav mama ce n-a putut fi vindecată decât de Femeia Înțeleaptă, bună cunoscătoare a unor mijloace terapeutice neconvenționale, magice.

În timpul celui de-al doilea război mondial, n-a ezitat să meargă pe câmpul de luptă, să participe la multe operațiuni de atac aerian. Aflat în permisie, și-a găsit mama internată într-un ospiciu psihiatric, halucinând, tratându-l „ca pe un străin" oarecare, blocându-i accesul în intimitatea puternic deteriorată, pregătindu-se să moară, pricinuindu-i una din cele mai dramatice amintiri dislocante, marcându-i profund felul de a fi, de a se comporta și de a se raporta celorlalți.

SORIN CALEA – UN POET TALENTAT ŞI DE PERSPECTIVĂ

Inginerul Sorin Calea este un nume mai puţin cunoscut în tumultoasa lume literară actuală, poate datorită faptului că munceşte şi scrie într-unul dintre satele aparţinătoare comunei Valea Iaşului, din apropierea municipiului Curtea de Argeş, deşi este autorul câtorva cărţi de proză şi poezie precum: „Sufletul ca o perdea", „Cuvântul, ecoul tras de urechi" – versuri şi proză, ”Sărutul perlă, la suflete pereche" – roman, ”Ard în silabe", „Nopţi catalane" şi „Un gest".

El se prezintă însă ca un creator modern, cult şi talentat, conectat la mijloacele de comunicare în masă, cu legături bogate şi cu o încredere convingătoare în arta scrisului.

Prezintă chiar avantajul de-a recepta direct freamătul naturii înconjurătoare, de-a se adăpa la frumuseţea sufletului ţărănesc, de a-şi trăi plenar sentimentul unui om liber, dedicat muncii sale de inginer şi vocaţiei sale de scriitor.

Am la îndemână trei dintre ultimele lui volume de versuri: „Nopţi catalane" şi „Un gest", ambele apărute în anul 2013, la editura craioveană Contrafort şi „Altceva", tipărit în anul 2015, la editura Grafix, tot din Craiova.

Despre cartea „Nopţi catalane" profesoara Elena Eşeanu Şebănescu afirma, pe bună dreptate: ”Poate că aceasta este lecţia poeziei lui Sorin Calea: o poezie cu mostre de conştiinţă, legată de toate nuanţele existenţei, de la bucurie, fericire până la durere, înnegurarea fiinţei, toate vibrând în sufetul creatorului aşa cum într-un tablou de Monet culorile suferă în multiplicare mişcarea aerului din jur" (p. 14).

Nuanţe diferite sunt desprinse din volumul „Altceva", de profesoara Florica Popa: ”Aşadar poetul îşi caută mereu alte noi căi de a recepta ceea ce îl înconjoară, de a-şi exprima preaplinul sufletesc şi de a ieşi din rutina obişnuitului prin altceva"(p.7).

Talentul care reiese din versurile sale mă îndreptăţeşte să afirm că poetul la care mă refer merită şi poate mai mult în sfera ecoului cultural de anvergură.

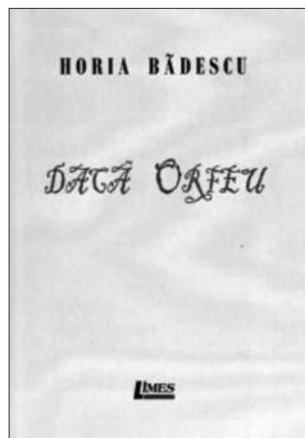
De aceea, voi face câteva referiri la această ultimă carte, afirmând că poeziile lui Sorin Calea se prezintă firesc, într-o armonie încântătoare a cuvintelor, pe firul unor idei inspirat: ”E prea târziu ca să-mi ceri inima / În schimbul inimii tale, / A fost o vreme când viaţa mea / Era ca un mugur, / Închizând în el întreaga-i mireasmă"(*E prea târziu*, p. 30).

Autorul este încântat de limpezimea de izvor a unor idei despre care scrie – şi care străbat spre lumină parcă de la sine: ”La miezul aprinselor lumini / S-ajung mereu victorios, / La temelii, la rădăcini, / La frunze, flori şi la miros (*Altceva despre poezie*, p.18).

Sorin Calea nu scrie mult, însă scrie bine, adică în momentele în care preaplinul său sufletesc se cere exprimat, ca o dăruire pentru ceilalţi. Altfel spus, vă mărturisesc sincer că am avut prilejul să parcurg paginile unui liric de primă mână, în perspectiva căruia cred cu sinceritate.

UN INTERESANT DIAOG LIRICO-FILOSOFIC CU SINE ŞI CU ALŢII

■ **Horia BĂDESCU, „Dacă Orfeu,"**
Editura *LIMES*, Cluj-Napoca, 2015

Horia Bădescu are un mod poetico-filosofic de abordare a marilor teme existenţiale şi de creaţie, care ne poate inspira pe mulţi dintre noi. La orice s-ar referi, el ni se adresează într-un limbaj elevat şi bine ales, cu expresii reprezentative, specifice marilor creatori şi cu numeroase trimiteri la gândirea filosofică, mituri, tradiţii şi metode creative. Poetul pluteşte ca un nufăr pe ape, chiar şi într-un volum de eseuri şi interviuri, ori prezentarea de ansamblu a unor mari scriitori europeni, cum întâlnim şi în acest volum numit „Dacă Orfeu" – tipărit de curând la prestigioasă editură clujeană Limes.

Totul în sine este sugestiv şi generator de largi deschideri estetice: adverbul (sau conjuncţia) „dacă", luat cu sens dubitativ, cere de la sine un verb (acţiunea) sau stabileşte o relaţie (prietenia). Este elementul afectiv de reunire a ideilor ori operelor unor creatori de prestigiu, ajunşi culmi de referinţă – tocmai ca să trezească în mintea cititorilor o curiozitate şi mai mare, spre imboldul de lectură inteligentă şi instructivă.

Dacă presupunerea mea pare logică, deschizând o altfel de cale spre o lectură elevată, devenind convingătoare, alăturarea acestui cuvânt la substantivul propriu „Orfeu", amplifică, deodată, posibilitatea unei interpretări aparte, o abstracţie filosofică demonstrativă, adică un dialog superior pe marginea aceloraşi teme.

Astfel, aflăm că: ”Orfeu a îmblânzit fiarele prin cântec, prin lirismul lui. Este omul mai prejos decât acestea pentru a rămâne surd la glasul lui Orfeu, la glasul poetului, la propriul său glas ?" (p.30).

După această întrebare retorică (şi incitantă), vom afla şi părerea autorului: ”Merită a-l învăţa pe celălalt că istoria poeziei nu este, într-adevăr, altceva decât istoria fără istorie a sufletului omenesc, propria lui istorie". Fiul dascălului de la Arefu, Gheorghe Bădescu, cel mai vestit orator de pe Valea Argeşului, al cărui nume a fost preluat ca titlu de glorie de actuala denumire a şcolii din sat, devine, pe neaşteptate, pilduitor şi didactic: ”Trebuie învăţat că poezia este întâlnirea omului cu sine însuşi, cel adevărat, dar şi cu celălalt şi că poemul este spaţiul acestei împărtăşiri şi acestei comuniuni" (*Dacă Orfeu*, p. 32).

Deci, o invitaţie la poezie, cugetare şi sensibilizare prin creaţie, pentru că: ”Sunt sigur că dacă cineva i-ar fi pus vreodată lui Orfeu străvechea şi mereu actuala întrebare: ”Ce politică faci dumneata, domnule Orfeu?" acesta a fi răspuns: „Politica inimii, care e starea de revoluţie a conştiinţei, adică voinţa de a fi noi înşine" (p.32). Prin subtila introducere a cuvântului „politică", autorul ne aduce deodată într-un prezent, pe care ne sugerează că nu-l agreează.

Dar, în volum, această lămurire vine după alte câteva eseuri pregătitoare, precum: ”Poezia şi fiinţa", „Marea iluzie", „O oră de linişte" – din eseu în eseu, urcând pe treptele cunoaşterii superioare a destinului artistic, până când ajungem la „Fascinaţia abisului", unde întâlnim nişte definiri uluitoare: ”Poezia este întemeierea Fiinţei prin Verb, deci, din cântec, din cuvânt, din ceea ce-i rostit înseamnă ieşirea din Fiinţă" (*Fascinaţia abisului*, p.54). Aici întâlnim o altă metodă didactică, de profet al neamului – şi anume accentuarea sensului unor cuvinte prin scrierea lor cu majuscule.

Afirmaţia trebuie acceptată cu sensuri multiple (uneori pe invers, ca o formă de-a te îndemna să ai propriile opinii): a rămâne în cânt presupune un dans spre spaţiul divinităţii, adică a tinde mai presus decât orice năzuinţă profană!

Un îndemn pe care Horia Bădescu l-a rostit cu prilejul unei comunicări la Bienala Internaţională de Poezie – adică o contribuţie a Poetului Român în faţa celorlalţi lirici europeni, o manifestare superioară a concepţiei carpatine, a unui Poet Gânditor şi Sincer, către toţi ceilalţi de-o seamă cu el: „Fiinţa – înfiinţând e Fiinţa chemându-se pe sine însăşi în existenţa sa, iar cuvântul este Logosul Încarnat. Dar Verbul, verbul de dinainte de facerea lumii, verbul de dinaintea Verbului, Logosul în sine se numeşte tăcere„ (*Fascinaţia abisului*, p. 56).

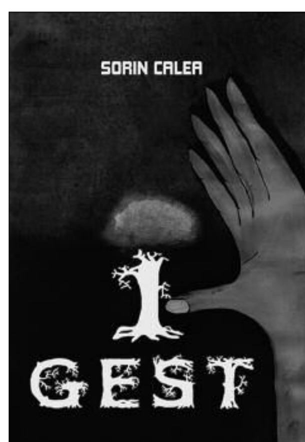
Cred că poetul sugerează acea mare tăcere, necesară asimilării spirituale a ideilor înalte.

Aprofundarea unor astfel de gânduri la Horia Bădescu se face treptat: ”Abia când am înţeles cum trăiesc şi mor cuvintele, abia când am văzut cum se poate minţi, cum se poate trăda, cum se poate ucide chiar cu cuvintele, abia când mi-am dat seama că, în sine, muzica lor nu face doi bani în afara adevărului, că nu pentru a-l înjosi, a-l profana şi a-l batjocori, ci a-l înălţa pe om ne-au fost date cuvintele, chiar atunci cred, am ajuns la literatură„ (*Poezia – memorie ontologică*, p. 16).

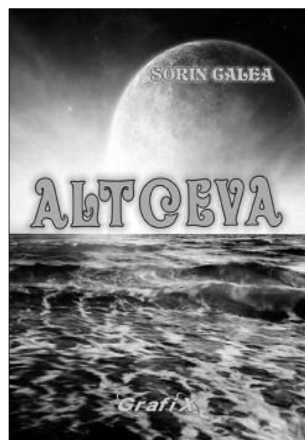

Evident că astfel de eseuri nu pot fi povestite sau altfel interpretate, efortul nostru mărginindu-se doar la dezvăluirea sensurilor de bază ale cunoaşterii artistice, ca în „Marea Iluzie": ”Rolul poeziei în cunoaşterea şi dezvoltarea universului şi vieţii ar fi atunci acela de a-i reda omului conştiinţa limitelor sale şi a-l orienta către un demers revelatoriu, către ideea că importantă este nu definirea adevărului ultim, ci conştiinţa faptului că acest adevăr există" (p. 24).

Deşi ideile abordate de Horia Bădescu în acest volum îndeplinesc un rol caleidoscopic, ele sunt moderne, originale şi incitante, fără a se desprinde de tradiţionalul firesc al creatorului, ca în „O oră de linişte", unde îndemnul este rostit adecvat, asemenea celebrelor „Prelecţiuni" junimiste: ”Ai grijă de cuvintele dumitale, domnule poet! Ai grijă ce faci cu cuvintele dumitale! Fiindcă adesea Cuvântul devine mut prin atâtea vorbe. Nu uita, domnule poet, că e nevoie totdeauna de rugul tăcerii pentru a auzi cuvintele care ard, cuvintele adevărate! Nu uita că ţie ţi-au fost încredinţate cuvintele Omului! Eşti gata să-i oferi ora lui de linişte, ora lui de pace ?" (*O oră de linişte*, p.28).

La fel de important mi s-au părut eseul despre Umanism, pornit de la estetica eminesciană şi ajungând la manifestul propriu-zis al cărui text este reprodus, ca semn de aprobare şi alăturare: ”Recunoaştem fiinţa umană ca subiect autentic al formării sociale şi utopia ca spaţiu şi o alternativă a ştiinţei" (*Umanismul solidar*, p. 63).

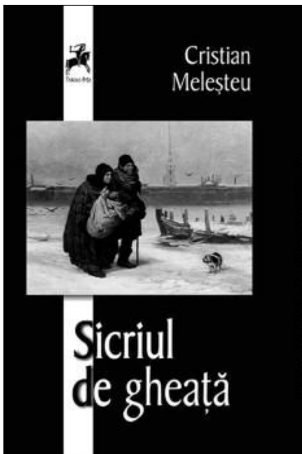

Cea de a doua parte a cărţii, prezentată sub titlu „Starea de veghe", cuprinde recenzii, articole, interviuri şi dialoguri cu mari personalităţi culturale ale lumii ca: Valeriu Anania, Paul Aretzu, Fermin Heredero, Adrian Popescu, Roland Reutenauer şi alţii – dar această secţiune poate fi considerată deja o altă carte, care ar cere o zicere aparte. Până acum m-am străduit doar să stabilesc o punte afectivă între poetul Horia Bădescu şi eseistul din pagina a treia al revistei ”Curtea de la Argeş", care ne onorează prin prezenţa sa în fiecare număr.

ION C. ŞTEFAN

„SICRIUL DE GHEAŢĂ” de CRISTIAN MELEȘTEU... SAU DESPRE ONIRICUL LUMINII

Cartea e necesar a fi nu doar citită, ci mai ales re-citită, pentru o mai bună pătrundere a substraturilor lumilor onirice ale acţiunilor umane.

Volumul de proză *„Sicriul de gheaţă”,* al scriitorului Cristian Meleşteu, apărut la Editura „Tracus Arte”, Bucureşti, 2014, poartă semnul luminii într-un spaţiu al transpunerii realităţii satului contemporan, post-decembrist, într-o pluralitate a lumilor onirice. Motivul iernii nu poartă în sine absenţa luminii, ci reflectarea ei, în perspectiva deschiderii dinspre real în şi spre iluzionar. Această perspectivă conturează o spaţialitate nu sferică, nu cilindrică, nu rotundă, ci una dreptunghiulară (datorită apetenţei pentru misterul, pentru imprevizibilitatea unghiurilor), în dorinţa de a lăsa posibilitatea transpunerii vieţii cotidiene rurale în imaginarul fantasticului.

În această ordine de idei, naraţiunea structurată pe opt planuri de încadrare, pe opt fascicule de consistenţă *(„Despre satul în care zăpada a uitat să vină sau Despre visul care aştepta un somn”, „Despre musafirul care a uitat să plece sau Despre visul alb care a refuzat şosete de lână tricotate fiindcă aveau prea multe culori”, „Despre porcul care a crezut că trece de Crăciun sau Despre vechea iluzie a nemuririi”, „Viitorul e o pasăre cu o aripă mereu în trecut sau Deşi ocolit de toţi, satul primi totuşi vizita Crăciunului”, „Uneori, căruţele pot căra şi vise”, „Despre bătrânul târg fără reclamă pe facebook”, „Despre cel care a vrut să treacă marea într-o bărcuţă cu vâsle”, „Jurnalul unei ore care şi-a pierdut minutele”),* ascunde, precum într-un Plurivers necunoscut, o pseudo-realitate pierdută, cu numeroase alte lumi, reale sau onirice. În această pleiadă de posibile existenţe, lectorul este trecut, ca printr-un castel cu numeroase camere, cu nesfârşite paliere, dintr-o existenţă într-altă existenţă, pentru ca, într-un final, o singură lume, o alta şi parcă mereu aceeaşi lume, o unică şi nedezminţită realitate, să se aşeze guvernatoare, peste mareea de alb a zăpezii. În acel final apoteotic, însăşi seva, esenţa zăpezii, care este simbolizată prin acea necunoscută sau prea puţin cunoscută apă *(sui-generis)* de mare, îşi pierde şi ea, în esenţa ei, seva propriei existenţe, şi anume sarea (privită ca sevă a pământului, a consistenţei omului, a perenităţii vieţii).

Jocul de zaruri din final reprezintă conglomeratele de motive ale acţiunii personajelor, precum o înşiruire de fapte care, nefiind aleatorii, poartă cu toate acestea influenţa mărcii hazardului. Nimic nu este întâmplător şi, totuşi, valul, simbolul mării, substratul zăpezii, se angrenează şi se antrenează mereu în acest spasmodic joc, deşi nu întotdeauna reuşesc să câştige nici măcar aceia care par să domine naraţiunea evenimentelor, devenind ei înşişi o victimă a Fortunei, care constituie miezul de foc al jocului şi al întâmplării.

Motto-ul volumului de proză, format din versurile lui Tristan Tzara *("Clopotele răsună fără noimă şi noi la fel/ Plecăm cu plecările, sosim cu sosirile"),* realizează o aşezare domoală, în matca obişnuită a cotidianului, a tuturor neobişnuitelor trăiri şi angoase mascate ale personajelor. Prin acest motto, ca printr-o punte de legătură, se aranjează într-un puzzle misterul şi diurnul, nocturnul şi ludicul, visul şi rutina de zi cu zi a vieţii.

Personajele prezentului volum de proză formează o lume colorată, chiar dacă sunt înscrise unui areal rural, cel al satului, ele implicând uneori trimiteri simbolice spre alte meleaguri, spre alte stări, spre alte trăiri, fapt care denotă o legătură cvasi-permanentă între localitatea ameninţată de zăpezi şi de gheaţă, a locului, şi spaţiile europene şi trans-europene. Personajele sunt caractere complexe, unele grave, altele bufonice, unele deteminante, altele doar determinate, dar întotdeauna bine conturate şi de o vivacitate aparte. Ele sunt prezentate în general în tabere antitetice, precum într-un război total, din care poate ieşi învingătoare doar o parte, doar un anumit grup din marea masă a celor ce vieţuiesc în paginile prozelor...

Miracolul satului constă într-o adevărată metanoia: satul, cel care în mediul de vieţuire nord-vestic era declarat ca fiind muribund, şi-a transformat încadrarea dinspre singurătate şi moarte spre viaţă şi familie, iar neşansa cunoscută de tânărul încadrat în trupa de mercenari a statului vestic, nu face altceva decât să creioneze imaginea satului sub asediul iernii, ca reprezentând un creuzet, un catalizator figurativ al lumii întregi. Dintr-un spaţiu damnat, acest sat devine un centru empiric al universului. Parcă toată zăpada, frigul, gerul, îngheţul ar dori să stingă, să şteargă această aşezare, care poartă în sine complexitatea vieţii umane, însă, în pofida a tot şi a toate, ea rămâne învingătoare.

Numele utilizate poartă rezonanţa spaţiului tradiţional românesc, denumiri ca Pătru, Fănel, Safta, Bucur, Anton, Marin, Sandu etc., care nu fac altceva decât să descopere o realitate mereu actuală a unui sat întotdeauna contemporan. Acest spaţiu se descoperă ca fiind un prim univers, din care se poate face o trecere în lumile onirice. Zăpada, chiar dacă poartă în interiorul ei cauzalitatea reflexiei, se descoperă ca fiind constituită doar din lumină, din acel amplu simbol al învierii umane, al regenerării prin transcenderea spre alte lumi, imaginare, posibile, virtuale, onirice.

Liniaritatea interferenţelor limesurilor spaţiilor temporale reale sau onirice o constituie desfăşurarea acţiunilor susţinute de o multitudine de personaje, care poartă semnul dominaţiei zăpezii ori a prezenţelor cosmice, cum ar fi, de exemplu, luna. Această dependenţă transpune simbolul metamorfozărilor umane, dintre arena realului vieţii, personificat de căldură şi arena realului morţii, reprezentat de zăpadă, gheaţă, îngheţ. Singura posibilitate de supravieţuire este transformarea. Aceasta poartă alternanţa laturii spirituale, deseori denumită în volum ca fiind sentimentul uman de iubire, cu aspectele sale de grijă, de atenţie, de apărare, de afecţiune, de răbdare, de dor, de patimă, de durere, de plăcere, de sacrificiu şi a laturii animalice, instinctuale a vieţii, de reproducere, de foame, de sete, de supravieţuire. Toate aceste aspecte şi această alternanţă sunt întruchipate de personajul Hugo Wolf. Prezenţa sa este una care disimulează numeroase treceri dinspre real înspre fantastic. Numirea sa, ca fiind *„omul-lup care poposise în satul lor”,* denotă intersectarea planurilor reale şi onirice ale naraţiunii. El este epicentrul dialogului uman cu cataclismul iminent, care periclitează existenţa umană. Poate fi călăuza dinspre planul vieţii omeneşti spre planul oniric, al lumii celor care au trecut în legendă. Cu siguranţă este raportorul mitic al continuităţii existenţei în orice plan al fiinţelor vii, ca fiind cel care arată calea de transcendere umană spre alter-uman.

Pătru şi Safta sunt cele două repere care ajung să închidă cercul trăirii umane. Pătru ca fiind Petru, cel care poartă cheile, ca şi cel care deschide uşile spre lumile şi luminile eternităţii, iar Safta ca realitate umană a spaţiului tradiţional, cea care este purtătoare de viaţă, ca fiinţare a unei Eve autohtone.

Imaginea Sfântului Vasile, descoperită prin icoana sa, apare ca o necesitate a unei exorcizări a trecerii, un act cultic, sacru, care determină o interiorizare umană de intensă profunzime. Singura posibilitate de rupere de influenţa oniricului animalic, a psihicului uman, o constituie acea formă de autocunoaştere, aceea a introspecţiei umane.

Dacă în mod uzual porţile spre alte spaţii se află sub imperiul necunoscutului, a ascunzişului, pentru scriitorul Cristian Meleşteu lumina devine poartă spre lumile onirice ale transcenderii realului în perspectiva redescoperirii persoanei umane, a existenţei sale şi a raporturilor de interacţiune socio-umană a acesteia cu celelalte fiinţe, fie ele reale sau onirice. Lumina devine o cale de trecere, nu doar spre alte lumi, ci şi spre alte planuri de receptare şi de procesare a specificului personajelor şi a evenimentelor, a întâmplărilor conţinutului filelor cărţii, ale volumului de proză *„Sicriul de gheaţă”.* Cartea e necesar a fi nu doar citită, ci mai ales re-citită, pentru o mai bună pătrundere a substraturilor lumilor onirice ale acţiunilor umane. La o primă lectură, doar lumea reală, cu fine nuanţe fantastice, poate fi descoperită. Fiecare re-lecturare descoperă noi şi noi spaţii, noi valenţe ale acţiunilor omeneşti, alte şi alte acţiuni şi re-acţiuni, multiple interferenţe umano-onirice. Volumul de proză *„Sicriul de gheaţă“* este ca un puzzle al sferelor lumilor reale şi onirice, care se compun într-un Multivers al existenţelor umane. Fiecare frântură de timp şi spaţiu din acest amalgam complex de trăiri umane poartă marca dependenţei de anterioritatea manifestării sale şi deschide perspectiva unei noi compuneri ideatice.

Aşadar, volumul *„Sicriul de gheaţă”* al scriitorului Cristian Meleşteu, apărut la Editura „Tracus Arte”, Bucureşti, 2014, reprezintă o simbioză a ceea ce se conturează ca fiind, printr-o bogată descriere, multitudinea lumilor onirice şi a pluralităţii realităţilor spaţiului rural post-decembrist, într-o realizare de reflectare complexă a lumii contemporane, dintr-o perspectivă o muncii literare laborioase, a autorului, a expandării trăsăturilor umane prin însufleţirea personajelor care le realizează, toate construite într-o saga de familie, intens impregnată de umanism, de umanitarism, de existenţialism.

VICTOR CONSTANTIN MĂRUȚOIU

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

Ardumaș cântec târziu

luica trenului di şanţu care taie încă maţu
spovedind crucii de cuc şi rupând şalu la nuc
glasului subţirelui haina-ntunecatului
ştirba lunii dodii rupte pă mini sa ma iar pupe
frica hoitului târziu dinspre ţipirig e viu
şi de druga răului lupii nasc târziului
mortul depărtatului

mică e distanţelor toată cârga porţilor
şi de-ar fi de rupt în două dumicatul dinspre rouă
numai mie de păstrat şi doar ţie de uitat
pârgul tot de spintecat
care m-o fi blestemat

scriu acasă nu-mi răspunde nimeni a
gura muşcă lacrima
troica vase de pământu
iar a plâns prin lume gându

cronici

Leonid Dragomir

Biblioteca de filozofie

A fi versus a avea

Citită acum în 2015, cartea din 1976 a lui Erich Fromm *A avea sau a fi?* (trad. de Octavian Cocoş, Ed. Trei, Bucureşti 2013) m-a surprins prin exactitatea diagnosticului pus de filosoful şcolii de la Frankfurt, dar mi-a şi produs un sentiment de zădărnicie fiindcă semnalul de alarmă tras de el nu pare să fi avut cine ştie ce efecte. Lumea şi-a urmat cursul indiferent de criticile sau soluţiile propuse de filosof. Rămâne totuşi actuală pentru anumite spirite, tot mai rare, distincţia dintre a avea şi a fi ca moduri de viaţă diferite care generează caractere şi tipuri de organizare socială opuse. A avea implică dorinţa de posesie şi de dominaţie, pe când a fi se referă la acea modalitate de existenţă „în care omul nici nu *are* nimic, nici nu *tânjeşte să aibă* ceva, ci este mulţumit îşi foloseşte talentul în mod productiv şi este una cu universul (sublinierile aparţin autorului)". Fromm este conştient de faptul că fiinţa umană nu poate trăi exclusiv în a fi. Problema e însă că în societatea capitalistă a vremii sale, şi poate mai mult în cea informatizată de astăzi, singura dimensiune a vieţii umane pare a se reduce la a avea. În felul acesta s-a trecut de la o societate bazată pe persoane, la una întemeiată pe lucruri. Desigur, ambele tendinţe sunt prezente în fiinţa umană: a avea este înrădăcinat în biologic, ţinând de instinctul de supravieţuire, în timp ce a fi îşi trage forţa din nevoia de a depăşi izolarea prin relaţia cu ceilalţi. Putem noi decide care dintre cele două orientări să predomine în viaţa noastră, ştiut fiind că suntem determinaţi atât de instinctual şi inconştient, cât şi de condiţiile socio – economice? Răspunsul lui Erich Fromm este destul de optimist: ca indivizi avem libertatea de a depăşi constrângerile biologice sau sociale, trăind de exemplu pentru bucurie şi nu pentru căutarea plăcerilor. Distincţia aceasta este iarăşi importantă mai ales că mulţi confundă înţelesul celor doi termeni. Conform lui Fromm plăcerea constă în satisfacerea unei dorinţe urmată de obicei de dezamăgire, tristeţe, pe când bucuria este sentimentul ce însoţeşte activitatea de creştere interioară a omului. „Bucuria, spune frumos autorul, este strălucirea ce însoţeşte faptul de a fiinţa." Deşi trăim într-o lume a plăcerilor lipsite de bucurie, putem alege calea de a încerca să devenim noi înşine (sentimentul trăit în acest proces este bucuria) în locul plăcerilor provocate de a poseda şi de a domina. Între cele două niveluri individual şi social, Fromm plasează un al treilea, cel religios. Şi aici se poate distinge între o religie centrată pe autoritate paternalistă în care predomină o concepţie juridică despre greşeală şi ispăşire[1] şi una de factură mistică, unde păcatul îl constituie separaţia astfel încât nevoia primordială nu este de iertare (în sensul juridic), ci de vindecare realizată prin iubire. Evident prima formă ţine de a avea, iar a doua de a fi. Distincţia aceasta subîntinde şi alte aspecte ale vieţii omului inserat în societate, precum teama de moarte, ce poate fi depăşită prin trăirea în prezent şi nu în trecut sau în viitor, producându-se astfel eliberarea de sclavia temporalităţii specifice lui a avea.

Psihanalist de formaţie, Erich Fromm contestă teza lui Freud după care caracterul unui om se explică aproape exclusiv prin experienţele din prima copilărie. Dimpotrivă, susţine el, experienţele ulterioare, sociale mai ales, îşi pun decisiv amprenta asupra psihicului individului deci şi asupra caracterului. Pentru trecerea de la o societate dominată de a avea la una orientată în jurul lui a fi este necesară de aceea şi o transformare a societăţii în întregul ei, deci o revoluţie chiar dacă nu bruscă, ci treptată. Soluţiile propuse de fiosof se întemeiază pe o combinaţie de marxism şi psihanaliză, vizând aşadar schimbarea concomitentă a individului şi a mediului. Ar fi, susţine el, nevoie de un nou umanism şi de o democraţie, nu de spectatori, ci participativă pentru a nu cădea într-un soi de "fascism tehnocratic" în care omul este masificat, răpindui-se dimensiunea interiorităţii.

În finalul cărţii, el oferă câteva sugestii pentru edificarea unei societăţi mai umane pe care le putem citi astăzi ca repere pentru înţelegerea îndepărtării societăţii noastre de nevoile adevărate ale omului[2]. Voi cita un pasaj mai lung care poate pune sub semnul întrebării unele dintre premisele consumismului contemporan: "Una dintre obiecţile cele mai serioase referitoare la posibilitatea de a depăşi lăcomia şi invidia, şi anume că puterea acestora este inerentă naturii umane, îşi pierde mult din greutate la o examinare mai atentă. Lăcomia şi invidia sunt atât de puternice nu din cauza *intensităţiilor inerente*, ci din cauza dificultăţii de a rezista presiunii publice care te determină să fii lup printre lupi. Dacă vom schimba climatul social şi valorile pe care le aprobăm sau le dezaprobăm, atunci trecerea de la egoism la altruism nu va fi atât de dificilă".

Astăzi, când nu se mai practică aproape deloc, deşi există bineînţeles şi excepţii, o critică globală a capitalismului şi a democraţiei ce-i stă la bază, ci doar critici punctuale, mai mult sau mai puţin inofensive, cartea lui Erich Fromm are măcar meritul de a ţine trează în noi acea revoltă[3] în absenţa căreia pericolul căderii în inuman este mai apropiat decât credem.

Psihanalist de formaţie, Erich Fromm contestă teza lui Freud după care caracterul unui om se explică aproape exclusiv prin experienţele din prima copilărie.

Note

1 Fromm acuză protestantismul, în special pe Martin Luther, că a exclus elementul maternal din religia creştină.

2 O detaliere a posibilelor căi către a fi, precum şi o critica a pseudosoluţiilor se poate citi într-o altă carte a lui Fromm, *Arta de a fi* (trad. de Raluca Hurduc, Ed. Trei, Bucureşti, 2013), alcătuită din capitole neincluse în *A avea sau a fi?*

3 „Atâta vreme cât internalizăm structura de autoritate a societăţii noastre, adoptăm de fapt un mod de existenţă bazat pe a avea", scrie autorul.

Carte nouă

Marian Oprea – *Şi aeru-i erotic* (Editura *WALDPRESS*, 2015)

Marian Oprea este un poet timişorean care scrie pe-o singură coardă, dar cu mare virtuozitate, ca un Paganini liric: scrie doar pe temă erotică. El este şi autorul unor antologii poetice pe aceeaşi temă. Titlul plachetei recente cam spune totul despre tematica îmbrăţişată de poet. Iată un fel de artă poetică a lui MO: „pentru omul matur normal sexu e ceva firesc natural (mintea/complică totu) ele-l vor pe făt-frumos ei pe ileana-cosânzeana/cu libidou de mână mă plimb în fiecare ceas din săptămână/culoarea ce-mi bate iubito la geam/e aur sau păr pubian". De observat că, intenţionat, poetul nu ortografiază articolul hotărât, din motive de oralitate expresivă. Marian Oprea este şi uşor pervers, imaginaţia lui în materie de erotism nu are limite, visând cu ochii deschişi de pildă şi la un *menage a trois*: „ne place fără s-o cunosc/pentru ea şi cu mintea ţin post/m-apropii cu bun simţ de căsnicia lor/ce creşte-n spirală/prieten m-aş vrea cu soţu ei/s-avem multe-n comun în trei/(e testu la care am căzut şi se repetă)/iubita noastră-i raza ra/pe google o găsiţi cu sânii-i văzătoare/trezindu-ne din somn şi aşteptare". Lirismul lui Marian Oprea se află pe linia subţire dintre naivitatea genuină şi candoarea bine jucată ca-n această scrisoare de dragoste: „am găsit poza ta/şi o vedere din Galvestou's/cu câteva rânduri/nu mai ştiu nimic/despre tine/o urmă ştearsă-i viaţa mea/într-un tricou negru/te sprijineai/de un zid melancolic/în stânga (îţi atârna) umbra/mai încolo oceanu/şi magnolii în floare/un bărbat te-a filmat/din când în când/poate că te priveşte/nu mai ştiu nimic/despre tine/mă cuprinde ciuda/resemnarea/şi doru". Marian Oprea este un simpatic cântăreţ al iubirii în aspectele ei „vinovate". **(DAD)**

Mariana Şenilă-Vasiliu

Claude Monet, 175 de ani de la naştere

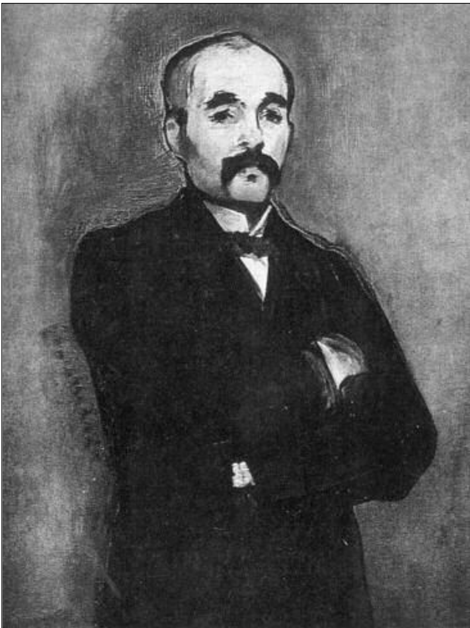
Naşterea capodoperei (II)

„Tehnicile variază... Arta rămâne aceeaşi: ea este transpunerea voită şi sensibilă a naturii”

Claude Monet

Cazul „Nuferilor” lui Monet este unic în pictură. Nicicând până la Monet, şi nici după el, niciun artist nu a modelat cu propriile-i mâini peisajul ce urma să-i servească drept motiv esenţial pentru arta lui. Pictorii s-au mulţumit să reprezinte motivele din peisaj pe care le găseau de-a gata în natură, aşa cum a procedat însuşi Monet la începutul carierei sale artistice. De fapt, în cazul său, cuvântul „carieră” nu are cuprinderea necesară spre a defini devastatoarea pasiune pentru pictură şi în mod special pentru culoare căreia i-a închinat întreaga viaţă. Marea cotitură în existenţa şi arta sa a fost momentul în care s-a stabilit definitiv la Giverny şi când, în urma vânzării tablourilor sale, a beneficiat de o bunăstare care i-a îngăduit capriciul de a-şi modela spaţiul care avea să devină „grădina acvatică”, motivul suprem al picturii lui în următorii 30 de ani. Bunăstarea financiară i-o datora negustorului de artă Durand-Ruel, acelaşi despre care Monet spunea că l-a „scos din foame” pe vremea când era un anonim a cărui pictură era respinsă la Saloanele oficiale şi era nevandabilă. În acele momente dramatice salvarea a venit de la Durand-Ruel care, mirosind talentul neobişnuit al lui Monet, l-a sprijinit aşa cum a făcut-o până la capăt. Neobişnuitul succes avut după expoziţia de la galeria de artă a lui Durand-Ruel, din 1890, s-a încheiat cu vânzări spectaculoase care l-au scutit pe viaţă pe artist de torturantele griji care îl măcinaseră până începuse să fie recunoscut. Odată stabilit la Giverny cu numeroasa-i familie (doi fii din căsătoria cu Camille şi şase, aduşi de Alice, a doua soţie, din căsătoria anterioară cu Ernest Hoschedé!), Monet s-a apucat de... grădinărit. Şi-a mărit domeniul reşedinţei prin achiziţionarea unui teren din preajmă, a deviat cursul râului Epte menit să-i alimenteze cu apă lacul pe care şi-l dorea. Iar când faimoşii plopi care i-au servit ca motiv în seria cu acelaşi nume au fost ameninţaţi cu tăierea pentru a elibera locul în vederea ridicării unor construcţii, a cumpărat şi terenul respectiv ca să poată continua să picteze seria începută. După care a transformat totul într-o minunată grădină încărcată cu flori de cele mai diferite culori. Nu mai e de mirare că la un moment dat Monet a afirmat că este mai bun grădinar decât pictor. În fapt, grădinărind domeniul de la Giverny, el gândise totul sub aspect artistic: pictase cu elemente naturale, cu flori care, înainte de orice, însemnau pentru el culoare.

Marea bătălie pe care Monet a dat-o în pictură a fost cea de surprindere a trecerii timpului.

E. MANET - Portretul lui Georges Clemenceau

O atenţie cu totul specială i-a acordat-o lacului, „grădinii acvatice” cum a numit-o. Era atât de obsedat de mediul acvatic încât la expoziţia de la galeria Durand-Ruel din 1909, la care a prezentat 48 de tablouri cu nuferi, a cerut să fie pus subtitlul *„Peisaje ale apei”*. Pentru amenajarea grădinii acvatice a plantat pe marginile lacului sălcii, bambuşi şi agapante, iar în apă, nuferi de toate culorile. A mai pus să i se construiască un pod japonez pe care l-a vopsit în verde pentru a nu tulbura armonia cromatică. S-a străduit să creeze un mediu cât mai aproape de cel natural. Cu timpul, integrarea a devenit atât de perfectă încât nimeni nu-şi mai dă seama astăzi că e vorba de o creaţie artificială. Dincolo de frumuseţea peisajului a stat însă truda permanentă pentru întreţinerea lui - printre altele, nuferii erau schimbaţi la fiecare jumătate de an. După moartea lui şi mai cu seamă în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când grădina de la Giverny a fost lăsată în paragină, peisajul s-a sălbăticit, iar truda lui Monet părea irosită. La insistenţele unuia dintre fiii săi, statul a luat în grija sa domeniul, restitutuindu-i faţa de odinioară. Dacă florile au murit, sălciile au îmbătrânit şi s-au deformat, dacă lacul s-a înnămolit, un singur lucru a supravieţuit timpului şi schimbărilor de tot felul: pictura în care artistul a surprins cele mai efemere elemente, lumina şi miracolul culorii în străfulgerarea unei clipe.

Tot ce a pictat Monet a fost în relaţie directă cu timpul. Rapiditatea cu care lucra era direct proporţională cu trecerea lui necruţătoare. Se spune că pentru schiţarea în culoare a unui viitor tablou îi erau suficiente şase-şapte minute. Preluase metoda de la Boudin, care lucra la fel de rapid în pastel, după care îşi nota meticulos ora la care a executat crochiul de culoare şi date despre atmosfera momentului. Monet revenea şi el asupra schiţei sumare în acelaşi fel. Uneori, după spusele lui Clemenceau, Monet executa acelaşi peisaj în patru schiţe simultane pe care urma să le reia la momentul potrivit. Există şi azi pictori care pictează concomitent mai multe tablouri având acelaşi subiect agreabil, însă scopul cvadruplării nu mai ţine de interesul artistic, ci de cel comercial. Ei nu pictează serii, ci în serie... La Monet, în spatele ineditei maniere de lucru, nu a stat vreun interes comercial, ci încrâncenata luptă cu timpul şi lumina, elemente banale pentru omul de rând, dar permanentă preocupare pentru gânditori şi mai cu seamă pentru cei care pictează. Imensa concentrare asupra imaginii mereu schimbătoare, a cărei clipă voia s-o surprindă, se descărca la el în mişcări fulgurante, de felină ce stă la pândă şi care se repede asupra prăzii cu viteză ameţitoare. Felul acesta de a picta nu era totuşi nou, tot aşa îşi executau expresivele lor tuşuri maeştrii chinezi şi japonezi: observau îndelung, meditau, după care se năpusteau cu pensula asupra hârtiei cu mişcările scurte şi precise ale sabiei unui samurai. Mărturisesc onest, nu-mi plac pictorii care lucrează cu metodă, fără nerv şi fără acel frison care dă autenticitate şi viaţă picturii. La cei care pictează cu adevărat totul este încordat precum un arc întins la maximum, gata de tragere: minte, ochi şi mână, corp şi suflet fac una, dar aceştia sunt din ce în ce mai rari. În ce-l priveşte pe Monet, dincolo de cele învăţate direct de la Boudin şi Jongkind, de cele descoperite în arta lui Turner şi în stampele japoneze, foarte prizate atât de artişti, cât şi de publicul rafinat al acelui moment (când am vizitat Giverny am fost surprinsă de numeroasa prezenţă a obiectelor şi stampelor japoneze din atelierul său), temperamentul său dinamic şi îndrăgostit de libertate au avut un cuvânt de spus.

Pe când alcătuia lista pânzelor din prima expoziţie a impresioniştilor, agasat de banalitatea şi repetitivitatea titlurilor date de Monet lucrărilor sale, Edmond, fratele lui Auguste Renoir, a riscat înlocuirea titlului uneia ce înfăţişa portul Le Havre în zori cu “Impresie; răsărit de soare”. Prin schimbarea titlului a dat dovadă de un lucru care a scăpat criticilor de artă: intuiţia ieşită din comun prin care a sesizat esenţa picturii lui Monet: el nu picta peisaje, ci *impresii* produse asupra ochiului şi sufletului său de imagini din natură. Nu ştiu cât de conştient a fost Monet la început de acest fapt, însă la senectute a mărturisit că *“Bogăţia a ceea ce pictam vine din natură; se prea poate ca originalitatea mea să se reducă la capacitatea de a recepta hipersensibil şi la eficacitatea stenografică de a proiecta asupra aceleia impresiile înregistrate pe retină”*. După o vizită făcută maestrului de la Giverny, impresionat peste poate de pânzele văzute în atelierul lui, Cezanne, care prin felul său de a picta, metodic şi lent, era la antipodul lui Monet, a declarat că acesta avea *“unicul ochi şi unica mână”* capabile să picteze un peisaj în toată transparenţa şi să surprindă expresivitatea fără să mai revină pe deasupra lui.

Venită de la Cezanne, lauda era cu atât mai mare. Bizar lucru însă, în timp ce lucra la seria *“Marilor nuferi”*, de cum dădea cu ochii de un tablou al lui Cezanne pe care îl avea, Monet punea pensulele jos oprindu-se din pictat. Descoperind asta, soţia lui a avut grijă să dosească tabloul. Care să fi fost motivul ciudatului comportament al artistului, mai cu seamă că era prieten cu Cezanne? Din moment ce păstra respectivul tablou în atelier, înseamnă că preţuia arta lui. Invidia? Lumea artelor e bântuită de invidie şi de orgoliul nemăsurat al fiecăruia de a se crede mai bun decât ceilalţi. Personal, cred că e vorba de altceva, de un complex de inferioritate subconştient datorat vreunei calităţi pe care el n-o poseda, dar o vedea în pictura lui Cezanne. Situaţia era absurdă din moment ce Monet dădea pe dinafară cu calităţile mari şi multe care, din punctul meu de vedere, erau mai preţioase chiar decât ale aceluia. Era o situaţie absurdă fiecare din ei avea frumuseţea personală. Însumarea tuturor calităţilor duce la perfecţionism, or nimic nu-i mai plicticos şi inexpresiv decât perfecţionismul, ceea ce dă valoare şi originalitate operei de artă este imperfecţiunea expresivă. Cezanne s-a străduit să dea picturii sale soliditatea artei muzeelor, într-un cuvânt înveşnicirea, pe când Monet a fost subtilul şi neîntrecutul vânător al impresiei şi al clipei, aşa că nici nu mai e de mirare că fiecare se exprima în felul său.

Marea bătălie pe care Monet a dat-o în pictură a fost cea de surprindere a trecerii timpului. De aici şi ideea seriilor, vagă la început, conştientă şi încăpăţânată în ultimii 30 de ani când a pictat *“Plopii”*, *“Căpiţele de fân”*, imaginile succesive ale *“Catedralei de la Rouen”* şi *“Nuferii”*. Privite cu atenţie, picturile respective dau ora exactă, anotimpul şi atmosfera de la data când au fost pictate. Umbrele mai scurte ori mai lungi lăsate de căpiţe funcţionează cu precizia unui cadran solar; siluetele plopilor, când luminate puternic de soare, când pe o vreme mohorâtă, când în apus, când în amiezi, la fel, arată atmosfera şi răgazul de timp în care au fost pictaţi.

Cât despre imaginile *“Catedralei de la Rouen”,* André Lothe nu-l cruţă pe Monet de răutăţi. Despre una din ele afirmă că seamănă cu “o îngheţată care se topeşte”. Este cea pictată în nămiezi, la ceasul la care lumina solară prea intensă estompează contururile unind formele într-o masă nediferenţiată de un gălbui strălucitor, ora la care om şi lucruri, după o expresie uzuală, *“se topesc de căldură”*. Deşi acuza este nedreaptă, într-un fel Lothe a nimerit-o... Pe lângă felul în care Monet a surprins trecerea timpului într-o manieră rafinată şi subtilă, cu adevărat picturală, alegoria daliniană a *“Ceasurilor moi”*, după mine, este o găselniţă colorizată şi ieftină ca o ghicitoare de doi bani .

Adevărata picturalitate, cea a coloriştilor, nu stă în policromie, ci în capacitatea de a smulge unei singure culori infinitatea de amestecuri comparabilă cu multitudinea vibraţiilor scoase de un virtuoz violonist prin atingerea unei singure coarde. Precum Paganini, care a rămas celebru prin interpretarea unui concert pe o singură coardă de vioară, celelalte rupându-se pe rând din cauza impetuoasei sale interpretări. Nu mai e de mirare că o astfel de pictură modulată este numită muzicală. Adevăraţii colorişti izbutesc într-o gamă redusă la puţine culori să smulgă maximum de efect. Este cazul aceluiaşi Monet, care în tabloul înfăţişând nişte curcani, prin varietatea şi vibraţiile albului a realizat un imens tur de forţă pictural. Iar în arta românească, Ioan Andreescu când a pictat nişte găinuşe cenuşii lângă un coş de răchită şi Lucian Grigorescu în oricare din pânzele de maturitate.

Apa, cu reflexele ei infinite, a fost a doua mare obsesie a lui Monet. Căuta cu predilecţie acele peisaje în care apa era prezentă. La început a pictat, în compania lui Renoir, la Grenouillere, un loc de pe malul Senei unde obişnuiau să se adune la sfârşit de săptămână pictorii pasionaţi egal de artă şi canotaj. Într-un declic care avea să prindă formă abia peste 20 de ani, i-a venit ideea de a picta *o serie* de tablouri înfăţişând Sena şi malurile ei. Etapele următoare aveau să fie Ţamisa, în timpul refugiului la Londra din calea războiului franco-prusac din 1870-1871, loc în

care avea să revină de mai multe ori; coasta normandă cu Le Havre, unde a pictat în 1874 renumita pânză *"Impresie; răsărit de soare"*, stâncile şi marea de la Etretat, în două reprize, 1883 şi 1886, precum şi Bell-Ille-en-Mere. Antibes şi Juan-les-Pins, locuri îmbibate ulterior de prezenţa lui Picasso, l-au interesat şi ele pe Monet. Şi lista locurilor şi peisajelor acvatice pictate de Monet ar putea continua. În 1880 şi în 1893, când Sena îngheţase, şi când sub soarele primăvăratic pe fluviu au început să curgă sloiuri, Monet s-a aruncat cu lăcomia-i specifică asupra motivului cromatic auster şi fluid, cu aceeaşi fervoare cu care pictase alte peisaje. În timpul vizitei în Norvegia, unde se stabilise unul din fiii soţiei sale, a fost vrăjit de spectacolul zăpezii strălucind în soare, de jocul de lumini calde şi reci, de alburile sclipind în atmosfera hibernală. Fără riscul de a exagera, se poate spune că apa l-a interesat sub toate formele ei, indiferent de starea de agregare. În întreaga lui pictură, modul de a lucra *a prima*, spontan şi fără reveniri, care dă prospeţimea fără egal a pânzelor sale, se datorează ochiului aflat mereu la pândă şi mâinii sale care foloseşte pensula cu lovituri precise ca de floretă. Dar pentru a proceda ca în artele marţiale japoneze, în răgazul de dinaintea loviturii trebuie să fie puse în acord perfect bătăile inimii, ochiul care ţinteşte şi mâna. Percutorul este în încheietura braţului, dar comanda o dă creierul la îndemnul ochiului.

Geneza "Marilor nuferi"/"Nuferilor" expuşi la Orangerie, ca mai întotdeauna în cazul marilor descoperiri, stă într-o întâmplare. Aflat în vizită la Stephan Malarmé, poetul i-ar fi arătat lui Monet un pastel al Berthei Morisot menit să-i ilustreze poezia intitulată "Nufărul alb". Asta s-a petrecut în 1889, cu un an înainte ca pictorul să se stabilească la Giverny. Chiar dacă pe când lucra la amenajarea lacului şi domeniului său era preocupat doar de grădinărit, în subconştient, lui Monet, a încolţit sămânţa viitorului mare proiect pictural. Şapte ani mai târziu, în 1897, când grădina acvatică căpătase formă definitivă, artistul a vorbit pentru întâia oară despre felul în care vedea materializat proiectul pictural: un salon rotund decorat cu imagini predominant acvatice, cu plante iubitoare de apă, flori şi boboci de nufăr ce s-ar fi reflectat în undele lacului, totul schiţat "*in sfumato cu delicateţea unui vis*". În 1927, proiectul căpătase viaţă, însă Monet n-a mai apucat să-l vadă în expoziţia permanentă de la Orangerie. La 5 decembrie 1926 murise vegheat de admiratorul, susţinătorul şi prientul său, omul politic Georges Clemanceau. La fel cum închisese ochii cu patru secole mai devreme Leonardo da Vinci în braţele regelui Francois I.

Pentru a-şi definitiva opera artistică de căpătâi, *"Marii nuferi"*, între 1900 şi 1926, pictorul luminii a dus o luptă aprigă cu deteriorarea progresivă a vederii. În 1900, primul medic oftalmolog care l-a consultat a constatat pierderea totală a vederii la ochiul drept. În crizele din următorii ani, Monet avea momente când vedea alburile colorându-se în galben, sau percepea totul într-o baie cromatică de albastru. Încăpăţânat, a continuat să picteze ghidându-se după numele culorii înscrise pe etichetă! Îşi poate imagina cineva cum e să pictezi în astfel de condiţii? În aceste circumstanţe, memoria ochiului interior l-a ajutat să transforme ceea ce vedea deformat cromatic în ceea ce trebuia să fie în realitate.

Nici lentilele de corecţie recomandate de medic nu l-au ajutat prea mult, pur şi simplu orbecăia când făcea amestecurile de culoare. Un al treilea medic oftalmolog, adus tot de Clemanceau care a purtat permanent grija sănătăţii artistului în această zbatere lungă şi dureroasă, a constatat existenţa unei tumori difuze în ochiul rămas valid. Avertizat încă din 1925 asupra gravităţii situaţiei, Monet a avut o singură reacţie: *"Nu vreau să mor fără să fi dat tot ce am de spus, fără a fi încercat cel puţin. Am zilele numărate... Poate (voi reuşi - n.n.) mâine..."* Acel mâine a însemnat o scurtă amânare, de un an doar, a deznodământului.

La 86 de ani, pictorul a lăsat pentru totdeauna din mână umilele sale unelte, paleta şi pensulele de care s-a servit pentru a crea frumuseţi fără egal. Reacţia lui în faţa iminenţei morţii aminteşte de cea a lui Hokusai, care, bătrân şi gârbovit, cerea şi el sorţii o păsuire: *"Dacă cerul mi-ar da zece ani, ba nu, numai cinci, aş putea ajunge un artist adevărat"*. Monet şi Hukusai aveau aproape aceeaşi vârstă când au închis ochii.

Paul Valery a spus cândva că leul e suma oilor mâncate. Zisa lui este aplicabilă şi marilor artişti. Ei sunt însumarea tuturor influenţelor ce au avut impact asupra educaţiei lor, însă acestora trebuie obligatoriu să li se adauge talentul şi o personalitate puternică, capabile să digere totul şi să le transforme într-un stil numai al lor. Pe lângă învăţătura deprinsă de la Boudin, educaţia ochiului primită de la Jongkind, exemplele lui Turner, Constable şi ale altora, un impact hotărâtor asupra artei lui Monet au avut pictorii niponi. Deschiderea Japoniei, în 1853, după patru secole de recluziune autoimpusă, odată cu comerţul înfloritor dintre Occident şi Ţara Soarelui Răsare, au pătruns pe bătrânul continent şi produsele artistice japoneze. Impactul lor asupra pictorilor francezi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a dus la schimbări radicale în viziunea artistică. Învăţămintele desprinse din exemplul lor au fost multiple şi extrem de importante. Prima lecţie a fost cea a totalei libertăţi în exprimare, drastic îngrădită de juriile Saloanelor oficiale pariziene. Nerecunoscuţi, refuzaţi, în cele din urmă toţi răzvrătiţii s-au solidarizat, respingând la rândul lor modul academist de a picta. Legile perspectivei, de neclintit de la Renaştere până în secolul XIX, au suferit şi ele o reevaluare prin înlocuirea cu perspectiva aeriană şi de culoare şi, în cele din urmă, prin totala ei suspendare înlocuită de prim-plan care dădea unitate organică tablourilor. Obositoarea şi banala simetrie, după modelul artiştilor japonezi, a fost înlocuită de pictori cu tăieturi îndrăzneţe şi asimetrice ale cadrului. Diminuarea numărului de culori şi tratarea în pată plată din arta modernă, tot de la exemplul maeştrilor japonezi se trage. Cât despre linie, atunci când este folosită precum în cazul lui Van Gogh ori Lautrec, ea a pierdut ductul plicticos al conturului ce închidea forma în favoarea expresivităţii prin articularea viguroasă care convenea întru totul temperamentelor explozivnervoase ale lui Lautrec şi Van Gogh. Toate astea au dat cel mai mare dinamism şi forţă picturii până la începutul secolului XX.

A fost tributar Monet acestor influenţe şi dacă da, în ce măsură? Răspunsul e afirmativ, cu amendamentul că asimilarea sau "digerarea" de care vorbeşte Valery a fost atât de perfectă încât este greu de recunoscut. Doar privite cu cea mai mare atenţie, picturile lui Monet trădează câte ceva despre impactul artei japoneze asupra operelor sale. Aspectul de instantaneu, modul stenografic de a surprinde imaginea cu lovituri de pensulă scurte şi concise, *a prima*, cadrajul, folosirea prim-planului, eliminarea sugestiilor spaţiale, tratarea în bidimensional a motivului şi absenţa contrastelor - culoarea este tratată în tonalităţi apropiate -, elemente vag recognoscibile se transformă datorită talentului său într-un "Monet" original, veritabil şi inconfundabil.

Monet recunoştea marea calitate a picturii nipone, el vorbea despre *"o afinitate legată de vechii japonezi care sunt capabili să evoce o prezenţă prin semiumbră şi întregul prin fragment"*. Şi ce altceva sunt pânzele din ansamblul *"Marilor nuferi"* de la Orangerie decât nişte fragmente supradimensionate prin care se reconstruieşte întregul grădinii acvatice de la Giverny? Dar până să atingă acel stadiu fericit picturile au trecut prin nenumărate variante cromatice şi dimensionale, iar artistul prin cele mai mari torturi fizice şi psihice. La moartea soţiei sale, în 1911, era cât pe ce să abandoneze însăşi pictura. Au trebuit să treacă trei ani până când să-şi reia lucrul la *"Nuferi"*, care după mărturia sa deveniseră obsesie.

În perioada cea mai neagră a vieţii, Monet a avut câţiva prieteni credincioşi care au stat lângă el, l-au încurajat să reia lucrul, l-au sprijinit în toate felurile. Printre ei, omul politic Georges Clemanceau s-a luptat pentru impunerea artei lui în mod oficial, solicitând achiziţionarea de către stat a operelor sale. Nu întotdeauna a reuşit s-o şi facă. Ideea cumpărării seriei *"Catedralei din Rouen"*, mult apreciată de el, a fost respinsă. Pe când era prim-ministru, în 1907, reuşise să impună cumpărarea unui singur tablou din această serie, însă după eşecul în alegerile pentru preşedinţia Republicii Franceze a pierdut influenţa avută până atunci. Cu toate acestea, împreună cu criticul Gustave Geffroy, la încheierea Primului Război Mondial, i-au sugerat lui Monet să doneze Franţei ciclul "Marilor nuferi". *"Ştiu că e puţin, dar barem atâta să fac şi eu pentru victorie"*, a spus Monet care a acceptat ideea. Ce a urmat poate fi pe drept cuvânt denumit infern. Operat de două ori de cataractă, în permanenţă nemulţumit de ceea ce pictase, după ce a distrus mai multe zeci de pânze, iar peste cele deja pictate a revenit cu alte soluţii picturale, a tărăgănat predarea ciclului până în preajm morţii. Mai era şi problema locului în care să fie amplasată expoziţia permanentă a ciclului. La început a existat ideea

unei construcţii în grădina muzeului Rodin de la Hotel Biron. Odată respinsă, s-a venit cu altă propunere: Jeu de Paume, însă nici această n-a stat în picioare. Arhitecţii care ar fi trebuit să se ocupe de amplasamentul expoziţiei au fost schimbaţi de câteva ori. În cele din urmă s-a căzut de comun cu artistul ca expoziţia permanentă să fie realizată la Orangerie, acolo unde a rămas până astăzi. Ideea iniţială a lui Monet de expunere într-un plan circular a fost înlocuită cu unul oval, care s-a dovedit mult mai

profitabil sub aspectul punerii în valoare a pânzelor. Amplasarea banchetei, şi ea ovală, în mijlocul sălii, îi creează privitorului senzaţia că se află în sinea peisajului, pe lac, într-o barcă. Priveliştea ce se oferă ochilor este una completă, amplă, calmă, dragă văzului şi reconfortantă pentru suflet.

La 17 mai 1927 a avut loc la Orangerie inaugurarea expoziţiei *"Marii nuferi"*. Din păcate, din sală lipsea tocmai pictorul care zugrăvise cu mâini de ţărână splendoarea peisajelor de la Giverny. Pe care tot el le crease. Efemera clipă se înveşnicise prin arta sa.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești, Liga Scriitorilor din România și de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeș și redacția revistei Carpatica au organizat o lectură publică, susținută de semnatari ai publicației de cultură. Redactorul-șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu, medicul scriitor Adrian Mitroi, scriitorul Ion Dincă, studenta poetă Liliana Jugănaru, profesorul poet Constantin Vărășcanu au citit câte ceva din creațiile recente. Preț de un ceas, distinșii invitați au delectat auditoriul interesat de cultura locală.

Ziua Națională a Limbii Române

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat simpozionul cu tema "Francmasoneria și Biserica", în cadrul dezbaterii lunare, sub genericul „Lumea Azi". Despre incitantul subiect au luat cuvântul judecătorul Marius Andreescu de la Curtea de Apel Pitești, consilierul județean Marius Postelnicescu, medicul poet Adrian Mitroi, istoricul Marius Chiva, un mason declarat Oliviu Păun, col.(r) Ion Stan. Prezent la dezbatere, președintele Asociației „Solidaritatea Umană Nova", col.(r) Niculae Jianu a susținut o prelegere despre criza refugiaților în Europa.

■ Conducerea Primăriei Muncipiului Pitești s-a întâlnit cu o delegație formată din ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Statului Palestina la București, Excelența Sa Fuad Kokaly și primarul orașului Beit Jala, din județul Betlehem, domnul Nicola Khamis Larach. În cadrul întrevederii, viceprimarul municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică le-a prezentat distinșilor oaspeți aspecte mai importante din urbea noastră și le-a oferit daruri simbolice din partea municipalității. Primarul din Beit Jala a vorbit la rându-i despre orașul său, în contextul situației delicate din Palestina și Orientul Mijlociu și le-a oferit gazdelor simboluri ale țării sale. La discuții au mai participat secretarul Primăriei Municipiului Pitești, Iosiv Cerbureanu, directorul Direcției de Dezvoltare din cadrul Primăriei Pitești, Dănuț Teodorescu și șefa Centrului de Informații pentru Cetățeni, Anca Stancu. Părțile au semnat un pact de amiciție, înțelegere și cooperare între cele două municipalități, în vederea înfrățirii dintre Pitești și Beit Jala. Inițiativa înfrățirii a apărut în cadrul unui simpozion dedicat Zilei Mondiale a Refugiatului, organizat în luna iunie a anului în curs, de Centrul Cultural Pitești și Clubul Româno Arab de Cultură și Presă, eveniment susținut de ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Statului Palestina la București, Excelența Sa, Fuad Kokaly.

■ Centrul Cultural Pitești și Biserica Domnească „Sfântul Gheorghe" au organizat o dezbatere cu tema „Maica Domnului – Muntele cel Sfânt al Lui Dumnezeu", manifestare cu tematică religioasă, închinată marii sărbători a Adormirii Maicii Domnului. Dezbaterea, susținută de preotul Lucian Grigore, de la Biserica „Sfântul Gheorghe" a atras un public numeros, dornic de a afla mai multe din învățăturile și tainele sfintelor scripturi. „Trăim într-o lume în care ne-am înstrăinat de spiritualitate, iar singura cale pentru o viață liniștită este adevărata credință", a fost unul dintre mesajele exprimate în cadrul evenimentului.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a demarat proiectul cultural-educativ, sub genericul „Biografii de excepție cu Octavian Dârmănescu". Prima ediție, susținută de muzeograful Octavian Dârmănescu a avut tema „Damian Stănoiu și personajele sale". Publicul consumator de cultură a aflat astfel informații inedite despre scriitorul Damian Stănoiu, originar din județul Olt, fost preot care a trăit între anii 1893-1956 și care s-a remarcat prin proze umoristice, cu subiect monahal. Evenimentul a cuprins și o savuroasă lectură publică din scrierile lui Damian Stănoiu, susținută tot de Octavian Dârmănescu.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat colocviul cu tema „O istorie a cutezanței - Oamenii mărilor", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". Evenimentul, susținut de istoricul Marin Toma a atras personalități argeșene din mai multe domenii. Magistratul Marius Andreescu, medicul-poet Adrian Mitroi, istoricii Marius Chiva, Constantin Vărășcanu, Aurelian Roman, profesoara Streluța Istrătescu, scriitorii Nicolae Cosmescu, Marilena Lică-Mașala au participat activ la dezbatere. Navigația, care datează din cele mai vechi timpuri, aprinde imaginația celor interesați, iar poveștile și legendele referitoare la oamenii mărilor ne-au deschis orizontul cunoașterii și al culturii, au subliniat vorbitorii.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat o nouă întâlnire literară, sub genericul „Printre cărțile oamenilor de cultură argeșeni", avându-l invitat pe profesorul și scriitorul Lucian Costache. Evenimentul a cuprins o prezentare a creației literare a lui Lucian Costache, susținută de referentul Marius Chiva, o lectură publică din volumele distinsului om de cultură, în interpretarea poetei Denisa Popescu, a studentei la Facultatea de Litere din cadrul Universității Pitești, Liliana Jugănaru și a actorului Puiu Mărgescu. Lucian Costache a citit la rându-i câte ceva din cărțile și creațiile recente pe care le semnează și a dialogat cu auditoriul interesat de activitatea sa literară. Originar din București, Lucian Costache este în prezent profesor de limba și literatura română la Colegiul Național „I.C.Brătianu", iar chemarea condeiului l-a determinat să publice până acum, 24 de volume de poezie, proză, critică literară și studii despre poetul național Mihai Eminescu.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat simpozionul cu tema „Semnificația actului de la 23 august 1944", din seria dezbaterilor tematice, sub genericul „Istorie Restituită și Asumată". Manifestarea a fost susținută de istoricii Marin Toma, Aurelian Roman, Marius Chiva, medicul poet Adrian Mitroi, profesorul Vasile Ghițescu și col.(r) Ion Stan. „Evenimentele petrecute pe 23 august 1944 reprezintă o problemă controversată și un punct de plecare pentru intrarea României în sfera de influență a Uniunii Sovietice", au conchis vorbitorii.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat simpozionul cu tema „Eminescu și Basarabia", eveniment coordonat de scriitoarea Marilena Lică-Mașala. Originară din comuna Teiu, județul Argeș, Marilena Lică-Mașala este o militantă a unirii Basarabiei cu patria-mamă, fapt pentru care inițiază și participă la o serie de acțiuni în țară și în Republica Moldova. Argumentele sale sunt de ordin istoric și literar, printre care se numără scrierile lui Mihai Eminescu despre ținutul dintre Prut și Nistru. Manifestarea de la Centrul Cultural Pitești a cuprins prelegeri și o lectură publică, susținute de scriitoarea Marilena Lică-Mașala, profesorul poet Constantin Vărășcanu, studenta Liliana Jugănaru, de la Facultatea de Litere din cadrul Universității Pitești, precum și un recital muzical cu tematică specifică, oferit de o parte din membrii Grupului Vocal „Armonia", sub îndrumarea col.(r) Nicolae Perniu.

■ Centrul Cultural Pitești și Trupa de teatru „Robertto" au organizat spectacolul muzical-literar-artistic, sub genericul „Vara sufletului meu", coordonat de artistul Robert Chelmuș. Manifestarea, desfășurată în Piața Primăriei Municipiului Pitești a atras un public de toate vârstele, dornic de petrecerea timpului liber într-un mod plăcut și relaxant. Evenimentul a fost susținut de copiii care urmează cursul de actorie desfășurat în cadrul Centrului Cultural Pitești de inimosul Robert Chelmuș.

■ Ziua Națională a Limbii Române a fost sărbătorită la Pitești, printr-o manifestare culturală, organizată în Complexul Expozițional „Casa Cărții", de Centrul Cultural Pitești, Inspectoratul Școlar Județean Argeș și Asociația de Vexilologie „Tricolorul". Evenimentul, inițiat și coordonat de omul de cultură Gheorghe Rotaru a cuprins un simpozion tematic, susținut de literați din județele Argeș și Vâlcea, precum și o expoziție referitoare la cultura națională. Manifestarea s-a încheiat cu o festivitate de acordare de distincții pentru personalitățile care au contribuit la îmbogățirea vieții culturale din județele Argeș și Vâlcea.

CARMEN ELENA SALUB

Ion Popescu-Sireteanu

NUCLEE ȘI EXPLOZII LEXICALE

Secole de-a rândul, tracii din Peninsula Balcanică au fost vecini cu romanii, despărţiţi fiind doar de Marea Adriatică, pe care o stăpâneau ca navigatori. Aveau relaţii comerciale şi culturale, se războiau sau trăiau în pace, după împrejurări. Limbile lor erau într-un permanent contact, iar urmarea acestui contact a fost pătrunderea unor elemente de cultură de la traci spre romani şi de la aceştia spre traci.

Războinici şi dornici să-şi lărgească stăpânirea, romanii cuceresc Peninsula Balcanică şi ajung până la Dunăre. Urmarea, în plan lingvistic, a acestei cuceriri şi stăpâniri de lungă durată a fost pătrunderea permanentă a unor cuvinte latine în lumea nord-balcanică, dar şi de pătrundere a unor cuvinte din limba traco-dacilor în latina balcanică şi dunăreană.

Procesul a cunoscut perioade în care intensificarea influenţelor reciproce a evoluat, uşurat fiind de contactul direct şi neîntrerupt. Un rol însemnat în stabilirea unor relaţii tot mai apropiate între limbile traco-dacă şi latină l-a avut înrudirea acestora pe de o parte şi superioritatea culturii latine pe de altă parte.

Când se va cunoaşte mai bine lexicul traco-dac, cercetătorii vor putea înţelege mai uşor cât de mare a fost influenţa acestuia asupra latinei balcanice şi dunărene. Tot atunci se vor putea obţine rezultate mai sigure cu privire la influenţa lexicului latinei asupra limbii traco-dacilor. Până atunci, însă, lingviştii au obligaţia să cerceteze mai ales antroponimia şi toponimia traco-dacică şi iliră, care pot furniza în continuare rezultate surprinzătoare prin identificarea unor nuclee lexicale active în primele secole de formare a limbii române, dar şi după aceea.

Bilingvismul daco-latin a cunoscut o lungă perioadă de evoluţie, de la impunerea bazei de articulaţie a limbii autohtonilor la impunerea unor nuclee lexicale deosebit de puternice.

În cercetările noastre, am identificat existenţa unor astfel de nuclee care erau foarte active într-un trecut mai îndepărtat, cu familii impunătoare. Este vorba în primul rând de **mold**, **bold** şi **bord**, **hord** şi **ord**.

Acestea au avut evoluţii surprinzătoare, dezvoltând variante şi derivate, în sfere concentrice.

Cuvintele traco-dacice pătrunse în latina dunăreană deosebit de active în prima fază a bilingvismului, cu timpul s-au redus numeric, cele mai puternice afirmându-se, însă, ca nuclee şi constituind puternice baze generative.

Prin **explozii lexicale** înţelegem diversificarea fonetică şi semantică de mari proporţii, prin care se ajunge la îmbogăţirea lexicului limbii.

Limba română a cunoscut în etape mai vechi ale istoriei sale astfel de explozii lexicale. Fiind un fenomen însemnat în viaţa limbii, trebuie să-i urmărim cauzele, căile de realizare şi consecinţele.

Am spus altădată că „O bună parte a lexicului românesc va trebui reconsiderată din punct de vedere al originii, în temeiul principiilor care guvernează exploziile lexicale" (**Limbă şi cultură populară**, 1983, p. 7). Tot acolo (p. 6-7) scriam: „Este sigur că s-au produs mari diferenţieri în ce priveşte puterea de creaţie, în funcţie de anumite nevoi obiective ale comunicării. Un rezultat al acestor diferenţieri îl constituie **exploziile lexicale**, - una dintre marile probleme necercetate ale lexicului românesc din toate timpurile. Îndepărtarea derivatelor de nucleul de bază şi apariţia unor noi nuclee este o consecinţă a exploziilor lexicale despre care vorbim aici" (Popescu-Sireteanu, I., **Limbă şi cultură populară**, 1983, p. 6-7, ediţia a 2-a, 2007).

Problema exploziilor lexicale ţine atât de lingvistica generală, cât şi de istoria fiecărei limbi în parte. În mod firesc, chestiunile generale decurg din cele particulare, aşa că se vor putea formula concluzii generale numai după mai cuprinzătoare cercetări parţiale.

Aici intenţia noastră este doar să atragem atenţia asupra unei chestiuni dintre cele mai fascinante din istoria lexicului românesc.

□n urma unor explozii, nucleele lexicale existente au determinat apariţia altor nuclee care au dus la îmbogăţirea limbii cu noi şi noi cuvinte. Este vorba, deci, de nuclee lexicale capabile de alte procese de diversificare.

Româna comună a fost epoca unor puternice explozii lexicale, ca rezultat al unor mari nevoi ale comunicării.

O cale de urmat în cercetarea etimologică este aceea a identificării nucleelor moştenite din fondul autohton şi a treptelor diversificării lor fonetice şi semantice, în condiţiile istorico-etnografice specifice românilor.

Este de presupus că aceste nuclee aveau o poziţie privilegiată în traco-dacă şi că şi-au păstrat întreaga lor încărcătură genetică. De aceea au o rezistenţă deosebit de mare, dar şi ele suferă modificări, în primul rând fonetice.

Din perspectiva limbii române, nucleele moştenite trebuie să fie numite primare, iar cele constituite în sfera limbii noastre pot fi numite secundare.

Despre consecinţele exploziilor lexicale, vorbim într-un articol viitor.

Bilingvismul daco-latin a cunoscut o lungă perioadă de evoluţie, de la impunerea bazei de articulaţie a limbii autohtonilor la impunerea unor nuclee lexicale deosebit de puternice.

Bucătăria ardelenească...

(urmare din p. 32)

Dracula şi minunata bucătăria transilvană, cei mai mari şi mai eficienţi ambasadori români în America

Al doilea motiv pentru care cred că Transilvania a intrat în mentalul colectiv american e şi faptul că bucătăria Ardealului se bucură, în State, de o literatură gastronomică de primă mână. Am văzut în biblioteca unor profesori americani din Farmville, Virginia, impunătorul volum, semnat de Paul Kovi, intitulat "Transylvanian Cuisine. Cartea cuprinde un număr de 300 de reţete alese din câteva mii. Dar pe lângă acestea, autorul şi prietenii lui ne mai prezintă şi mai multe pagini literare despre "history, gastronomy, legend and lore from Middle Europe's most remarkable region" scrise de autori maghiari şi români (e vorba de Mircea Zaciu şi Romulus Guga). "Transylvanian Cuisine" a apărut în anul 1985, într-o vreme când românii stăteau la cozi pentru orice. (Legenda spune că Paul Kovi l-ar fi întâlnit chiar pe Nicolae Ceauşescu pentru a-i da acordul să se documenteze în Cluj, oraşul studenţiei sale, promiţându-i că viitorul volum va apărea, mai întâi, în româneşte. Autorul nu s-a ţinut de cuvânt şi cartea, cu un tiraj ameţitor, a apărut în ungureşte şi, ulterior, în engleză. Pe de altă parte, nu-mi prea imaginez cum ar fi sunat această carte de bucate, în româneşte, menţionând produsele necesare preparării vechilor reţete transilvane când în magazinele alimentare de la noi nu se găsea mai nimic...) Michael Korda vede în cartea lui Kovi "the definitive work of one of the great cuisine of Central Europe" iar Egon Ronay este şi mai tranşant: "consider bucătăria transilvană a treia mare bucătărie a lumii, după cea franţuzească şi cea chinezească".

Criticul Mircea Zaciu, despre lucrurile lumeşti (şi bucătăreşti) din literatura română

Profesorul Zaciu a scris în "Transilvanian Cuisine" despre "Bucătăria românului ardelean". Criticul clujean ne avertizează că "bucătăria românească poate aprinde imaginaţia străinului, mai cu seamă dacă e un gourmand, pentru că îi poate satisface cele mai rafinate gusturi." Sunt invocaţi, aici, Dimitrie Cantemir, prinţul Moldovei, Mihail Kogălniceanu şi Costache Negruzzi (cu ale lor 200 de selecte reţete) dar şi Ion Budai-Deleanu (care condamnă, ferm, bucătarii ce pun prea multă sare în bucate). Despre Ioan Slavici spune că o laudă pe Floriţa pentru că reuşeşte să scape de ameninţarea unei bande de tâlhari omenindu-i cu supă de găină şi porc la frigare. În opera lui Agârbiceanu, scrie Zaciu, aproape fiecare ospăţ are loc în aer liber, pe o iarbă grasă şi la umbra rece a pădurii. Se consumă, din belşug, miel, raţă şi porc dar nu sunt ignorate nici bucăţile, mari şi aurii, de "brioche" transilvane. Toate bucatele sunt aşezate pe o faţă albă de masă, pusă direct pe iarbă. În Ardeal, nici un străin nu o poate lua, pe nepusă masă, pe stăpâna casei. Ea, degrabă, taie gâtul unei curci sau a unei gâşte din bătătură şi se descurcă mai mult decât onorabil. Oamenii se bucură, împreună, de ritualul pregătirii grătarului. În capodopera lui Rebreanu, "Ion" (transcrisă, în engleză, "Son"?!) se vorbeşte de tăiatul şi pomana porcului (consumată, neaparat, cu mămăligă "as an accompaniament"). Şoricul şi urechile porcului, pârlite la flacăra focului de paie, sunt rezervate copiilor. Tăiatul porcului e evocat şi de Ion Vlasiu în memorialistica sa. La fel şi de Pavel Dan. La Rebreanu când vine bărbatul la peţit, viitoarea nevastă face pregătiri "gigantice": taie găina, cumpără carne de vacă, ca să fie masa mai bogată, şi face trei feluri de prăjituri şi de "brioşe". (Bănuim că e vorba de plăcinte, traduse în engleză cu un termen franţuzesc...) Laptele este văzut ca un "basic, virtually symbolic food". Apoi, profesorul clujean sintetizează cum stau, la noi, lucrurile când e vorba de mâncare: "Pentru ardelean a mânca este un act serios, frumos şi simplu. Produsele fermelor patriarhale au un rol major în reţetele transilvane." Ioan Alexandru scrie că laptele proaspăt şi nefiert are un gust special şi un "effect refreshing". Nu e uitat nici Lucian Blaga care evocă, în "Hronicul şi cântecul vârstelor", experienţa unei copilării petrecute în Munţii Sebeşului, alături de ciobanii din zonă şi mâncând, pe saturate, produsele de la stână. Ion Brad e citat cu versuri care celebrează pâinea ca hrană "sacrificială şi ceremonială". Sextil Puşcariu evocă în "Vechiul Braşov" ("Old Brasso") locul unde aveau loc veritabilele orgii gastronomice. Sunt amintite, de către sobrul Sextil Puşcariu, halvaua şi rahatul venite din Turcia, "dulcsasza" noastră, şerbetul de smeură, clătitele, kurtoscolacii ungureşti, strudelul vienez (cu brânză sau mere) şi linzertort-ul austriac. Nicolae Breban, "alt scriitor ardelean", parodiază în "Buna vestire" ("The Annunciation"), vechea tradiţie gastronomică într-o familie de mici burghezi români. Comesenii mănâncă mult, amestecat, dar conversaţia e ,"în mod usual, limitată la clişeuri şi platitudini". Zaciu ne lămureşte că Breban face "portretul unor păpuşi prinse de vârtejul provocat de maelstrom-ul istoriei".

Nota redacţiei:

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu picturi de Claude Monet.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură ***Argeş*** poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

litere

Mihai Barbu

Vederi, în alb-negru, de peste Ocean cu...

Bucătăria ardelenească, Ţara de dincolo de pădure a lui Dracula și Castle of Arges

Prima oară când am mers după cumpărături la Alimentara din colţ, cum îi ziceam Safeway-ului din apropierea blocului unde am locuit în această primăvară, la Washington, am ales să plătesc la casa unde încasa banii o mulatră relativ tânără dar, fără îndoială, frumoasă. Ea purta ochelari, avea părul împletit (continuat cu extensii) iar buzele-i imense erau subliniate, violent, cu un roşu profund. Era o domnişoară ce zâmbea mereu în timp ce mesteca, necontenit, o gumă. "How are you, sir?", mă întreabă fata când am ajuns în dreptul ei. Mă pregăteam să-i răspund cu aceeaşi deschidere. Eram plăcut surprins de faptul că-mi voi începe atât de repede cursul practic de exersare a limbii engleze chiar pe pământ american. Până să-i zic eu ceva, ea a şi răspuns în locul meu: "Fine, yes?" "Yes!", am adăugat eu şi domnişoara mi-a pus, imediat, următoarea întrebare: "Need a bag?" ("Vrei o plasă?") "No, I don't need a bag!", i-am răspuns eu pentru că venisem de acasă cu plasa mea. "No?", "No, thanks!"

Dracula, agentul nostru de legătură de la Safeway

Apoi îi întindeam cardul pentru reduceri şi, după ce consultam atent ecranul mare al casei de marcat, citeam totalul şi îi dădeam banii. *Change*-ul, adică mărunţişul, cădea cu zgomot dintr-un automat direct într-un bol. Restul, în banknote de hârtie, ţi-l oferea casiera. În fiecare zi, ritualul era acelaşi. Mi-am dat repede seama că între noi nu se va înfiripa niciodată vreo idilă lingvistică. Domnişoara mă întreba mereu acelaşi lucru şi nu aştepta niciodată răspunsul meu. Ea îşi răpundea singură la întrebarea politicoasă pe care o formula, la infinit, fiecărui client. La noi, la Petroşani, fetele de la supermarket te întreabă, de fiecare data, dacă "aţi găsit toate produsele pe care le-aţi căutat?" Nici ele nu sunt pregătite să-şi noteze eventualele tale dorinţe nesatisfăcute. Tu le răspunzi cu aceeaşi amabilitate profesională de client satisfăcut: "da, desigur" şi viaţa îşi continuă, în formule prestabilite, cursul şi la noi şi peste Ocean. Dar într-o zi, la Safeway-ul din colţ, a fost altfel. Eu urmam la rând după nişte muncitori sud-americani, aflaţi în pauza de masă. Ei îşi târguiseră, în caserole de plastic, de-ale gurii şi discutau aprins în spaniola de-acasă. Coada se termina odată cu mine. În faţa mea mai era un domn care nu cumpărase mare lucru. Domnişoara mi s-a adresat, acum, doar mie rugându-mă ceva în afara conversaţiei (sau, mai exact, a monologului) de fiecare zi. În manualele mele de conversaţie, pe care le consultasem anterior, fraza respectivă nu-mi apăruse deloc. Am rugat-o, delicat, să repete ceea ce mi-a zis. A repetat şi m-am dumirit. Trebuia să agăţ un cordon într-un cârlig în aşa fel încât după mine să nu mai vină nimeni la casa ei de marcat. Era sfârşit de program şi domnişoara noastră urma să lase locul unei alte colege. Surprinsă că n-am înţeles, de prima dată, tot ceea ce-mi spusese, m-a întrebat de unde sunt. "Din România!", i-am spus eu mândru. A făcut o figură nedumerită. "Din Europa", am mai adăugat eu şi fata se luminase, cât de cât, la faţă. Atunci, am plusat: "Adevărul e că sunt din Transilvania". Fără să mai stea pe gânduri fata a zis imediat: "Dracula!". "Yes, madame, Dracula!", i-am confirmat eu. Omul din faţa mea, care tocmai îşi aranja cumpărăturile în plasă, a intrat şi el, imediat, în vorbă să-i arate fetei că e un om citit: "Bram Stocker wrote (a scris) Dracula, yes?" "Yes", am întărit eu cu autoritatea-mi transilvană şi am devenit, brusc, faimos în acel colţ de magazin. Muncitorii sud-americani se uitau şi ei la mine cu mirare pentru că, mai mult ca sigur, auziseseră de contele Dracula dar niciodată nu văzuseră un tip, în carne şi oase, venit în America chiar din acele locuri pline de mister şi groază. Cât de adânc sunt întipărite Transilvania şi Dracula în cultura populară americană mi-am dat seama puţin mai târziu şi într-un alt stat american.

> **"Adevărul e că sunt din Transilvania". Fără să mai stea pe gânduri fata a zis imediat: "Dracula!". "Yes, madame, Dracula!", i-am confirmat eu.**

"Enciclopedia celor care nu pot să moară" e scrisă, în America, cu cerneală extrem de vizibilă

Stăteam de vorbă, într-o dimineaţă ploioasă de iunie, cu un profesor de istorie de la un prestigios colegiu american din Virginia. "Despre România nu se ştiu prea multe lucruri în America. Asta e, într-un fel, bine pentru că neştiind multe despre o ţară nu afli nici pe cele rele. Se ştie, însă, că Prinţul Charles şi-a cumpărat câteva proprietăţi în Transilvania şi că face o propagandă extraordinară acelor locuri sălbatice, neatinse de civilizaţie. Filmul de televiziune *Wild Carpathia*, unde apare şi moştenitorul coroanei britanice, e un exemplu magnific în acest sens", a zis dr. James Frusseta. Profesorul s-a îndreptat spre bibliotecă şi a scos din raft "The Vampire Book, The Encyclopedia of the Undead" scrisă de profesorul J. Gordon Melton, în 1994, la editura "Visible Ink Press" din Detroit. La finalul cărţii erau sute de referinţe despre filmele şi cărţile inspirate de romanul lui Bram Stocker. După Sherlock Holmes, contele Dracula este al doilea mare personaj literar, plăsmuit în Insulă, care a cucerit toată lumea, de la Est la Vest şi de la Nord la Sud. Pentru mine e de neînţeles cum nici un român, în afară de profesorul Florescu, nu s-a ocupat de acest subiect şi de acest personaj. Întors acasă, am vorbit cu amicul meu, Dumitru Velea, despre felul cum ai putea cuceri, din punct de vedere literar, America. El şi-a tradus în engleză câteva cărţi de poezie & dramaturgie şi m-a rugat să i le las la bibliotecile şi teatrele americane întâlnite-n cale. "Ţi le-am lăsat dar să ştii că un subiect de care ştie tot americanul e legat de Dracula şi, inevitabil, de Transilvania. Despre restul..." Am avut aceeaşi discuţie şi cu fostul meu coleg de la Colegiul "Constantin Brâncuşi" din Petrila, profesorul Gheorghe Boantă, care mi-a şi povestit, pe loc, o întâmplare cu un mort din Jieţ care nu mai voia să moară. Familia a hotărât să-l exhumeze şi au adus un "călău" care să-i înfigă un cui înroşit în inimă. Profesorul, aflat la anii tinereţii, tocmai trecea prin cimitir ca să scurteze drumul spre casa băiatului care-i făcea curte soră-sii. Tânărul voia să prezinte fata părinţilor săi care, pentru a nu mearge singură în casa peţitorului, l-a luat şi pe Gheorghe, fratele său mai mare. Cei trei hotărăsc să asiste, de la distanţă, la această execuţie postumă. Au stat undeva departe pentru că mirosul proaspătului mort le muta nările din loc. Viitorul profesor de matematică a auzit, atunci când fierul încins a străbătut inima mortului, un zgomot suspect ce putea fi asemănat unui suspin profund. Ajunşi la casa viitorului mire, timpul a trecut repede. Cum, iarna, noaptea coboară repede peste sat cei doi oaspeţi au acceptat să rămână până dimineaţă în casa gazdelor. Cum spaţiul era insuficient, părinţii au dormit în camera lor iar tinerii s-au culcat, toţi trei, într-un alt pat, aflat în camera de alături. Viitoarea mireasă l-a rugat pe fratele său ca, în cazul că gazda va încerca să o seducă înainte de nuntă, Gheorghe să sară ca ars din pat. Fata dormea la mijloc şi tânărul i-a strecurat de vreo câteva ori mână pe sub cămaşa de noapte. Fata îi făcea un semn discret lui Ghiţă care simula, imediat, apucăturile unui om nebun, gesticulând şi vorbind ca un apucat. Aşa s-a înţeles sora lui cu el iar Ghiţă a procedat întocmai. Viitorul său cumnat a fost convins că Ghiţă a fost atât de marcat de cele văzute, anterior, în cimitir că de atunci i-a zis, mereu, "Nebunul".

Sute de referinţe despre lumea noastră ignorate de cei de acasă

Cartea profesorului Melton vorbeşte, extrem de documentat, în mici articole (şi) despre locuri familiar cititorilor noştri precum **Castle of Arges**, **Poenari**, **The valley of Arges**, **Vlad Castle**, **river Arges**, **Castle Dracula**, **Curtea de Arges**, **Pitesti**, despre strigoi, strigoaică, moroi, moroaică, strigoii vii, strigoii morţi, despre vârcolaci, pricolici sau tricolici şi usturoi. Singurul român cu preocupări în acest domeniu, semnalat de Melton în cartea sa, este profesorul Radu Nicolae Florescu. El e născut, în 1925, la Bucureşti şi începe şcoala la Adunaţii Copăceni iar, ulterior, ajunge licenţiat şi doctor în literatură la Indiana University. El a scris, împreună cu Raymond T. Mc Nally, cărţile "In Search of Dracula. The History of Dracula and Vampires", "Dracula. A biography of Vlad The Impaler. 1431-1476", "The Essential Dracula" şi "Dracula. Prince of Many Faces. His Life and His Times". Tot împreună cu Mc Nally, profesorul Florescu a scris şi "In search of Frankestein" ("În căutarea lui Frankestein"). În prezentarea pe care o face cărţii "In Search of Dracula", Aurel Sasu scrie în "Dicţionarul scriitorilor români din Statele Unite şi Canada" (Albatros, 2001) că "autorii verifică acurateţea descrierilor topografice din romanul lui Bram Stocker, comentează legendele germane, bizantine, româneşti, slave, ungare şi turceşti despre Vlad Ţepeş şi examinează, extensiv, datele biografice despre părinţi, cariera politică, sistemul de alianţe, viaţa de familie, războaiele, mitul şi moartea domnitorului. Pentru obţinerea informaţiei sunt investigate arhive din Italia, Grecia şi Turcia. Paralel cu revizuirea tradiţiei orale şi a folclorului, credinţa în vampiri e cercetată atât în vechile culturi din Babilon, Egipt, Roma, Grecia şi China cât şi prin incursiuni erudite şi pline de surprize în teatrul, literatura şi cinematografia epocii moderne". Într-o anexă a cărţii sunt reproduce povestiri germane, ruseşti şi româneşti despre Dracula. Pe lângă profesorul Florescu, dar nemenţionat de J. Gordon Melton în cartea sa, este şi Mihai I. Spăriosu. Profesorul american (de la University of Georgia, Athens) s-a născut,în anul 1944, la Deta, în judeţul Timiş, şi a studiat engleza la Universitatea Bucureşti. Tobă de carte, el şi-a găsit timp ca, pe lângă lucrări academice savante, să scrie, împreună cu un coleg maghiar, şi despre "Ghost, Vampires and Werewolves. Tales from Transylvania retold by Mihai Spăriosu şi Deszo Benedek" (New York, Orchard Books, 1994).

(continuare în p. 31)

reportaj